108STE JAARGANG — NO.: 28 ZATERDAG 2 FEBRUARI 1991

AMIGOE

VANDAAG

* Dito Mendes:Antilliaan van het jaar in Nederland p.2
* TDS:Ook te maken met CNN syndroom p.3
* Boycot La Prensa voorbij p.5
* Elfstedentocht gaat gewoon door p.7
* Kamer Bonaire: Water en elektraprijzen moeten omlaag p.11

DITO MENDES
... vereerd...

Preke

Saddam Husayn: Ondoorgrondelijk

aalf doden, veertien vermisten

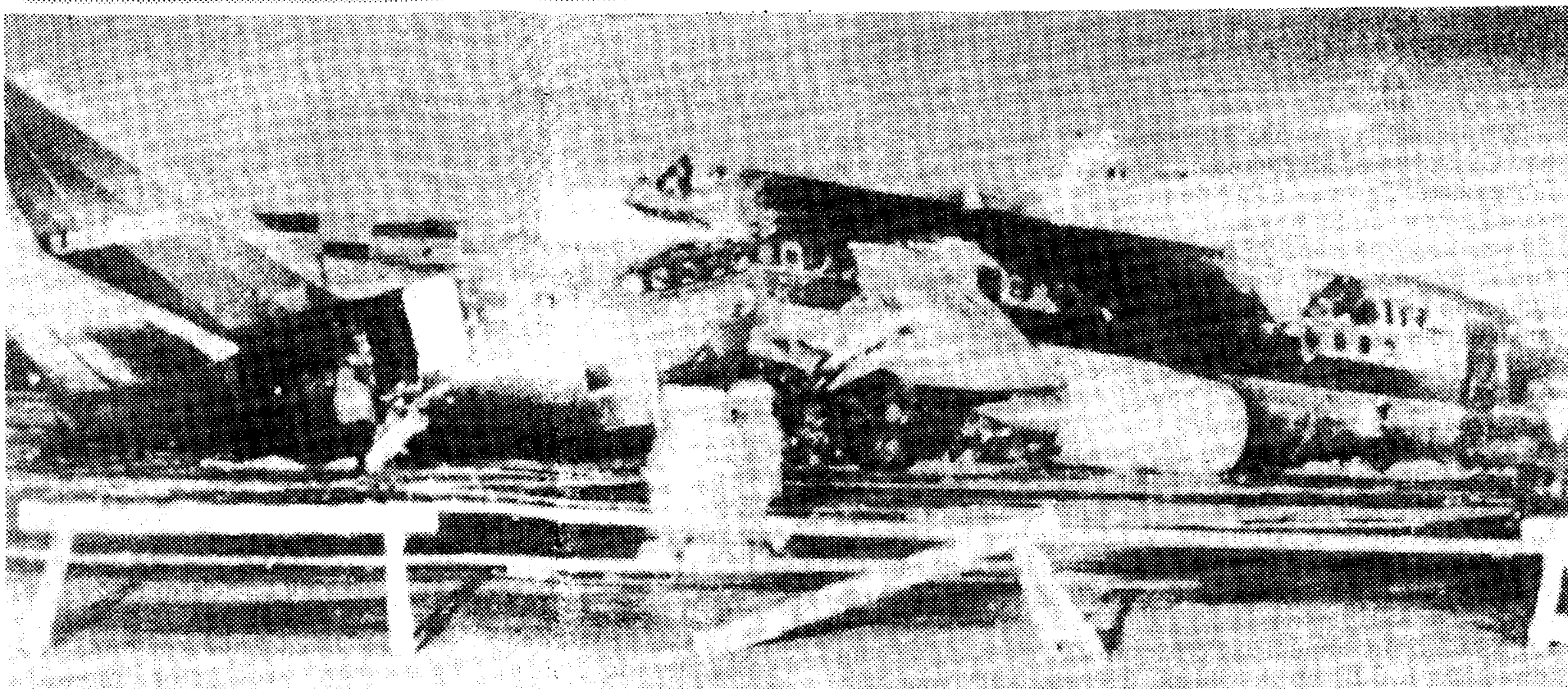
Vliegtuigen botsen in VS

OS ANGELES - Bij een ing tussen een landende Boeing 737 van de erikaanse luchtvaartatschappij USAir en kleiner toestel zijn dagavond op het vliegd van Los Angeles waarijnlijk vijftien mensen het leven gekomen. het ongeluk raakten veertig mensen vond; van hen zijn er er ernstig aan toe. Er rden nog veertien sen vermist, zo verarde een woordvoervan de Amerikaanse htvaartmaatschappij Air. De kans is groot het dodental nog gt. toestel vloog in brand op landingsbaan nadat het nog een gebouw had akt, maar de vlammen en binnen een uur ust. Tientallen ambuces en brandweerauto's dden zich naar de plaats het toestel was dat in rdere stukken was roken. Slachtoffers den op de landingsbaan leegd. Het kleinere vliegvan de maatschappij West had twaalf mensen boord. e Boeing van USAir am uit Syracuse (New k) en had tussenlangemaakt in Wasgton DC en Columbus io). Aan boord waren 83 sagiers en zes bemansleden. De Boeing 737 in totaal 128 mensen voeren.

Brandweermannen hebben urenlang in de geblakerde resten van de Boeing 737 naar de vermisten gezocht. Omdat het toestel kerosine lekte is het reddingswerk op een gegeven ogenblik gestaakt. Het toestel is als gevolg van het ongeluk en de daaropvolgende brand in tweeen gebroken.

In het kleinere toestel van Sky West is zeker een van de twaalf inzittenden om het leven gekomen. Op het moment van het ongeluk taxiede het toestel naar de startbaan voor een vlucht naar Palmdale (Californie).

Vliegramp in Los Angeles

■ LOS ANGELES - Op de luchthaven van Los Angeles deed zich vrijdagavond een botsing voor tussen een landende Boeing 737 van USAir en een kleiner toestel, waarbij veel doden en gewonden zijn gevallen. Op een gegeven ogenblik moesten de reddingswerkzaamheden worden opgeschort omdat er brandstof lekte uit een der toestellen.

TWA in grote problemen

NEW YORK - Het volgende bankroet in de Amerikaanse luchtvaart is vrijdag dichterbij gekomen met de mededeling van Trans World airlines (TWA) dat de maatschappij een schuldbetaling van 75,5 miljoen dollar niet heeft kunnen voldoen. TWA liet echter weten niet van plan te zijn surseance van betaling aan te vragen. TWA besloot onlangs het aantal vluchten op Europa te halveren en 2.500 werknemers naar huis te sturen. Het aantal boekingen op de Transatlantische routes is gedaald tot een ongekend dieptepunt door de Golfoorlog.

LUBBERS NU TEGEN NUCLEAIRE OPTIE

Washington: geallieerden bepalen begin van grond-offensief

Quale: kernwapens mogelijk

LONDEN - De Amerikaanse vice-president, Dan Quayle, verwacht dat president Saddam Husayn van Irak op een gegeven moment chemische wapens zal inzetten. Hij weigerde het gebruik van nucleaire wapens door de VS uit te sluiten. Onder meer in Nederland is op deze stellingname kritisch gereageerd. President George Bush van de Verenigde Staten heeft verzekerd dat zijn land zich niet door Irak laat verlokken tot een grond-offensief.

In een vraaggesprek kort voor een ontmoeting met de Britse minister van Defensie, Tom King, zei de Amerikaanse vice-president Quayle wel te verwachten dat de multinationale troepenmacht conventionele wapens zal inzetten in het geval van een Iraakse chemische aanval. Saddam "heeft dat (chemische) vermogen op artillerie en wapens voor de kortere afstand. Wij verwachten dus dat op een bepaald moment, op een tijdstip dat hij vaststelt, hij helaas chemische wapens zal gebruiken", zo zei Quayle tegen de BBC.

GEEN HAAST

"Als Saddam Husayn inderdaad chemische wapens inzet....is een van de opties hem te overweldigen met conventionele wapens en niet met kernwapens", zo zei Quayle. Hij voegde daar echter aan toe: "Ik sluit op dit moment niets uit". Na zijn onderhoud met King zei de vice-president dat de geallieerden geen enkele haast hebben om met het landoffensief te beginnen, ondanks de Iraakse aanval op de Saudische stad Khafji. De Britse bewindsman sloot zich daarbij aan. "Wij moeten de militaire bevelhebbers zelf laten bepalen wanneer de aanval over land moet beginnen en hen niet onder druk zetten het te doen op een tijdstip waarop zij nog niet helemaal klaar zijn".

De Amerikaanse president George Bush heeft deze opvatting op zijn beurt nogmaals naar voren gebracht. Hij verklaarde vrijdag wederom dat de VS zich niet door Irak zullen laten meeslepen in een voortijdige grondoorlog. De geallieerden bepalen zelf het tijdstip van een dergelijke oorlog, zo liet hij weten. Bush zei dit tot de families van Amerikaanse militairen in de Golf. Hij drong er bij hen op aan dat zij zich niet door Saddam Husayn moeten laat meesleuren in een voorbarige, bloedige grondoorlog. De Amerikaanse president bezocht vrijdag een aantal militaire bases om zijn gevoelens van meeleven te betonen aan de families van de uitgezonden militairen.

De Nederlandse premier Lubbers voelt vooralsnog niets voor de optie van de Amerikaanse vice-premier Quayle om de mogelijkheid van het gebruik van kernwapens in de Golfoorlog open te houden voor het geval Irak overgaat tot het gebruik van chemische wapens. Lubbers zei vrijdag in een reactie op de uitlatingen van Quayle: "Hoezeer ik ook hoop dat er snel resultaat bereikt kan worden, geduld en vasthoudendheid lijken mij een beter antwoord dan kernwapens." Lubbers meent dat de internationale coalitie tegen Irak voldoende overmacht heeft om een nucleair middel wel uit te sluiten.

Frankrijk heeft toestemming gegeven aan in Groot-Brittannie gestationeerde B-52 bommenwerpers door zijn luchtruim te vliegen op weg naar de Golf. Het gaat daarbij wel om een "tijdelijke toestemming conform resolutie 678 van de Verenigde Naties", zo onderstreept woordvoerder Louis le Pensec. Hij ontkende later dat er formele contacten tussen Iraakse en Franse diplomaten zijn in Teheran, zoals eerder was gemeld door het Iraanse persbureau IRNA. De Franse topdiplomaat Francois Scheer is in Teheran om met de Iraanse leiders te praten, aldus Le Pensec.

INVASIE

Uit militaire bronnen wordt vernomen dat geallieerde bombardementen een grootscheepse invasie van Saudi-Arabie hebben gestopt. Er was vrijdag sprake van een grote concentratie van Iraakse troepen bij de grens met Saudi-Arabie. Deze grens werd ook overgestoken. Bij de geallieerden wekte men de indruk dat het hierbij wel ging om weinig gecoordineerde bewegingen en acties. Functionarissen van het Pentagon zeggen ondertussen dat de Iraakse strijdmacht in Kuwayt nog steeds in staat is krachtige tegenstand te bieden, ondanks de langdurige geallieerde bombardementen. Van de andere kant verklaarden de geallieerde legerwoordvoerders dat zij geen aanwijzingen hebben dat Irak een nieuw grondoffensief in Saudi-Arabie voorbereidt.

Iran heeft de beschuldigingen van Baghdad weersproken dat de luchtmacht van de multinationale strijdmacht gebruik heeft gemaakt van het Iraanse luchtruim. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse zaken in Teheran zei tegen het Iraanse persbureau IRNA: "De Islamitische republiek heeft een verbod uitgesproken over het gebruik van haar territoriale wateren, grond en luchtruim door een van de strijdende partijen en zal nauwlettend de naleving van dit verbod controleren".

STANDVASTIG

De beschuldigingen door de Iraakse regering werden donderdag geuit. "De Islamitische republiek heeft herhaaldelijk haar neutraliteit verkondigd sinds de vijandelijkheden tussen Irak en de Verenigde Staten en zijn bondgenoten zijn begonnen", aldus de woordvoerder. Hij voegde daaraan toe dat Iran "zich standvastig zal keren tegen elke poging het verbod te schenden".

De Iraanse en Algerijnse ministers van Buitenlandse zaken, Ali Akbar Velayati en Ahmad Ghozali, hebben een oproep gedaan tot een "onmiddellijke beeindiging van de gevechten". Daarna kan men vervolgens tot een vreedzame oplossing van de Golfcrisis komen. Zo menen zij. Koning Hassan van Marokko op zijn beurt heeft op Saddam Husayn een beroep gedaan om gehoor te geven aan de Sovjet-Amerikaanse verklaring waarin Irak wordt opgeroepen zich uit Kuwayt terug te trekken.

Amerikaanse journalisten berichtten dat twintig Iraakse zeelieden gered en gevangen genomen werden door het Amerikaanse schip Curts voor de kust van Irak. Dit gebeurde tijdens luchten zeegevechten in de Golf. De Iraakse matrozen verklaarden na hun gevangenneming dat zij opdracht hadden gekregen om met hun schepen uit te wijken naar Iran. Geallieerde schepen en helikopters brachten de Iraakse schepen tot zinken.

Betoging in Kaapstad

■ KAAPSTAD - Duizenden mensen protesteerden tegen de apartheidsbeleid tijdens de toespraak van de Zuid-Afrikaanse president Frederik de Klerk in het parlement in Kaapstad. Bij die gelegenheid kondigde hij de ontbinding aan van alle resterende wetten waarop de feitelijke apartheid van de rassen gebaseerd werd.

Weer raketten op zuid-Libanon

SIDON - Pro-Iraakse Palestijnen hebben zaterdag voor de vijfde achtereenvolgende dag Katjoesja-raketten afgevuurd op de Israelische 'veiligheidszone' in het zuiden van Libanon. Dat hebben waarnemers gemeld.

Zeker vijf raketten zouden in de 'veiligheidszone' zijn terechtgekomen. Israelische artillerie en eenheden van het Zuidlibanese leger (SLA) openden in een reactie het vuur op dorpen in het district Iqlim Al-Tufah. Volgens Israelische veiligheidskringen ondernemen Palestijnen vanuit dat district commando-acties tegen Israel.

GEWELD AFGEWEZEN

Sovjet-Federatieraad bijeen:

Zeer bezorgd over Balticum

MOSKOU - De leiders van de Sovjet-republieken die vrijdag in Moskou in het kader van de Federatieraad bijeen zijn gekomen hebben hun "buitengewone bezorgdheid" uitgesproken over de situatie in de Baltische staten. Dat zei Rafik Nisjanov, voorzitter van de Nationaliteitenkamer van de Opperste Sovjet, die de vergadering bijwoont.

Nisjanov vertelde journalisten dat de Federatieraad heeft uitgesproken dat geen enkel vraagstuk met gewelddadige methoden kan worden opgelost". De problemen moeten volgens de constitutionele weg en aan de 'ronde tafel' worden beslecht, aldus Nisjanov. Overhaaste, in strijd met de Sovjetgrondwet aangenomen wetten moeten door de republieken worden teruggenomen, gaf Nisjanov een andere uitspraak van de raad weer.

Aan de Federatieraad, die onder leiding staat van president Gorbatsjov, nemen behalve leiders van de vijftien unierepublieken ook vertegenwoordigers van de zogenaamde autonome republieken deel. President Boris Jeltsin van de Russische federatie, de grootste republiek, ontbreekt op de vergadering. Zijn afwezigheid wordt beschouwd als protest tegen de door Gorbatsjov ingestelde militaire patrouilles in de grote steden zoals ook in Moskou.

In Pakistan en Sovjetunie:

Veel doden bij beving

NEW DELHI - Door de zware aardbeving van vrijdagochtend in delen van Pakistan, Afghanistan, India en de Centraalaziatische Sovjetrepubliek Tadzjikistan zijn in het noordwesten van Pakistan meer dan tweehonderd doden en honderden gewonden gevallen.

Regeringsfunctionarissen zeiden dat het dodental waarschijnlijk nog aanzienlijk zal stijgen omdat er nog geen gegevens bekend zijn uit afgelegen bergachtige streken. Honderden woningen stortten in of liepen zware schade op.

Het epicentrum van de beving, met een kracht van 6,8 op de schaal van Richter, lag volgens het Seismologisch instituut van Pakistan in het Hindukush-gebergte in Afghanistan, ongeveer tweehonderd kilometer ten noorden van Peshawar.

In Tadzjikistan verwoestte de aardbeving huizen, veroorzaakte landverschuivingen en haalde elektriciteitsleidingen neer, zo meldde het Sovjetpersbureau TASS. Er waren nog geen meldingen over eventuele slachtoffers.

Parijs valt Iraakse garde in Kuwayt aan

PARIJS - Franse Jaguar en Mirage f1 CR gevechtsvliegtuigen hebben zaterdagmorgen twee aanvallen uitgevoerd op de Iraakse Republikeinse garde langs de Kuwayts-Iraakse grens. Daarnaast voerden de vliegtuigen aanvallen uit op een Iraaks munitiedepot in Kuwayt.

Dat heeft het Franse ministerie van Defensie in een communique bekendgemaakt. Volgens het communique zijn vooral de tanks-en pantservoertuigen en de artilleriestukken van de garde onder vuur genomen. Het Iraakse munitiedepot in Kuwayt ligt dertig kilometer ten zuiden van Kuwayt-stad. Het Franse ministerie meldde dat alle aanvallen zijn geslaagd en dat alle toestellen op hun basis zijn teruggekeerd.

Olieprijs

NEW YORK - De olieprijzen waren vrijdag redelijk stabiel.

Op de Londense markt lag de prijs van Brent-olie voor levering in maart aan het eind van de middag op 20,25 dollar per vat (159 liter) tegen een laatste notering van 20,05 dollar op donderdag. In New York opende de ruwe olie van West Texas intermediate voor levering in maart 0,04 dollar hoger op 21,58 dollar per vat. Na enkele uren lag de prijs een fractie onder het slot van donderdag.

■ *WILLEMSTAD — Drs A. de Smit, ex-president-directeur van de Koninklijke Maatschappij De Schelde uit Vlissingen, vestigde zich op 1 december jl. permanent als 'penshonadó' op Curaçao. Hij legde onlangs bij gezaghebber drs. Elmer Wilsoe een beleefdheidsbezoek af.*

Carmen Simmons op WIPM-lijst

WILLEMSTAD/THE BOTTOM — Carmen Simmons verschijnt op de volgende kandidatenlijst van de Sabaanse WIPM van Will Johnson. Simmons is een bekende auteur-kennen op de Bovenwinden en de rest van de Antillen. Ze zal de lijst afsluiten. Andere WIPM-kandidaten worden de komende weken bekendgemaakt, aldus partijleider Will Johnson.

Onderwerp consultatief mechanisme

Mogelijk aanleg water/gasleiding Aruba-Venezuela

WILLEMSTAD — De zesde plenaire vergadering van het Consultatief Mechanisme wordt van 4 tot en met 6 februari te Caracas gehouden. Op de agenda staan de navolgende onderwerpen: grenshandelovereenkomst tussen Venezuela en de Nederlandse Antillen; overeenkomst overbrenging van gevonniste wederzijdse onderdanen op vrijwillige basis (uitwisseling gevangen); eventuele aanleg waterpijpleiding en gaspijpleiding van Venezuela naar Aruba; toelating Nederlands Antilliaanse en Arubaanse studenten tot Venezolaanse universiteiten; onderzoek van mogelijkheden tot samenwerking op toeristisch gebied (packages voor gecombineerd toeristenbezoek aan de Nederlandse Antillen/Aruba en Venezuela; ontwerp-administratief akkoord voor samenwerking tussen de Antillen, Aruba en Venezuela ter bestrijding van calamiteiten en voorstellen tot opheffing van de visumverplichting ten gunste van Antillianen en Arubanen. De Antilliaanse delegatie naar deze bijeenkomst zal bestaan uit Ronchi Isa (voorzitter) Eric Kleinmoedig (directeur B.B.B) en J. Obispo (secretariaat) Voor wat betreft de besprekingen inzake samenwerking op toeristisch gebied zal de delegatie worden bijgestaan door P. Samson (adjunct-directeur Curaçao Tourism Development Bureau en H. Libier (directeur van het Curaçaose Toeristenbureau te Caracas).

Bewaker mishandeld

WILLEMSTAD —Twee onbekenden hebben gisteravond een bewaker van een bouwbedrijf te Scharloo overvallen en hem met een stoel mishandeld. Hij liep daarbij een fractuur op aan zijn linkerarm, waarvoor hij op de poli is behandeld. De twee in het zwart geklede mannen, die zich al eerder op de avond verdacht gedroegen zijn ontkomen.

"Aanvaard titel namens Curaçaoënaars"

Mendes wordt "Antilliaan van het jaar" in Nederland

— door Victor Hafkamp —

DEN HAAG/WILLEMSTAD — 'Ik beschouw dit als een zeer grote erkenning voor het werk dat we gedaan hebben. Ik heb die titel 'Persoonlijkheid van het Jaar' aanvaard in naam van de Curaçaose bevolking en van de Antillianen hier in Nederland. Als bewindsman ben je op de eerste plaats verantwoording verschuldigd aan het volk. Ik ben de stichting die deze verkiezing heeft georganiseerd ook namens de Antillianen dank verschuldigd'. Dat zei gisteravond gedeputeerde en waarnemend gezaghebber Eduard (Dito) Mendes de Gouveia nadat hij tot de Antilliaanse 'Persoonlijkheid van het Jaar 1990' was uitgeroepen.

De uitverkiezing met een feestelijke omlijsting gebeurde in een van de zalen van het Haagse Promenade Hotel. Voor de titel waren nog vijf andere genomineerden: de filmer, regisseur en schrijver Felix de Rooy, de Haagse advocaat mr A. Westendorp, de docent en studentenbegeleider drs Keith Carlo, Humphrey (Jojo) Willems uit Amsterdam en de organisatoren van het jaarlijkse zomercarnaval in Rotterdam.

CARRIERE

Mendes de Gouveia werd uitgekozen dankzij zijn grote verdiensten op het gebied van onderwijs en de economische ontwikkeling van Curaçao. De voorzitter van de stichting 'Nederlandse Antillen Prijs', Ronald Fraai, wees in zijn toespraak, waarin hij de uitverkiezing van Mendes de Gouveia onthulde, op 'de totale omwenteling op economisch gebied op Curaçao, de toegenomen activiteiten in de haven, de betere resultaten van de Dokmaatschappij, de hotels en de ALM en de toename van het toerisme'. Verder schetste hij de carrière van Mendes de Gouveia in het onderwijs en het feit dat de 'vernieuwde SSNA onder zijn bezielende leiding realiteit geworden is'.

Nadat alle genomineerden een lint met medaille omhangen was, kreeg de Persoonlijkheid van het Jaar 1990 een plakkaat overhandigd en een horloge met het vignet van de nieuwe stichting Nederlandse Antillen Prijs.

DYNAMIEK

Mendes de Gouveia wees er in zijn dankwoord op dat het goed gaat met Curaçao. 'We hebben onze dynamiek hervonden. Ons eiland bruist van het leven. De steun uit Nederland blijft belangrijk om de ontwikkeling in de Antillen te dragen, maar we moeten het wel zelf doen. De autonomie wordt door ons beschermd en gekoesterd', stelde hij. 'Ik geloof niet in de rol van bedelaar. Telkens op de stoep staan om geld te vragen. Wel geloof ik in een degelijke voorbereiding, zodat we op eigen benen kunnen staan. Nederland kan in deze een bijdrage leveren, maar we moeten niet uitgaan van een verzekerde steun vanuit Nederland'.

Volgens Mendes de Gouveia moet Curaçao zijn infrastructuur en 'human resources' verder uitbouwen. 'Ik ben daarom ontzettend blij dat Nederland de laatste jaren heeft gekozen voor meer steun in de sector Onderwijs. Daar ligt de basis van je toekomstige verstandhouding met Nederland en de economische ontwikkeling. Wanneer onze mensen geen behoorlijke opleiding krijgen, zullen ze naar Nederland trekken. Nederland zal de problemen ondervinden van jongelui zonder opleiding die er in sociaal opzicht slecht voor staan. Voor mij een punt om aan te blijven werken, want ik wil niet horen dat onze mensen hier in Nederland op grote schaal in de misdaad zitten. Ze moeten zich hier kunnen specialiseren voor wat betreft hun kennis of een positieve bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van Nederland'.

HINDERPAAL

In zijn dankwoord leverde Mendes de Gouveia ook scherpe kritiek op de dubbele bestuurslaag op Curaçao, die hij 'een wezenlijke hinderpaal op weg naar een verdere ontwikkeling' noemde. Hij stelde in het vooruitzicht dat er voor wat de toekomstige staatkundige structuur van de Antillen met de minister van Koninkrijkszaken 'harde noten gekraakt zullen moeten worden'.

Mendes de Gouveia kon de prijs als Persoonlijkheid van het Jaar in ontvangst nemen dankzij zijn verblijf in Europa in verband met een promotiemissie van Curaçao Inc. waaraan hij leiding gaf. 'We hebben in Londen goede gesprekken gehad met verscheidene potentiële investeerders. Het pr[...] maken voor je eilan[...] niet meteen resulta[...] Je zult wat overtu[...] kracht moeten hebbe[...] investeerders ook w[...] naar je eiland te kri[...] mogelijkheden hebb[...] Koning Willem zag [...] indertijd als distribu[...] trum voor het Ca[...] gebied. En dat wil[...] bereiken dankzij on[...] motiebezoeken aa[...] België, Engeland als [...] land en aan Brazilië [...] eigen continent betreft[...] de gedeputeerde. Tij[...] bijeenkomst in Den [...] riep hij 'Curaçao tot [...] van het Jaar' uit.

De verkiezing van de [...] liaanse persoonlijkhei[...] werd door een kleine, [...] groep genodigden [...] woond. 'Roots of rhyth[...] kwartet bestaande uit [...] Marchena, Eugène B[...] veen, Ronnie Margari[...] Nelson Carrilho, zorg[...] de muzikale interme[...]

Voorzitter Renald [...] van de stichting Neder[...] Antillen Prijs wil het [...] ment in de komende ja[...] grote schaal opzetten [...] de belangstelling voor de [...] len in Nederland te [...] groten.

Curaçao Age[...] ...op pag. 1[...]

"Ten onrechte geroyeerd"

Ex-officieren in opstand tegen VKC-commandant Raven

WILLEMSTAD — Twee ex-officieren tevens exleden van het Vrijwilligers Korps Curaçao (VKC) gaan opnieuw een rechtszaak aanspannen tegen deze paramilitaire organisatie. Alicio Alberto en Elvio Merencia zijn het niet eens met de beslissing van het VKC [illegible] het verleden al twee rechtszaken aangespannen tegen de vereniging; slechts eentje wonnen ze. De tweede werd hun strop. De gouverneur heeft het duo afgelopen december uit hun functie als officier in de rang van kapitein ontheven. Twee weken daarna werden ze geroyeerd. "Hoe dat heeft kunnen gebeuren weet ik niet." Alicio Alberto voelt zich onrechtvaardig behandeld. "Dit is een kwestie van principes, het gaat tegen alles in wat ik rechtvaardig acht." Alberto is van mening dat het VKC de verkeerde richting opgaat en hij is bang dat het nieuwe bestuur de regels gaat veranderen. "De invloed van commandant Raven is groot en hij leeft de regels niet na."

Het aanvragen van een algemene ledenvergadering in 1984 is de oorzaak van een soort steekspel tussen twee bestuursleden van het Vrijwilligers Korps Curaçao, het resterende bestuur en de commandant van deze vereniging. Keer op keer wordt er ruzie gemaakt en gedreigd. De rol van de commandant Raven is bij dit conflict groot. De twee spannen [illegible] rechtszaken aan, het korps neemt hen terug in dienst en schorst hen vervolgens weer. Het zittende bestuur gaf op 1 januari dit jaar als reden voor finaal royement op, dat ze geen vertrouwen meer heeft in het duo en dat de twee zich schuldig hadden gemaakt aan oproerij, eedschending en gezagsondermijning. Daardoor zouden de twee onbetrouwbaar en revolutionair zijn. Aldus de versie van Alberto.

BESCHULDIGINGEN

Ex-officier Alberto is het met die beschuldigingen absoluut niet eens. "Wat nou vertrouwen? Vanaf 1975 behoor ik tot het personeel van het VKC. Ik heb nooit zaken naar buiten gebracht, ik heb altijd mijn mond gehouden tegenover buitenstaanders over dingen die niemand anders dan het VKC mocht weten." De gedupeerde Alberto zegt het korps goed te kennen. Volgens hem zijn er meer redenen voor wantrouwen van hem ten opzichte van het VKC dan andersom.

Alberto geeft als voorbeeld van slechte behandeling de houding van de commandant, nadat de rechter in het eerste kort geding op 26 juli besliste dat het duo binnen 24 uur weer toegelaten moest worden tot het korps. "Toen wij terugkwamen werd ons duidelijk dat de commandant de andere officieren waarmee wij werkten opstookte. Er ontstond een vervelende sfeer en het resultaat daarvan was dat de officieren ons bij niets meer betrokken en om ons heen werkten."

AANTIJGINGEN

De ex-officier heeft een aantal aantijgingen tegen de paramilitaire organisatie en haar commandant. Allereerst beschuldigt hij het VKC van wanbestuur. "Het bestuur dat er nu zit is illegaal. Voorzitter Maarten Maartense en bestuurslid Ursula zijn oneerlijk gekozen. Het is een rare zaak dat beiden nog maar een maand lid waren en toen al in het bestuur kwamen." De commandant zou de leden hebben beïnvloed om in een vergadering op de notaris en de politie-inspecteur te stemmen. Maartense en Ursula waren voor de Amigoe niet bereikbaar om commentaar te geven.

STATUTEN

Commandant Raven misbruikt, volgens Alberto, zijn functie en het VKC. "In de statuten van het korps staat dat het VKC niet bij zaken van de politie betrokken mag worden. Ook mogen de leden van het korps niet fungeren als bewakers bij particuliere aangelegenheden. Hoe komt het dan dat mannen van het VKC voor een afgebrand gebouw staan om dat te bewaken? Hoe is hun aanwezigheid te verklaren bij dragraces op Koraal Tabak? Alleen de minister van Algemene Zaken mag het VKC toestemming geven om bij dat soort gelegenheden te bewaken. En dat is bij mijn weten niet gebeurd."

INVLOED

Verder zou de commandant, die tevens vice-voorzitter is van de vereniging, deze twee functies door elkaar hebben gebruikt, om zijn invloed te vergroten. Alberto: "Ik heb hem altijd verteld dat de [illegible] zijn. Je kunt geen vice-voorzitter en commandant tegelijk zijn." De post van voorzitter is een aantal jaren leeg geweest, omdat degene die vanaf 1965 deze functie bekleedde overleden is en er geen opvolger kwam.

Het begon allemaal begin 1984 toen de twee officieren Alberto en zijn collega Elvio Merencia een algemene ledenvergadering aanvroegen. Het duo wilde zo'n vergadering, omdat ze van mening waren dat het de hoogste tijd was voor een bijeenkomst met de leden. "Al in geen jaren was er een algemene ledenvergadering gehouden. We vonden, en vinden nog steeds, dat zoiets onverantwoordelijk is."

WENSEN

"Eerst vroegen wij in 1984 het mondeling aan de vice-voorzitter Raven. Hij reageerde daar niet op. Daarna zetten we de volgende jaren onze wensen nog drie maal op papier en stuurden die op naar Raven. Weer kregen we geen gehoor." Begin 1989 kregen Alberto en Merencia het bericht dat het bestuur ze had voorgedragen voor ontslag, omdat de twee het gezag hadden ondermijnd.

De twee officieren probeerden de kwestie binnen het VKC te regelen. Toen dat leidde tot grote ruzies ging Merencia hulp buiten de vereniging zoeken. "Dat werd de regering. De minister van Justitie hielp ons en zei dat we ons moesten verdedigen." De minister van Algemene Zaken stelde daarop in september een onafhankelijke commissie in die de problemen bij het VKC moest proberen op te lossen. De commissie bepaalde dat het VKC verplicht was om beiden terug te nemen in de stichting, totdat de werkgroep klaar was met het onderzoek.

Kort daarna riep Raven alle officiers bij elkaar. "Tijdens die vergadering vertelde hij hoe goed hij was. Maar het mooiste is dat Raven voor de bijeenkomst zei: 'Niemand mag vragen stellen.' Aan het eind vroeg hij of degene die het niet eens was met zijn beleid om de vinger op te steken. Niemand deed iets. Merencia en ik stonden op. Toen liet Raven weten dat we ontslagen zouden worden omdat we onze eed schonden en destructief waren."

"De commissie rondde het onderzoek in maart 1990 af en bracht als oplossing dat Raven mocht doen met de twee officiers wat hij wilde. Meteen daarna ontsloeg het VKC Alberto en Merencia. De twee stapten daarop naar de rechter. Ondertussen was de commandant zo kwaad op het duo dat hij een verzoek bij de gouverneur indiende om ze uit hun functie als officier in de rang van kapitein te ontheffen.

24 UUR

Alberto en Merencia wonnen de rechtszaak. De rechter bepaalde dat het VKC de twee binnen 24 uur moest terugnemen, omdat de vereniging de fout had gemaakt het duo niet gehoord te hebben, alvorens ze te ontslaan. De vereniging deed hetgeen de rechter besliste. "Diezelfde dag lag er een envelop in onze brievenbus met daarin het bericht dat we alweer geschorst waren. Deze keer hadden ze als reden dat we niet meer met de andere officieren in de staf konden samenwerken."

WANTROUWEN

Alicio Alberto denkt dat de reden van wantrouwen tegenover hem en zijn collega Merencia een kwestie is van rangen en de jaloezie. "Merencia en ik hebben een hogere rang dan de meeste van de 18 officieren die tot de staf van het VKC behoren. Slechts zes daarvan zijn gelijk aan ons qua stand of staan boven ons. "Alberto vertelt dat de 18 officieren niet meer met hun wilden samenwerken, omdat ze 'opgestookt' werden.

Het tweede kort geding diende op 13 september 1990. De rechter bepaalde dat de schorsing van de twee geldig bleef tot 1 januari en hen daarna weer terug in dienst te nemen. Tenzij de gouverneur het duo zou ontheffen van hun functie. 19 december kregen Alberto en Merencia een landsbesluit thuis dat ze per die dag geen officier meer zijn. Van het bestuur ontvingen de twee een brief met het bericht dat ze geroyeerd waren. Tegen het landsbesluit is geen beroep mogelijk. Wel tegen het royement. Binnenkort krijgt het VKC opnieuw een rechtszaak aan de broek.

DMO blij met prijs voor CHS

WILLEMSTAD — Downtown Management Organization (DMO) is blij verrast met de eervolle vermelding voor de Curaçao Hospitality Services bij de uitreiking van de Kamerprijs Toerisme op 28 januari. DMO schreef in een persbericht: "De waardering van de Kamer van Koophandel voor dit initiatief van de DMO, bevestigt het belang van een veilige binnenstad. De vermelding is tevens een erkenning voor de vakkundige wijze waarop CHS uitvoering geeft aan haar moeilijke taak. De afgelopen maanden heeft deze bewakingsdienst bewezen dat het mogelijk is om met goed opgeleide en gemotiveerde medewerkers het publiek vriendelijke beveiliging van de binnenstad te realiseren. CHS is niet alleen een garantie dat bezoekers ongestoord kunnen wandelen in Punda, maar is tevens in haar dienstverlening aan de toeristen een visitekaartje voor Curaçao."

WILLEMSTAD — De politie heeft gisteren een 18-jarige jongeman aangehouden die wordt verdacht van mishandeling. Hij werd gezocht in verband met mishandeling van een 22-jarige vrouw op 31 januari, waarbij zij zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen. De jongen is overgedragen aan de recherche.

Oorlog of Carnaval?

Ongeveer een week voor het ultimatum: "T[...] dente, bon noshi, het is bijna de vijftiende en zoals u [...] is dan het ultimatum afgelopen voor Saddam Hus[...] Komt er oorlog of niet. Wij houden u op de hoogte in [...] programma 'Guera o pas?'

15 januari!

Curaçao zit gekluisterd aan de televisie. Wordt [...] oorlog. Nada, nada, "maar televidente als er iets gebe[...] blijf vooral rustig, ga niet hamsteren of wat dan ook, [...] vooral kalm" (met de speciale dank van minister Ch[...] Smits en minister-president Maria Liberia-Peters). [...] januari!!

Oorlog! Er is oorlog. Nu is het echt. De video kan de [...] in want de hele avond lang is er ècht geweld op de tee[...] "Maar denk eraan vooral kalm blijven.

Guera o pas wordt nu Guera den Golfo.

17, 18, 19, 20, 21, 22 januari:

Elke avond live verslagen vanuit Baghdad, Jer[...] Saoedi-Arabië, de Verenigde Staten...

's Avonds staat de televisie roodgloeiend en overda[...] telefoon bij Telecuraçao: "Bon tardi meneer, hoe [...] begint vandaag de oorlog?"

De telenovelle 'Guera den Golfo' slaat duidelijk a[...] het publiek.

23 tot en met 30 januari:

Teeveekijkend Curaçao: "Hè, alweer oorlog vana[...] En er gebeurt zo weinig, zullen we vanavond een [...] bekijken?" (Grabbel in een chipszakje, want ja de si[...] retten zijn op inmiddels).

31 januari:

Gelukkig! Geen oorlog vanavond. Eindelijk weer e[...] wat anders. Telecuraçao presenteert; de verkiezingen v[...] de carnavalskoningin van het hospitaal... Nog ruim e[...] week en carnaval begint, eventjes uitzetten die oor[...] Saddam is inmiddels vereeuwigd in de vorm van [...] carnavalsmasker...een vorm van carnavaleske ges[...] schrijving of een geschiedkundige carnavalsjoke?

TDS kampt met gevolgen van 'CNN-syndroom'

WILLEMSTAD — TDS, de ATM- dochter die op Curacao verantwoordelijk is voor betaal tv, heeft indirect te maken met de gevolgen van het 'CNN-syndroom': ook op Curacao is de belangstelling voor dit 24 uur nieuws tv kanaal zienderoge toegenomen sinds de oorlog in de Golf is begonnen. Het aantal nieuwe inschrijvingen is in januari verdubbeld van (het maand- gemiddelde van) 100 naar 200, zo bevestigde TDS-directeur Roderich Pietersz tegenover de Amigoe. "De mensen willen de oorlog 24 uur per dag kunnen volgen, ja, ook hier is in zekere zin sprake van het CNN-syndroom."

CNN, via de 'black box' aansluiting - en op Tele-Curacao- ook op Curacao te volgen, is wereldwijd een fenomeen geworden en met name in de VS zijn er velen volkomen 'verslaafd' aan de oorlogsuitzendingen van het station van Ted Turner. Het aantal TDS aansluitingen op Curacao bedraagt op dit moment 4600. Het aantal wachtenden: circa 600.

TDS kan daar om financiële en technische redenen echter niet echt op inspelen: de interactie van een gebrek aan een financiële armslag en het niet tijdig kunnen beschikken over voldoende apparatuur om op grote schaal aansluitingen te kunnen verrichten heeft ertoe geleid dat de 'wachtlijst' momenteel zo'n 600 bedraagt. Per maand worden er gemiddeld zo'n 100 nieuwe aansluitingen verricht. Door verdubbeling van het aantal inschrijvingen echter in januari, is de wachtlijst in die maand vrij drastisch toegenomen, erkende de directeur.

TDS heeft ondanks de relatief krappe middelen toch verschillende plannen voor dit jaar: zo zal de NV ook willen overgaan tot de installatie van betaal tv voor abonnees in het meest westelijke deel van het eiland: Banda 'bou. Tot nu toe is men niet verder gekomen dan de kruising Soto/Westpunt. Geen enkele woning die achter deze 'grens' ligt heeft de aansluiting. TDS is druk doende onderhandeligen te voeren om ook dat deel van het eiland te kunnen voorzien van faciliteiten.

Ook zal TDS, die onlangs het aantal kanalen met 4 uitbreidde, dit jaar willen doorgaan met de invoering van meer kanalen. Op het programma staan introductie van de Lifetime channel, een kanaaal dat speciaal gericht is op vrouwelijk kijkerspubliek met veel aerobics en praatprogramma's, alsmede de Learning channel, dat gespecialiseerd is in het geven van audio visuele cursussen en lessen over allerlei onderwerpen en talen voor alle leeftijden. Verder zal TDS dit jaar het onlangs ingevoerde 'Pay-per-view' kanaal verder willen uitbouwen met speciale evenementen. Momenteel wordt nog relatief weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden van dit kanaal om speciale evenementen uit te zenden. Wanneer dat niet het geval is, is er MTV (Music Television) te zien. Pietersz denkt daarbij niet alleen aan sportevenementen als wrestling en boxen, maar ook aan nieuwe speelfilms.

Japanse 'chargé d' Affaires'

■ Gezaghebber Elmer Wilsoe heeft donderdag 31 januari bezoek gehad van M. Akasawa, waarnemend gevolmachtigd minister van Japan van de Japanse ambassade te Den Haag.

J. Föllings verlaat accountantsdienst

WILLEMSTAD — Jan Föllings heeft deze week afscheid genomen als hoofd van de eilandsaccountantsdienst. Föllings keert na een verblijf van zes jaar op Curaçao terug naar Nederland waar hij in dienst treedt bij Philips in Eindhoven. Op de afscheidsbijeenkomst waren onder anderen minister G. de Paula en gedeputeerde Faroe Metry van financiën aanwezig. Föllings keek in zijn afscheidsspeech terug op de afgelopen 6 jaar bij de eilandsaccountantsdienst, die werden gekenmerkt door een toenemende werkdruk en een groot personeelsverloop.

Föllings: 'De schaarste aan overheidsaccountants kan niet genoeg benadrukt worden. zeker in het licht van het feit dat de overheid op de Nederlandse Antillen de grootste werkgever is en diezelfde overheid op dit moment slechts over twee registeraccountants beschikt. In de periode dat ik op het eiland kwam, waren dat er nog altijd het respectabele aantal van vijf of zes. De situatie is er in dat opzicht dus beslist niet rooskleuriger op geworden. Het gaat mij hierbij niet om het áántal registeraccountants, als wel om de bemanning van de controle-organen in het algemeen. Het is een must voor de samenleving en zeker voor een kleinschalige als de Nederlandse Antillen om een goede rekening op te laten maken en middels deze rekening verantwoording af te doen leggen en deze daarbij op zijn rechtmatigheid, doelmatigheid en volledigheid te laten controleren. Daar is uiteindelijk iedereen mee gebaat'.

Inmiddels is een oplossing voor de problemen bij de dienst in het zicht nu de regering eind vorig jaar heeft besloten om de eilands- en de landsaccountantsdienst samen te voegen in één stichting. Het hoofd van de afdeling financiën van het eilandgebied Curacao, J. Kuster, prees Fölllings voor zijn bijdrage daaraan. 'Jij laat achter de concepten voor de nieuw op te richten stichting Overheidsaccountantsbureau. Je hebt veel tijd en energie gestopt in de opbouw en uitbouw van de organisatie voor en na de klustering. Er was veel inzet en overtuigingskracht voor nodig om het zover te brengen. Hiermee heb je naar verwachting gezorgd voor een structurele oplossing van de problematiek van het hoge personeelsverloop bij het accountantsbureau', zo sprak Kuster.

Minstens één nieuwe raffinaderij erbij

PDVSA investeert miljarden in vergroting marktaandeel

WILLEMSTAD — Petroleos de Venezuela (PDVSA) wil in de komende vijf jaar de capaciteit van haar raffinaderijen met 25 procent uitbreiden van 2,8 miljoen naar 3,5 miljoen barrels per dag. De uitbreidingsplannen vergen een miljardeninvestering voor onder meer de bouw van één, mogelijk zelfs twee, nieuwe raffinaderijen in Venezuela. Ook op de Refineria Isla op Curaçao zal PDVSA, zoals al eerder bekend werd gemaakt, investeren in nieuwe installaties ter waarde van 25 miljoen dollar. PDVSA wil met de produktie-uitbreidingen haar aandeel op de wereldmarkt, nu nog een bescheiden twee procent, verder uitbouwen, zo zei PDVSA-vice-president Frank Alcock vrijdag.

De grootte van verdere investeringen in de Isla raffinaderij zal onder meer afhangen van de onderhandelingen die al maanden worden gevoerd tussen PDVSA en Curoil en de Antilliaanse regering. Die gaan zowel over een gunstige olieprijs voor Curaçao als over de mogelijkheid dat de Isla raffinaderij ook op lange termijn in handen blijft van PDVSA, zo vertelde PDVSA-directeur Arnaldo Salazar vrijdag bij de uitreiking van twee veiligheidsprijzen aan de Isla. Hij wilde echter bevestigen noch ontkennen dat er sprake is van een koppeling tussen deze twee onderhandelingspunten. In zo'n zogenoemd 'package deal', zou PDVSA gunstige vestigingsvoorwaarden op lange termijn kunnen bedingen in ruil voor een gunstige olieprijs.

VOORZICHTIG

Voorzichtigheid was echter troef bij de uitlatingen van de topmannen van de oliemaatschappij over de voortgang van de onderhandelingen. Salazar wilde slechts kwijt 'optimistisch' te zijn over een goede afloop. Hij verklaarde echter niet of hij doelde op het resultaat voor Curaçao of voor PDVSA.

De 25 miljoen dollar die PDVSA in de Isla investeert zijn bedoeld om de produktie van gasoline op te schroeven. Daarvoor worden momenteel diverse nieuwe installaties ontworpen die naar verwachting eind van het jaar klaar zijn.

De investeringen in Curaçao lijken nietig bij het totaal aan investeringen dat PDVSA in het vijfjarenplan tot 1996 voor ogen heeft. Het plan voor de bouw van een nieuwe raffinaderij, waarvoor de investeringen inmiddels zijn goedgekeurd, kost minimaal 2 tot 3 miljard gulden. Het voorstel voor een tweede nieuwe raffinaderij is slechts in ontwerp goedgekeurd, de financiële toestemming is er nog niet, zo verklaarde vice-president Frank Alcock.

In een rapport van het Amerikaanse Department of Energy is vorig jaar aangetoond dat de capaciteit van raffinaderijen in het Caribisch gebied onderbenut wordt. Sommige draaien onder de maximumcapaciteit en er zijn er die stilliggen, zoals tot afgelopen najaar de Lago-raffinaderij op Aruba. Toch kiest PDVSA er niet voor om voor daar de produktie uit te breiden omdat, aldus Alcock, er zeer veel aanpassingen gemaakt zouden moeten worden. De ontwikkelingen gaan snel in een 'sophisticated' technologie als de olieraffinage. Er worden steeds weer nieuwe installaties ontwikkeld om weer meer rendement en betere produkten uit ruwe olie te halen. Bovendien is er wereldwijd een steeds grotere vraag naar lichtere olieprodukten, de oude raffinaderijen zijn daar niet op gebouwd, aldus Alcock.

ORIMULSION

PDVSA wil de komende jaren ook de produktie van Orimulsion, een brandstof voor elektriciteitscentrales, verder uitbreiden. Orimulsion onstaat door de ruwe oliesoort Orinoco te 'mengen' met water (emulsie) wat een uitstekende - lees: goedkope - vervanging betekent van de aloude brandstof kolen. Het vergt echter wel een aanpassing van het verbrandingssysteem. De oliemaatschappij exporteert Orimulsion, waarvan de produktiecapaciteit nu 700.000 barrels per dag bedraagt, momenteel naar onder meer Groot-Brittannië en Japan, maar probeert dit produkt via een PDVSA-kantoor in Londen ook in de rest van Europa te slijten. Spanje en Portugal zijn zeer geïnteresseerd, maar daadwerkelijke levering heeft, volgens Salazar, nog niet plaatsgevonden.

GOLFOORLOG

PDVSA profiteert momenteel, evenals de andere oliemaatschappijen, ruimschoots van de verhoogde produktie in verband met de Golfoorlog. De gigantische olieproduktie van Irak en Kuwayt is hierdoor immers tijdelijk weggevallen. Directeur Salazar durft niet te voorspellen wat er met de oliemarkt gebeurt als het conflict in de Golf is beslecht. 'Wat wij proberen is om het nu verworven aandeel in de wereldproduktie te behouden door lange termijn contracten af te sluiten op een bepaalde capaciteit, die strategie passen overigens ook andere maatschappijen toe. Met de capaciteitscontracten in handen hebben we een sterkere positie als Irak en Kuwayt weer terugkeren op de oliemarkt. Het is ook allerminst voorspelbaar wat er met de olieprijzen zal gebeuren. Venezuela is lid van de OPEC (organisatie van olieproducerende landen) en wat voor afspraken daarin gemaakt zullen worden is nog niet te zeggen. "Dat is een politieke aangelegenheid, waar wij niet direct bij betrokken zijn", aldus Salazar.

Opening voor patiënt naar maatschappij

WILLEMSTAD — De tentoonstelling van schilderijen gemaakt door patiënten van de Caprileskliniek is minister Stanley Inderson een felicitatie waard aan zowel de patiënten als aan de Curaçaosche gemeenschap. Dergelijke activiteiten laten zien dat de maatschappij zich niet afsluit voor psychiatrische patiënten en hun gevoelens meent minister Inderson van Volksgezondheid.

Hij maakte van de gelegenheid gebruik om in te gaan op het artistieke en het sociale aspect bijeengebracht in de expositie van de Capriles-patiënten.

Kunstenaars en psychiatrische patiënten komen in zeker opzicht met elkaar overeen vindt minister Inderson. De maatschappij verplicht hen te leven aan de rand van de maatschappij vanwege hun buitengewone verbeeldingskracht, waardoor ze voortdurend een strijd moeten leveren tegen vooroordelen, eenzaamheid en vernedering.

"Maar door het vervaardigen van kunstwerken, waarin de meest intieme gevoelens worden uitgedrukt, onderstreept een kunstenaar zijn vrijheid van expressie en zijn recht tot zelfbeschikking", aldus Inderson.

De tentoongestelde schilderijen van de patiënten geven eveneens uitdrukking aan andere gedachten en diepe, maar levende verbeelding en aldus Inderson "ze vertellen ons over het bestaan dat veel verder strekt dan onze horizon en onze universele communicatie." Hij besschouwt de schilderijen dan ook als een verrijking omdat ze als een venster zicht geven op andere en pure gedachten.

"Een ander aspect van de expositie is de belangrijke sociale betekenis ervan", aldus de minister. Kunst kan banden leggen tussen mensen. De psychiatrische kunst geeft het donker van de nacht weer als een wanhoopskreet en een oproep om de barrières te doorbreken die de patiënt scheiden van de maatschappij.

Minister Inderson: "Psychiatrische kunst vertelt ons de belangrijke boodschap, dat een psychiatrisch tehuis nooit een plaats van isolatie en afsluiting mag zijn, maar dat de patiënten recht hebben op een open communicatie, gebaseerd op begrip, tolerantie en solidariteit."

Ten slotte maakte de minister bekend dat de schilderijen ook in Zuikertuintje worden tentoongesteld om zo een concrete poging te doen het taboe te doorbreken dat er bestaat rondom de psychiatrische kliniek en de patiënten.

■ WILLEMSTAD — "Taboe doorbrekend", dat zijn aldus minister Inderson de schilderijen van de Capriles-patiënten die onder meer in Zuikertuintje worden tentoongesteld. Op de foto minister Inderson tijdens de opening.

WILLEMSTAD — Bij deze week gehouden prijscontroles in supermarkten en toko's zijn vier overtredingen opgespoord. De eigenaars van betreffende zaken krijgen een proces verbaal. Voor de rest hebben winkelbazen zich gehouden aan de prijsstop, zo meldt de Regerings Voorlichtings Dienst in een persbericht. De overtreders krijgen een procesverbaal.

Man steekt eigen huis in brand

WILLEMSTAD —Een woning te Seroe Fortuna is gisteravond geheel afgebrand ten gevolge van brandstichting door de bewoner. Deze 41-jarige man stak het huis in de brand na een meningsverschil met zijn 59-jarige moeder. De politie heeft de brandstichter overgebracht naar de recherche.

WILLEMSTAD — Te Monte Verde is gisteren een 25-jarige jongeman betrapt op het bezit van verdovende middelen (base) en de middelen om die te roken. De man werd aangehouden omdat hij zich verdacht gedroeg en zichzelf daarbij verraadde.

VEEL AANDACHT VOORLICHTING

Prinses Wilheminafonds van Aruba dertig jaar:

Werkzaamheden in loop jaren zeer uitgebreid

ORANJESTAD — Maandag is het dertig jaar geleden dat het Koningin Wilhelminafonds voor de kankerbestrijding Aruba werd opgericht. In deze dertig jaren is het werkterrein van deze stichting [illegible] uitgebreid [illegible] zich op de [illegible] in het algemeen.

Daarvan gaf de voorzitster D. Henriquez het volgende verslag: Niet alleen financiële hulp aan kankerpatiënten was het doel maar ook de voorlichting over diverse soorten kanker was belangrijk. Door de goede contacten die wij hebben met het hoofdkantoor Voorlichting [illegible] ding te Amsterdam, ontvangen wij regelmatig brochures over verschillende soorten kanker. Brochures die geplaatst worden in de daarvoor bestemde bakjes in het ziekenhuis, bij de spreekkamers van de specialisten en eveneens in de wachtkamers bij de huisartsen. Ook de stichting Volksgezondheid en zorg in Den Haag [illegible] brochures en posters [illegible] en de [illegible].

MAMMOGRAPH

Een groot project van het Kankerfonds in de jaren zeventig was de aanschaf van een mammograph [illegible]. Door deze mammograph kan men vroegtijdig [illegible] kanker ontdekken.

Borstkanker [illegible] Aruba helaas veel [illegible]. Om deze borstkankerpatiënten te helpen werd in 1981 het borstprothesenproject opgezet. Met behulp van de hoofdmuster van het Wit Gele Kruis werden veel borstkankerpatiënten [illegible] geholpen met prothesen en bijpassende [illegible]. Deze prothesen werden besteld via ons inkoopkantoor in Miami en zijn van Franse makelij. In de loop der tijd [illegible] deze [illegible].

REGISTRATIE

In 1983 ontvingen wij van de American Cancer Society een uitnodiging om een symposium in Miami bij te wonen, speciaal voor de landen van het Caribisch gebied en de [illegible] Caribisch gebied. [illegible] de andere Caribische landen bleek dat Aruba [illegible] kankerregistratie [illegible] [illegible] Een goede kankerregistratie over een aantal jaren is nodig om [illegible] te weten het aantal gevallen van kanker, welke soorten kanker hier het meest voorkomen om zodoende tot een conclusie te komen wat men hier het beste voor de patiënten kan doen. In 1984 werd met deze registratie begonnen op kaartsysteem.

In 1987 schafte het Kankerfonds een computer [illegible] computer in [illegible] afdeling Pathologie van het laboratorium om een meer vlugge en complete registratie van kanker en kankerpatiënten mogelijk te maken. Drie dames van ons bestuur hebben onder leiding van een computerspecialist wekenlang gewerkt om [illegible] straks te krijgen. Thans zet de afdeling Pathologie deze registratie voort op de computer.

IN BLOED

Op aanraden van de patholoog-anatoom van het laboratorium werd één van de Arubaanse analisten, werkzaam op de afdeling Pathologie [illegible] het Kankerfonds [illegible] een studiereis [illegible] volgen aan de universiteit van Miami voor de duur van twee weken om zich te bekwamen in de nieuwe technieken om kanker in bloed direct te ontdekken. Hiermede zijn al goede resultaten geboekt.

[illegible] van de film die wij vertoonden over baarmoederkanker en mede door aansporing van de stichting Famia Planea kwam een enorme toename van paptesten, zo groot dat er een achterstand ontstond in het verwerken van de paptesten in het laboratorium. Om deze achterstand te verlichten schonk het Koningin Wilhelmina Fonds aan het laboratorium, afdeling Pathologie, een automatische kleurmachine die de uitstrijkjes [illegible] kleurt, waardoor de [illegible] verwerkt kunnen worden.

INFORMATIE

Eveneens in 1987 opende het Koningin Wilhelmina Fonds [illegible] een informatiecentrum en kwam een [illegible] dienst die alle informatie [illegible] een financiële steun [illegible] uitzending naar het buitenland [illegible] bezocht zij de [illegible] thuis of in het ziekenhuis. [illegible] samengesteld [illegible] hun ervaringen te vertellen.

Thans is dit informatiecentrum [illegible] in de Paardenbaaistraat, maar in het gebouw van de Geneeskundige Dienst in de Hospitaalstraat. Iedere woensdag van half negen 's morgens tot kwart voor twaalf 's middags staat vanaf 1 januari 1991 een verpleegkundige tot uw dienst.

PIJNBESTRIJDING

In 1989, begin maart, werd het dagelijks bestuur van het Koningin Wilhelmina Fonds uitgenodigd door het Prinses Wilhelmina Fonds op Curaçao in verband met hun veertig-jarig bestaan, met daaraan verbonden een symposium over Pijnbestrijding van kankerpatiënten in het terminale stadium. In Nederland [illegible] één van de gastsprekers was dan ook prof. dr Meuler, neuroloog-farmacoloog van het Pijnteam van het Academisch Ziekenhuis in Groningen. Het Koningin Wilhelmina Fonds hier onderhoudt zeer goede relaties met het Prinses Wilhelmina Fonds op Curaçao, veel patiënten van Aruba worden nu naar Curaçao gestuurd voor bestraling.

Op 19 november 1990 overhandigde de voorzitster van het Koningin Wilhelmina Fonds aan dr Posner een cheque voor de aankoop van een micropomp. Dr Posner, arts-anesthesist en opgeleid in Nederland in de specifieke opleiding van Pijnbestrijding van kankerpatiënten in het terminale stadium, maakte het Kankerfonds attent op de methode van het aanbrengen van de micropomp, zodat de patiënt geen pijn meer heeft en een menswaardig sterven. Wij hopen dr Posner nog veel te kunnen helpen. In de afgelopen jaren werden in de actiemaand april [illegible] films vertoond over diverse soorten kanker. Wij betrokken de films uit de Verenigde Staten en uit Nederland.

In april 1987 werden door [illegible] van de Biblioteca Nacional en TeleAruba in samenwerking met het Koningin Wilhelmina Fonds een serie programma's opgenomen waarin diverse lokale artsen en specialisten uitleg gaven over verschillende vormen van kanker. Tijdens de jaarlijkse april-actie wordt op de scholen ook voorlichting gegeven door het onderwijzend personeel over 'Kanker'. Hiervoor krijgen wij uit Nederland het nodige lees- en lesmateriaal en een uitleg over 'Wat is Kanker', speciaal voor de jeugd.

DANK

Het Koningin Wilhelmina Fonds [illegible] houdt zich [illegible] goede [illegible] bezighouden met de kankerpatiënten en te helpen waar nodig, zowel geestelijk als materieel. Wij hopen de bevolking hiermee een idee te hebben gegeven van het werk dat het Kankerfonds doet. Het was niet altijd even gemakkelijk en we stonden wel eens aan onverdiende kritiek bloot.

Dank aan iedereen die ons op welke wijze dan ook geholpen heeft bij onze activiteiten. Toon uw medewerking door de actiemaand april tot een succes te maken door ruimschoots financieel te geven. Ook de straatcollecte aan het eind van de maand april bevelen wij aan. Laat steeds de leuze zijn 'Bestrijd het kwaad dat kanker heet, en geef met milde hand. Aldus de voorzitster van het Koningin Wilhelmina Fonds.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/ ...17.30 uur; zaterdag gesloten.

...OON: 24333. Voor spoedgevallen ...tijd: 21639, 22316 en 24508. ...y 127-257.

TELEFAX: 22368.

...REK: nr 10.815.445 Banco di

...E: 100

...CENTRALE: 115.

...ERTJES verschijnen op dinsdag en ...kunnen iedere dag tussen 08.00-...4.00-17.00 uur worden opgegeven; ...op zaterdag. Alleen zoekertjes, die ...dag en donderdag vóór 10.00 uur ...zijn, kunnen de dag daarop (dus ...en vrijdag) verschijnen.

...OREN
...geen voorstelling.
...AL: 20.30 uur The Freshman, Un ...ea la Mafia' (comedy, 14 jr).
...IN: 20.30-24.00 uur Pacific ...(thriller, 18 jr).

****

...A'S (nachtdienst)
...: del Pueblo, tel.: 21253.
...: San Lucas, tel.: 45119.

****

...REGELING DOKTOREN
...00-07.00 uur):
..., Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki ..., Paradera en Sta Cruz: dokter A. ... Adriaan Lacle Boulevard 5, tel.:

...quito, Savaneta en San Nicolas: ...D. Sislip via Centro Medico San ...tel.: 48833.

****

...BRANDGEVALLEN, ongelukken of ...ander ongeluk gelieve Alarmcen...te bellen, tel.: 115)

****

...O MEDICO CARABOBO (Enge-...7, tel.: 21777): de wacht heeft ...-Martinez, tel.: 24696.

****

...E KRUIS ARUBA
...NGENBUREAU (Koningstraat 22, ...): dagelijks van 07.30-12.00/15.30-...uur
...ag te Paradera (tel.: 25643) van ...11.00 uur; dinsdag: San Nicolas ...(29425) van 08.00-11.00 ...dag: Santa Cruz (28288) van ...11.00 uur; donderdag: ...(28168), ... en Brazil (48301) van 08.00-11.00

****

...TICS ANONYMOUS HELPLINE: ...(24 uur per dag).

****

...LINE: Vragen? Bel dan 23840/ ...07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

... (Van Walbeeckstraat 25, tel.: ... voor inlichtingen omtrent preventie ...misbruik.

****

...INTERNATIONAL ARUBA (P.O. ...): tel.: 27808/48124.

****

...RUBA
...: 16.00 CNN International ...Newsmaker Saturday; ...kas; 20.00 Capital Gang; ...Saturday; 21.00 Estreno; ...; 23.00 Evenning News; 24.00

...: 18.00 CNN World Report; ...Sports; 19.15 Dances of ...Mexico'; 19.30 Show-time; ...Sports Sunday; 21.00 Prime ...22.00 Week in Review; 23.00 ...News; 24.00 Sluiting.

****

...SEUM: geopend op elke ...10.00-12.00 uur en zondag ...12.00 uur in de protestantse

...STORIKO ARUBANO: openings-

...GEZINS- EN HUWE-...LIJKSZAKEN ... Building, ...: iedere werkdag van ...-16.30 uur (ook mogelijk ... via tel.: ...

****

...07.30 en

... 18.00 uur; zon.: 06.30, ...18.00 uur.

HOOGLERAAR OVER GRONDRECHTEN

Professor mr C. Kortman:

Bevoordelen minderheden geen beste oplossing

ORANJESTAD — Op 30 januari hield professor mr C.A.J.M. Kortmann, hoogleraar Staatsrecht en Algemene Staatsleer aan de Universiteit van Nijmegen, een lezing over de verandering opvatting van grondrechten in het constitutioneel recht van het koninkrijk en Hoofdstuk I van de Arubaanse Staatsregeling.

Naar de mening van de spreker is er met name in Nederland een verandering opgetreden in de toepassing van het gelijkheidsbeginsel en het vrijheidsbeginsel. De ontstaansgeschiedenis van de grondrechten dateert van de Amerikaanse vrijheidsoorlog (Bill of Rights) en de Franse revolutie. Het verzet tegen overheersing, dictatuur en een absoluut koningschap werd onder meer verwoord door de filosofen Locjke, Rousseau en Kant.

GRONDRECHTEN

De basis van de grondrechten is dat burgers levend binnen een staat een invloedvrije sfeer hebben, waarbinnen de overheid niet mag ingrijpen. Deze rechten zijn eigen aan het menszijn en moeten door de overheid in acht worden genomen. De gedachten van deze filosofen zijn vrijwel in alle Westerse staatsregelingen of constituties overgenomen. Grondrechten garanderen individuen, groepen van individuen en onder omstandigheden rechtspersonen bescherming van die grondrechten tegen onrechtmatig ingrijpen van de staat op die rechten.

Deze rechten, die de burger tegen ingrijpen van de staat moeten behoeden, worden klassieke grondrechten genoemd. Klassiek omdat ze al sinds lange tijd bestaan. Op de klassieke grondrechten (20), die in hoofdstuk I van de Arubaanse Staatsregeling staan genoemd, kan de burger een direct beroep doen, indien de overheid deze regels overtreedt. Voorbeelden van klassieke grondrechten zijn onder meer: verbod van discriminatie, het recht op vrije meningsuiting, recht van vrije politieke gezindheid, recht van vereniging en vergadering, recht om zijn godsdienst te belijden, kiesrecht en het briefgeheim en telefoongeheim.

SOCIALE GRONDRECHTEN

Bij de opkomst en ontwikkeling van de verzorgingsstaat kwam daar nog een catégorie grondrechten bij, een aanwijzing voor de overheid om bepaalde taken op zich te nemen. Deze rechten worden sociale grondrechten genoemd. Een voorbeeld daarvan is artikel V.22 Staatsregeling Aruba: 'Bevordering van voldoende werkgelegenheid is voorwerp van aanhoudende zorg van de overheid'.

De sociale grondrechten staan in hoofdstuk V. van de Arubaanse Staatsregeling. Hun uitvoering zal voor een groot deel afhangen van de economische ontwikkeling van het land. Uit dat oogpunt is het begrijpelijk dat op deze rechten de burger geen directe aanspraken kan doen gelden. Deze rechten zijn bedoeld als een instructienorm voor de overheid. In de Nederlandse grondwet staan klassieke en sociale grondrechten in een hoofdstuk, het eerste, bij elkaar.

PARADOXEN

Het vrijheidsbeginsel garandeert een zekere vrijheid ten opzichte van vroeger de soevereine vorst en nu elk overheidsambt. 'In veel Westerse staten is nu de paradox ontstaan dat de overheid meent dat het realiseren van vrijheid van individuen ook een staatstaak kan zijn. Dit kan bedreigend zijn voor de burger en kan men reeds in veel wetten en rechtspraak aantreffen'. Jammer genoeg werden geen concrete voorbeelden genoemd. In Nederland worden, aldus spreker, veel kranten gesubsidieerd, die anders failliet zouden gaan. Dit in het belang van de vrijheid en drukpers. Hij uit vervolgens zijn twijfels over de uitkomst van een dergelijk overheidshandelen. Omdat de ovehreid de krant geld geeft om te overleven, kunnen daar condities aan worden verbonden die de vrijheid van drukpers wellicht kunnen schaden. Ook hier volgen geen concrete voorbeelden van zulke gevaarlijke voorwaarden.

Het gelijkheidsbeginsel houdt in dat de overheid ieder gelijk moet behandelen. Dit houdt in dat er onderheid kan worden gemaakt tussen gevallen die niet gelijk zijn. Dit klassieke grondrecht is ... willekeurig en arbitrair optreden van de overheid te voorkomen. Op grond van het gelijkheidsbeginsel gelden de grondrechten voor elke burger die zich op het grondgebied van een bepaalde staat bevindt. Zo krijgt elke werknemer op Aruba een minimum aantal vakantiedagen, ook werknemers in de horeca. Prof. Kortmann lijkt weinig gelukkig met het wetsontwerp Gelijke behandelijk. Naar zijn mening gaat het wetsontwerp veel te ver. Het gelijkheidsbeginsel tussen burgers onderling wordt versterkt. Dit zou onder andere betekenen dat op bijzondere scholen bij het aantrekken van leerkrachten geen onderscheid meer zouden mogen worden gemaakt naar burgerlijke stand en sexuele geaardheid. Naar zijn mening wordt zodoende de functie van het gelijkheidsbeginsel aanzienlijk verzwakt. De Raad van State die op dit wetsontwerp geadviseerd heeft, was dezelfde mening als prof. Kortmann toegedaan.

MINDERHEIDSGROEPEN

Ook was de spreker van mening dat het bevoordelen van allerlei minderheidsgroeperingen een heilloze weg is. Positieve actie om bijvoorbeeld vrouwen aan te moedigen de arbeidsmarkt weer te betreden en daarbij te zorgen voor scholing en goede kinderopvang, werd onder het kleed geveegd door te stellen, dat vrouwen hetzelfde mochten verdienen voor gelijk werk. Betekent dat nu dat vrouwen gewoon nog steeds achter het aanrecht horen als ze iets meer willen?

Helaas werd deze vraag in de discussie niet gesteld. Dit zou logisch doorgeredeneerd eveneens betekenen dat groepen Arubaanse en Antilliaanse Nederlandse burgers, die in Nederland in een achterstandssituatie verkeren, daar niet uitgeholpen mogen worden. De conclusie van het betoog was dat de klassieke grondrechten meer in de zin van sociale grondrechten gaan werken in Nederland en daardoor de overheid zich te bedisselend gaat gedragen.

Zodoende verdwijnt de vrijheid om het eigen signatuur aan een organisatie te geven en wordt de werking van de vrijheidsrechten verzwakt. Ook acht spreker het onmogelijk vast te stellen wat dan wel een achterstandsgroep is. Daarbij mag worden opgemerkt dat degene die zich in zo'n groep bevindt en het aan den lijve ondervindt heel zeker weet dat hij of zij in zo'n groepering zit. In ieder geval zijn er toch in Nederland wel enige duidelijke achterstandsgroeperingen aan te wijzen. Over een aantal daarvan kan twijfel bestaan. Het doorzetten van positieve discriminatie, het geven van voorrechten aan bepaalde groepen 'leidt' volgens spreker tot een situatie waarvoor nu juist die rechten in het leven zijn geroepen, namelijk bescherming tegen willekeurig overheidshandelen.

De vrijheidsrechten zijn echter ontstaan in een tijd waarin de koning, de adel en de geestelijkheid misbruik maakten van de rechten die zij eeuwen lang hadden gehad. In Nederland zijn buitenlanders, zigeuners en bijstandsmoeders in het geheel niet in deze positie en zullen er ook niet in geraken, want we zijn gewaarschuwd. Worden hier geen leeuwen en beren gezien waar ze in het geheel niet zijn? Een af en toe wat eerlijker verdeling van arbeid en positie moet mogelijk zijn, zonder dat zulks gevaarlijk is voor andermans verkregen rechten en vrijheden.

TOETSING

Spreker was van mening dat daar waar landsverordeningen die in strijd zijn met hoofdstuk I van de Arubaanse Staatsregeling (klassieke grondrechten) door de rechter kunnen worden getoetst dit een grote stap voorwaarts was. Hij meende dat de grondrechten zo belangrijk waren dat een dergelijke toetsing voor de hand ligt. Temeer omdat het koninkrijk partij is bij vele internationale verdragen, waarin deze bepalingen ook voorkomen.

In Nederland is over de grondrechten neergelegd in internationale verdragen veel jurisprudentie ontstaan. Toetsing aan klassieke grondrechten in de grondwet in Nederland zal echter moeielijk zijn omdat alle grondrechten bij elkaar staan in hoofdstuk I. Aangezien de burger geen direct beroep kan doen op de sociale grondrechten zou om toetsing mogelijk te maken, de sociale grondrechten moeten verhuizen naar een ander deel van de grondwet. Spreker meent dat het belang voor Nederland om te kunnen toetsen aan de grondwet ... niet meer zo groot is als voorheen. Wel meende hij dat het zou gebeuren de Arubaanse Staatsregeling als lichtend voorbeel kan dienen.

Boycot La Prensa voorbij

ORANJESTAD — Directeur van La Prensa Tom Pietersz tekende gistermorgen bij premier Nelson Oduber protest aan tegen het feit dat in opdracht van de perschef Konky Oduber La Prensa persberichten noch persfoto's mocht ontvangen.

Pietersz was van mening dat de premier van deze ondemocratische gang van zaken niet op de hoogte was en deed een beroep hieraan een einde te maken. Gistermiddag vernam de Amigoe van Pietersz dat hij weer persberichten en foto's had ontvangen, zodat vermoedelijk de boycot door de perschef is opgeheven.

BO TABATA SABI...
Den temporada di Carnaval tambe usa condoom!

PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.30 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.00 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: ...

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (...en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
PIEDRA PLAT: geen dienst.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds Hessen.

****

KAPEL MARINIERSKAZERNE SAVANETA: 09.30 uur kerkdienst o.l.v. vlootpredikant ds J. Majoor.

****

Ook duur van verblijf toegenomen

Overblijf-toerisme 26 procent gestegen

ORANJESTAD — Niet minder dan 432.762 overblijvende toeristen waren in het afgelopen jaar op Aruba, hetgeen, in verhouding tot 1989 toen er 344.336 stayover-toeristen kwamen, een stijging van 26.7 procent betekent. De afgelopen vijf jaar groeide ieder jaar het aantal van overblijvende toeristen met ruim twintig procent.

Dit toerisme zag er als volgt uit met achter elk het aantal in 1989, 1990 en de groei: 1. de Verenigde Staten: 210.541, 245.961 en 16,8%; 2. Venezuela: 32.293, 50.406 en 56.1%; 3. Nederland: 25.297, 28.019 en 10.8%; 4. Nederlandse Antillen: 21.438, 21.746 en 1.4%; 5. Brazilië: 8.074, 18.312 en 126.8%; 6. Canada: 7.249, 14.384 en 98.4%.

De vijf voornaamste gebieden uit de Verenigde Staten, waarvan toeristen in 1990 kwamen, waren: New York met 112.958 respectievelijk 45.9%, noordoosten van de VS: 54.424 en 22.1%; noordelijk centraal: 21.620 en 8.8%, Florida: 13.543 en 5.5% en Mid Atlantic: 9.557 en 3.9%. Vooral Florida toonde in verhouding tot 1989 een stijging van ruim vijftig procent. Ook de duur van verblijf op Aruba overtrof in 1990 alle records van voorgaande jaren. Was dit in 1989 nog een gemiddelde van 7.7 nachten voor 1990 werd dit 7.8 nachten. Vooral de gasten uit Venezuela en Colombia hadden met 11.8 en 7.5 nachten een groot aandeel hierin.

Wat de bezetting van de hotels betrof, bedroeg deze over al de hotels voor 1990 74.4 procent tegen 76.8 in 1989. De bezetting van de grote hotels daalde met 1.1 procent van 69.5 procent in 1989 naar 68.4 in 1990. De kleinere hotels boekten een teruggang van 2.2 procent van 88.4 procent in 1989 naar 86.2 in 1990.

In totaal 129.969 cruiseschip-toeristen bezochten Aruba, hetgeen een stijging van 84.8 procent ten aanzien van 1989 betekent toen er 70.310 kwamen. Er kwamen in 1990 in totaal 198 cruiseschepen tegen 139 in 1989.

Protocol overheid en vakbonden

ORANJESTAD — In de zaal van de Raad van Ministers vond de ondertekening plaats van een protocol tussen de overheid en de overheidsvakbonden STA en SEPA.

Het protocol omvat de gelijkstelling van arbeiders en werksters in dienst van de overheid. Zij zijn nu allen ambtenaar. De gelijkstelling is van kracht met terugwerkende kracht tot augustus 1990.

Door de ondertekening van dit protocol is thans de juridische positie van de arbeiders en werksters geregeld. Onder meer behoeft deze groep niet meer tot zes jaar te werken om met pensioen te kunnen gaan, maar kan dit reeds bij 55 jaar. Ook is het aantal jaren, om voor pensioen in aanmerking te kunnen komen van veertig naar dertig jaar verlaagd.

Eenieder die vóór zijn 35ste jaar in dienst treedt van de overheid kan lid van het Pensioenfonds worden. Voor hen die reeds met pensioen zijn gegaan, houdt het protocol een verbetering van hun positie in, terwijl ook het pensioen verbeterd wordt.

ORANJESTAD — In het Parrot restaurant van Divi Divi Hotels vond gistermorgen de bestuursoverdracht plaats bij de Aruba Hotel and Tourism Association (AHATA). Op de foto draagt aftredende voorzitter Gerrit Griffith (links), die als vice-president zitting houdt in het nieuwe bestuur de voorzittersfunctie over aan Eduard Malone (American Aruba Beach Resort & Casino). De overige bestuursleden zijn: Gerrit Griffith (Divi Divi), Harold Malmberg (De Palm), penningmeester Willi Kremer (Churchill Leisure Industrie), penningmeester Raoul Henriquez (Aruba Restaurants nv), Carlos Cabrera (Hyatt), Tawa Irausquin (Air Aruba) en Jan de Ruyter (Plantation Bay Beach Resort).

Negen jonge verdachten aangehouden

NOORD — Met de eerste aanhouding van negen jeugdige verdachten, die zich schuldig maakten aan diefstal en heling te Salina Cerka, blijkt de recherche een goede slag te hebben geslagen.

Afgelopen week werd een aantal verdachten verhoord en werden de nodige processen-verbaale opgemaakt: bijna dertig. H.K. (20) werd aanghouden en bekende lid van de bende te zijn. Hij werd voor verder onderzoek ingesloten. Ook de zeventienjarige A.G. bekende zijn aandeel en kreeg een proces-verbaal aangezegd. Daarna werden aangehouden E.R. (18) en N.K. (16), die allen bekenden.

De recherche heeft nog een lijst van verdachten die gehoord moeten worden.

Eis tien jaar in coca-zaak

ORANJESTAD — Tegen de buitenlandse verdachten G.M. en E.M. eiste de Officier van Justitie voor ieder van hen vijf jaar gevangenisstraf wegens het in bezit hebben van verdovende middelen.

Over twee weken zal de rechter uitspraak doen. Het duo werd beschuldigd in juli 1990 betrapt te zijn met ruim 26 kilo cocaïne in hun bezit. E.M. was destijds in Miami ook al betrapt met een grote partij marihuana.

Achttien kilometer

ORANJESTAD — Op zondag 24 februari organiseert IDEFRE voor de elfde maal de 18-km loop die Esso Petroleum ... als sponsor heeft.

Om half zeven in de ochtend wordt van het Lago Sportpark vertrokken, waarna gelopen wordt naar de fruithallen in Oranjestad. Verleden jaar liep Richard Rodriquez de 18-km in een recordtijd van 1.04.29. Van 12 tot 22 februari kan worden ingeschreven bij IDEFRE. Er wordt zoals gebruikelijk in verschillende klassen voor junioren, dames en heren gelopen.

Trekkingslijst van de Landsloterij N.A.

3de Trekking — **Donderdag 31 JANUARI 1991**

[illegible]

Waarvan proces-verbaal was opgemaakt en ondertekend door Namens de Procureur-Generaal N. A. SCHOOP.

De Direkteur L. E. DIDIEZ.

3de trekking op donderdag 31 januari 1991.

1ste PRIJS		2de PRIJS		3de PRIJS	
33604	2.000	13446	1.500	27361	1.000
33605	**100.000**	**13447**	**30.000**	**27362**	**10.000**
33606	2.000	13448	1.500	27363	1.000

Getuigen:
J. Th. WILSON
O. I. NAHR

UREN VAN UITBETALING:

CURAÇAO	: 8.00—11.30 en 13.30—16.00
ARUBA Oranjestad	: 8.00—12.00 en 13.30—16.30
San Nicolaas	: 8.00—11.00 en 14.30—17.00
BONAIRE	: 8.00—11.30 en 13.00—15.00 (maandag gesloten)
ST. MAARTEN	: 7.15—12.30 (op trekkingsdagen gesloten)
SABA	: s.v.p. bellen tel. 63217, Mr. E. Lynch
ST. EUSTATIUS	: s.v.o. bellen tel. 82264, Mr. W. Schmidt

Mensenrechtenverslag Washington:

Meer democratie, ook meer etnische strijd

WASHINGTON - In de wereld nemen zowel de democratie als de etnische conflicten toe, zo stelt het jaarrapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken over mensenrechten. "Totalitaire en autoritaire regimes nemen in de hele wereld af, terwijl het met democratie en respect voor de mensenrechten beter is gesteld", zo verklaarde onder-minister Richard Schifter, die verantwoordelijk is voor het 168 pagina's tellende rapport voor het congres.

De over het algemeen optimistische toon van het rapport over de Sovjetunie wordt getemperd door kritiek op de recente maatregelen die de centrale regering heeft genomen om de situatie in de deelrepublieken onder controle te krijgen. Schifter zei dat de versterking van de democratie in Oost-Europa en een "democratische gisting" in de sub-Sahara in Afrika bemoedigend zijn.

Maar etnisch geweld vormt een groeiend probleem en leidde tot verschrikkelijke tragedies in Liberia en Somalia in 1990. Etnisch geweld dreigt ook een oorzaak te worden van de dreigende grote hongersnood in Sudan dit jaar.

MINDER HARD

Het controversieelste deel van het rapport heeft betrekking op de landen in het Midden-Oosten. Voorspelbaar was de veroordeling van Irak na de bezetting van Kuwayt op 2 augustus. Maar het kritiseert ook sommige van de huidige Amerikaanse bondgenoten in het gebied. Zo wordt er scherpe kritiek geuit op Syrie, maar ook op Egypte, Israel, Saudi-Arabie, Turkije en de Golfstaten, die alle aan de kant van de VS staan in de oorlog tegen Irak.

De onafhankelijke organisatie Human Rights Watch meent echter dat politieke overwegingen hebben geleid tot minder harde kritiek ten opzichte van die landen. Zo wordt het doodschieten van zeventien Arabieren op de Tempelberg in Israel nauwelijks vermeld en is er een duidelijke "angst Saudi-Arabie in verlegenheid te brengen in het rapport dat duidelijk niet de omvang van de schendingen van de mensenrechten in dit land weergeeft".

Benzine duurder in Rio

■ *RIO DE JANEIRO - De benzine in Brazilie is met bijna de helft in prijs verhoogd. Dit is een onderdeel van het pakket economische maatregelen dat de regering heeft uitgevaardigd. Ook zijn de lonen en prijzen bevroren.*

(AFP-satellietfoto)

…gradatieduel' Feyenoord - SVV in De Kuip

…jax reist bezorgd …f naar Willem II

…HAAG - De klachten …jax dat de start van …eede helft van de …titie te zwaar zou …vanwege de mid… wedstrijd tegen …JC op woensdag 30 …ri, zijn op die dag …eeuw voor de zon …enen. De nachtvorst …ederland zorgde …r dat het veld in …ade onbespeelbaar …n de Amsterdammer … konden genieten …un rustdag.

…r het duel tegen …n II, dat de laatste … middels de 5-0 zeges …C Den Haag en SVV …p schot is, bestaat de …ijkheid van excuses van …eidheid niet meer.

…Amsterdammers zijn …lijk best bezorgd over …uel in Tilburg. Na het …kondigde vertrek van …r Adri Koster speelt …m II als nooit tevoren. …an de treffers kwamen …atste wedstrijden van …merikaanse voetballer …st Stewart, die met …attrick tegen Den Haag …lemmen is naar de …plaatse op de lijst van topschutters.

Ajax trainer Leo Beenhakker hoopt na de nauwelijks verdiende zege op Vitesse dat zijn ploeg in een uitwedstrijd ook eens de bravour zal vertonen die zoveel mensen naar De Meer doet komen. In Arnhem speelden maar weinigen naar behoren, en het was vooral aan de opleving van Bergkamp in de tweede helft te danken dat de winst meeging naar Amsterdam.

Koploper PSV staat de uitwedstrijd tegen FC Utrecht te wachten. Dat leek een paar weken nog geen problemen te zullen geven, maar sindsdien zijn de Utrechters bezig met een gestage opmars naar de subtop. De ploeg van Ab Fafié staat nu al op de vijfde plaats, met een zelfde punten aantal als nummer vier Roda JC.

Alleen het doelsaldo van de Utrechters is slechter, vooral omdat de voorhoede nog weinig scoort. De defensie staat redelijk, en dat zal tegen een PSV met Romario zeker nodig zijn. De boete van 10.000 gulden heeft de Braziliaan geïnspireerd tot een reeks van treffers. Voor de rest is het nog steeds behelpen met de Eindhovense ploeg. Trainer Bobby Robson heeft nog steeds de juiste samenstelling van het elftal niet gevonden.

FC GRONINGEN

De naaste achtervolger van de twee koplopers, FC Groningen, krijgt tegen RKC in het Oosterpark andermaal met een opponent te maken die normaal gesproken toch een behoorlijk voordeel voor het doelsaldo moet kunnen opleveren. Veel zal bij de gastheren afhangen van de Joegoslaaf Djurovski, die afgelopen weken slechts uitblonk in het missen van riante kansen.

In Rotterdam staat het degradatieduel tussen Feyenoord en SVV op het programma. Voor de tweede keer in De Kuip, voor beide nog steeds de thuishaven. Veel toeschouwers worden er zondag in het stadion niet meer verwacht na de wanprestatie van Feyenoord tegen NEC en die van SVV tegen Willem II.

Feyenoord heeft voor de verandering maar weer eens een nieuwe spits aangekocht. Mark Farrington moet met Robbie Witschge de redder van Zuid worden. Bij SVV zal Piet Keur proberen aan te tonen dat hij dat ook had kunnen zijn.

De reeks duels in de eredivise wordt vrijdag (vandaag) al geopend met Fortuna S -FC Den Haag. De gasten hopen op de entree van Gerrit Plomp, de gastheren dienen het voorlopig zonder Co Adriaanse te stellen die na een enkeloperatie in het ziekenhuis verblijft.

FC Twente, dat woensdag de plannen voor een nieuw stadion naar buiten bracht, ontvangt in het oude Diekman zaterdag Roda JC dat na de komst van Mario Been, hoewel misschien toevallig, aan een opmars(je) bezig is.

De andere duels in de eredivisie zijn: NEC - MVV, een zogenaamd acht-puntenduel tussen de nummer zestien en zeventien van de ranglijst, Vitesse - Sparta en Volendam - Heerenveen.

…DESPORT /ARNHEM …paardesportevenement …ion Arnhem heeft ook …e komende drie jaar de …heid van sponsoring …AKZO.

* * * * *

…RENNEN / MADRID …o Pino (34), winnaar …e Ronde van Spanje in … heeft zijn loopbaan …digd. Door een noodza…e operatie aan zijn achil…es had hij zeker drie …nden niet kunnen …n. Voor Pino was dat …iding te stoppen.

* * * * *

…SEN / NEW YORK - Ex…ar … Livingstone …, voormalige wereld…ioen in het lichtgewicht …), is wegens de handel …rugs gearresteerd. Bij …oeking trof de New …e politie grote hoeveel…n hasj en cocaine aan. …0-jarige Bramble kan …at vergrijp veroordeeld …en tot 22 jaar gevange…raf en een boete van een …miljoen gulden.

* * * * *

…LY / EMMELOORD - De …rzeerally wordt dit jaar …uwe stijl gehouden. Om …st tegen te gaan, heeft …ganisatie besloten de …op en rond het circuit …sen te rijden.

GABRIELA SABATINI: *Steffi Graf verslagen*

Elfstedentocht gaat gewoon door

HEERENVEEN - Hoe de oorlog in de Golf zich ook ontwikkelt, de enige echte Elfstedentocht in Friesland gaat als de weergoden meewerken, gewoon door.

Een paar nachten vorst en het vooruitzicht op meer, heeft de temparatuur bij de schaatsliefhebbers al weer danig opgeschroefd. Ook daarom heeft het bestuur van de stichting De Friesche Elf Steden, zich al gebogen over de gevolgen van de Golf-oorlog.

Volgens bestuurslid Witsen Elias gaat 'de tocht' echter door. Overleg met de provincie en de politie heeft duidelijk gemaakt dat die geen problemen zien met betrekking tot veiligheidsmaatregelen.

Na Novotna nu Sabatini's beurt

Tweede uitschakeling Graf in tien dagen

TOKYO - Voor de tweede keer in tien dagen heeft de beste tennisster van de wereld een wedstrijd verloren. In de kwartfinale van het toernooi in Tokyo was Gabriela Sabatini iets te sterk voor Steffi Graf: 4-6 6-4 en 7-6, na 8-6 in de tiebreak. De wedstrijd duurde bijna tweeëneenhalf uur uur.

De nederlaag van de Duitse kwam tien dagen na haar uitschakeling in de kwartfinales van de open Australische kampioenschappen tegen Novotna. Sabatini, favoriete voor de 4000 toeschouwers in Tokyo, won sinds september drie keer van haar rivale.

Graf, wier concentratie en spel aan het net onder haar maat waren, gaf onverbloemd commentaar tijdens de wedstrijd. "Dit was om te huilen", zei ze herhaaldelijk. Na afloop kreeg de scheidsrechter geen handje en begroef ze haar hoofd diep in de handen. Graf meed de persconferentie en verdween onmiddellijk naar haar hotelkamer.

Graf heeft nog geluk, dat Monica Seles door een blessure niet kon spelen in Tokyo. Op de wereldranglijst zag de nummer een haar voorsprong op de Joegoslavische slinken van 39 naar 24,4 punten.

Peperdure skyboxen erg in trek

Al 55 van de 70 miljoen voor Ajax-stadion binnen

AMSTERDAM - De Amsterdamse wethouder voor sportzaken, L. Genet, ontkent de hardnekkige geruchten dat de uitgifte van aandelen voor een nieuw stadion in Amsterdam-Zuidoost, stroef verloopt. Er zou al 55 miljoen gulden van de beoogde 70 miljoen aan risicodragend kapitaal bijeen gegaard zijn.

"De haven is in zicht", aldus Genet tijdens de begrotingsbehandeling door de Amsterdamse gemeenteraad.

Een opbrengst van 70 miljoen gulden uit de aandelenemissie was door de Amsterdamse raad als voorwaarde gesteld voor een gemeentelijke bijdrage van 60 miljoen gulden. De termijn die de BV Stadion Amsterdam daarvoor had gekregen, is eigenlijk al verstreken.

Het besluit om die termijn met plusminus zes weken te verlengen, leidde onlangs tot ongerustheid en geruchten over een dreigende mislukking. Genet besloot met zijn mededeling dat doemdenken te doorbreken. "De termijn is juist verlengd omdat er nog slechts een eindspurt nodig is, en dat moet lukken."

Van het rijk wordt een bijdrage verwacht van 23 miljoen gulden. Of dat bedrag ook werkelijk op de rekening van de BV zal worden bijgeschreven, is nog uiterst onzeker, aldus Genet. "Maar ik vind dat het rijk niet kan achterblijven als wij onze belofte gestand doen."

SKYBOXEN

Volgens Genet staan belangstellenden met name in de rij voor de peperdure skyboxen, die een kwart miljoen gulden per stuk kosten. Daarvan zijn er zestig in de aanbieding. De luxe zitplaatsen, die tussen de 2500 en 15.000 gulden kosten, gaan iets minder hard. Het is nog te prematuur, aldus de wethouder, om de bouw van meer skyboxen te overwegen.

"De plannen moeten nog in detail worden uitgewerkt, maar als blijkt dat er voor die skyboxen enorme belangstelling bestaat, moeten we dat misschien eens bekijken. We willen de mogelijkheden zo optimaal mogelijk benutten."

''Hij is geen knokker''

Argentijn Basualdo uit gratie bij Stuttgart

STUTTGART - Op 8 juli speelde hij met Argentinië nog de finale om de wereldtitel voetbal tegen Duitsland. Een half jaar later is Jose Horacio Basualdo niet meer goed genoeg als reservespeler bij VFB Stuttgart.

De 27-jarige Argentijn is door trainer Daum en manager Hoeness naar de tribune verbannen. Volgens Daum past de middenvelder niet in zijn concept. De vroegere trainer van FC Köln zegt vechterstypes nodig te hebben om VFB Stuttgart te redden van degradatie uit de Bundesliga. "Basualdo is te laconiek. Hij is geen knokker," aldus Daum.

Basualdo reageert gelaten op de maatregel van de technische leiding, maar kan ze niet begrijpen. Hij geeft toe voor de winterstop uit vorm te zijn geraakt, maar meent dat het hele elftal ver beneden zijn kunnen heeft gepresteerd.

De Argentijn heeft de indruk dat hij als zondebok is aangewezen. In dat verband wijst hij op de geldboete die manager Hoeness hem oplegde omdat hij een dag te laat van kerstvakantie terugkeerde. "Dat was afgesproken", aldus de verbaasde Argentijn.

Aan het einde van het seizoen loopt de verbintenis met VFB Stuttgart af. Ondanks de problemen wil Basualdo zijn contract verlengen. "Als ze me echt niet meer willen houden moet ik naar een andere club zoeken."

Ploeggenoot Allgöwer steunt de Argentijn en noemt hem de "technisch meest begaafde speler van VFB Stuttgart". "Maar als hij niet in het plaatje van de trainer past, houdt het op", aldus de ex-international.

* * * * *

AUTOSPORT / BARCELONA - De eerste rally van Spanje-Catalonië, die meetelt voor het WK, is vastgesteld voor 9-13 november. Het evenement in Barcelona en omgeving gaat over 1650 kilometer. De rally telt 37 klassementsproeven met een totale lengte van 583 km.

CLUBS UIT REGIO ZIJN FEL TEGEN

83% Van leden voor stap naar profs

TOP uit Oss vraagt licentie aan voor overgang naar eerste divisie

OSS - Amateur-voetbalclub TOP uit Oss zal op het bondsbureau van de KNVB in Zeist een verzoek indienen voor een overgang naar de eerste divisie.

Het bestuur kreeg met haar plan tijdens een buitengewone algemene ledenvergadering 353 van de 431 beschikbare stemmen. Daarmee werd een score gehaald van 83 procent. Statutair was een tweederde meerderheid vereist.

De aanvraag van TOP valt een dag voor de sluitingstermijn in Zeist in de bus. Haast was geboden, omdat bij een eerste algemene ledenvergadering op 26 november van het afgelopen jaar door een procedurefout van het bestuur stemming achterwege bleef.

Pas op 22 januari kwamen de Osse leden weer bijeen. Toen kon er echter weer niet gestemd worden. Dit keer omdat er 'slechts' 131 leden kwamen opdagen. Voor een noodzakelijke statutenwijziging was een quorum van 450 vereist.

Bij de derde poging sleepte het TOP-bestuur haar plannen door het vuur. De licentiecommissie van de KNVB moet voor 1 april een advies uitbrengen aan het bondsbestuur over de Osse aanvraag. TOP-voorzitter Henk de Bruijn is vol vertrouwen over de uitspraak van de KNVB. "Ik weet dat de KNVB onze aanvraag eerlijk zal beoordelen. En TOP kan aan alle voorwaarden voldoen", verklaarde De Bruijn.

Bij TOP ziet niemand nog gevaar opdoemen voor de prof-licentie. Het bestuur denkt een realistische begroting van 1,3 miljoen gulden te kunnen overleggen en ziet geen problemen met betrekking tot het veiligheidsaspect, de economische haalbaarheid, de accommodatie en de financiële positie van de club. Allemaal factoren die de licentiecommissie bij haar advies moet laten meewegen.

VLISSINGEN

De problemen bij Vlissingen, dat na zes maanden profvoetbal kampt met een tekort van zes ton, worden in Oss niet gezien als een slecht voorteken. "We geven zeker geen geld uit voor we het hebben", verzekerde de voorzitter.

Ook de negatieve ontvangst van de plannen bij de prof-clubs in de regio zal de KNVB volgens het TOP-bestuur niet in het advies beïnvloeden. Vertegenwoordigers van NEC, Den Bosch en Helmond Sport spraken zich onlangs in een plaatselijke krant met kracht uit tegen de komst van TOP naar de eerste divisie.

De Bruijn ziet ook geen enkel probleem met betrekking tot de begroting. Van de 1,3 miljoen is de op basis van een gemiddelde van 1200 kijkers op drie ton begrote recette desondanks een onzekere factor. Evenals de zes ton aan sponsorgelden.

Wat dat laatste betreft, is TOP inmiddels zeker van 4,5 ton. "En die resterende anderhalve ton komt er ook nog", hield de voorzitter vol. "We hebben tot nu toe steeds moeten onderhandelen met gebonden handen. Nu hebben we een zekerheid erbij. De leden staan achter ons."

RESERVE

De Osse prases wees bovendien nog op een reserve van 120.000 gulden die in de begroting is opgenomen. "Van de mensen van de KNVB kregen we te horen dat een recette van drie ton realistisch is. Bovendien was men opgetogen over onze vorderingen op sponsorgebied."

TOP heeft zich voor de komende drie jaar al verzekerd van een shirtsponsor, de Unilever Vlees Groep (UVG), die al jaren via Unox reclame maakt op de shirts bij de koploper van de hoofdklasse C. Bovendien werden acht co-sponsors van ieder 25.000 gulden gestrikt en een nog groeiend aantal businessclub-leden, die ieder vijf mille op tafel leggen.

Henk de Bruijn: "Bij de KNVB heeft men ons verzekerd dat je met een sponsorgroep die goed is voor zes ton per jaar een hele goede kans maakt op de licentie. We hebben er vertrouwen in."

…iket alleen op eerste plaats

…ollands dagje in …oogoven-toernooi

…AAN ZEE - De …andse schaakchau…ten konden hun …in Wijk aan Zee …en. Jeroen Piket …de hoofdgroep …Hoogovens toer…naar een half uur …ktijd en slechts …tien zetten nodig … mede-koploper …el Adams te ver…vlechten. Beschaamd droop Adams af.

…Nijboer kwam door …e op de Amerikaan …n groep lager op de …eerste plaats en …n voor de schaak…sporthal". De …niet meer stuk …and werd, dat Jan … in Sarajevo … van Robert …ad gewonnen.

…kwam door zijn blik…alleen aan de lei…t zeven punten. De …John Nunn, die … met de Brouter …ingesteld … Sov…Tsjernin … op …punt. Adams, Kha…n Salov hebben al …l punt achterstand …pen.

Het komt niet vaak voor, dat een grootmeester zo snel en verpletterend verslagen wordt als de negentienjarige Brit Adams in de tiende ronde tegen Piket. De drie jaar oudere leiderdopper had alles te danken aan een veel betere voorbereiding. Piket koos de niet zo vaak gehanteerde Siesta-variant van het Spaans en Adams leek prompt in slaap te vallen.

"Ik merkte aan alles, dat hij dat nog nooit had gezien", aldus een glunderende Piket. "Ik had deze variant al voor de Olympiade in Novi Sad in mijn repertoire zitten en het leek me nu een goed moment om het uit te proberen. Adams speelde voor de vuist weg en juist dan is het prettig, dat je de weg weet in zo'n ongebruikelijke opening."

Adams deed eigenlijk met 12. Pb4 al de verliezende zet. De manoevres met de witte dame op de vijftiende en zestiende zet (naar f1 en f4) gaven Piket alle gelegenheid met dame, paard en toren een matnet te vlechten. Beschaamd droop Adams af.

In de resterende drie ronden krijgt Piket achtereenvolgens nog te maken met Kozul, Fedorowicz en Hansen. Een op het oog licht programma. "Dat lijkt misschien wel zo", zei Piket, "maar in de praktijk kan dat best anders uitpakken. Ik maak natuurlijk nu een goede kans om eerste te worden. Dat betekent niet dat ik alleen maar behoudend ga spelen. Daar is het nog veel te vroeg voor." De eerste prijs in groep A bedraagt 15.000 gulden.

John van der Wiel valt wat uit de toon in de Nederlandse schaakeuforie. Ook in de tiende ronde bleef zijn eerste overwinning uit.

Stand na tien ronden: 1. Piket 7 punten, 2. Nunn 6 1/2, 3. Adams, Salov en Khalifman 6, 6. Tsjernin en Seirawan 5 1/2, 8. Hansen 5 en 1 afg., 9. Fedorowicz, Lautier, Sokolov en Van der Wiel 4, 13. Kozul 3 en 1 afg., 14. Olafsson 2 1/2.

Wil Franse nationaliteit

Schaakwonder Kamsky tekent sponsorcontract

PARIJS - Het huidige wonderkind van het mondiale schaken, Gata Kamsky, heeft een sponsorcontract afgesloten van 700.000 gulden met het Franse makelaarskantoor Immopar.

Dit verklaarde de Spaanse dramaturg en huisvriend Fernando Arrabal tegenover het Franse persbureau AFP.

Het 16-jarige staatloze talent, nummer elf op de wereldranglijst, zou volgens Arrabal in de toekomst voor Frankrijk aan de wereldkampioenschappen schaken deelnemen.

De Spanjaard bezorgde in 1989 ook de jonge Franse schaker Joel Lautier, 86ste op de wereldranglijst, een soortgelijke verbintenis als Kamsky met het Franse onroerend goed bedrijf. De twee jeugdige schakers nemen in mei deel aan een toernooi van hun sponsor in Parijs.

Kamsky werd op 2 juni 1974 in Siberië geboren. In 1989 bleef hij met zijn vader in het westen achter na deelname aan het open schaaktoernooi van New York. Hij is op dit moment de beste junior ter wereld en de jongste grootmeester. Volgens kenners heeft Kamsky alles in zich de belangrijkste rivaal van wereldkampioen Kasparov te worden.

Op dit moment komt Kamsky voor de Verenigde Staten uit. Volgens Arrabal vestigt de 16-jarige schaker, medewinnaar van het Interpolis-toernooi in Tilburg, zich binnenkort in Parijs en heeft de intentie de Franse nationaliteit aan te nemen.

Oorlog in de Golf

...Amerikaanse militairen pakken hun spullen bij elkaar. Zij trekken verder op naar het noorden oftewel naar de grens met Kuwayt...

(AFP-satellietfoto)

De VN maken bekend dat zij een team deskundigen naar de Golf sturen om de gigantische OLIEVLEK in de Golf te onderzoeken en de pogingen om die op te ruimen te coördineren.

De schermen voor bescherming van Saudische ONTZILTINGS-installaties tegen olie geven geen waarborg tegen schade, aldus een Japanse firma die deze hielp aanleggen. Eerst was gezegd dat de drinkwatervoorziening geen enkel gevaar liep.

***

Een groot deel van de olie kan vanuit de Golf zelfs tot de Golf van BENGALEN drijven, als de stroom niet wordt tegengehouden in de Straat van Hormuz. Zo voorspelt een Japanse oceanograaf.

***

Het IMF heeft EGYPTE verzekerd bereid te zijn de economie van dit land te helpen de gevolgen van het Golfconflict te overwinnen. Zo wordt vernomen uit monetaire bronnen.

SRI LANKA verklaart een verzoek te overwegen van de VS en hun geallieerden om schepen en vliegtuigen bij te tanken die in de Golf vechten. IRAN verwacht

...Een Britse soldaat van de vierde Pantserbrigade tijdens een kerkdienst in de Saudische woestijn. Staande voor een grond-offensief waarbij het om leven en dood gaat is bezinning op zijn plaats...

(AFP-satellietfoto)

geen vestoring van zijn olie-export als gevolg van de Golfoorlog, zo deelt een functionaris van de Iraanse staatsoliemaatschappij National Iranian oil co mee.

***

De reis naar BAGHDAD staat gelijk aan een tocht door de hel met dode mannen in brandende vrachtauto's na bombardementsvluchten van de geallieerden op trucks die olie en meel vervoeren. Aldus Jordaanse chauffeurs. "Ik zag de dood met eigen ogen", zegt Mohammed Dadi tegen verslaggevers na zijn reis over de Iraakse snelweg naar de grenspost met Jordanië bij Ruweished. "Ik ga niet terug. Ik was stijf van angst", zegt de vrachtrijder.

***

Drie ziekenauto's van de JORDAANSE Rode Halve Maan kwamen donderdag uit Irak aan met wat een dokter in het ziekenhuis van Ruweished, Mahmoud Khreis, aanduidt als de verkoolde lijken van 3 slachtoffers. "Een heeft geen lichaam meer. Zijn vlees was tot op het bot weggesmolten. De andere twee zijn stukken houtskool", zegt Khreis.

***

FNV-vice-voorzitter Adelmund, vindt dat de tolerantie voor MINDERHEDEN in Nederland gering is. "De oorlog in de Golf maakt ook in Nederland duidelijk hoe dun het vernislaagje van tolerantie is". Adelmund maakte melding van "steeds meer signalen dat de verhoudingen tussen minderheden autochtonen onder druk staan".

***

BELGIE heeft in het Golfconflict "onmiddellijk beslist om deel te nemen aan de internationale solidariteit" en het levert aan de gezamenlijke inspanning in het Golfgebied "een zeer belangrijke bijdrage". Aldus premier Martens. Zijn "regeringsmededeling" was een duidelijke poging om het - vooral in [illegible] - [illegible] vende Belgische imago op te poetsen. Met zijn weigering bv om aan Engeland munitie te leveren wekte Belgie irritatie bij zijn bondgenoten. Martens verwijst echter naar de 5 schepen die Belgie in de Middellandse Zee en in het Golfgebied heeft, naar de 18 Mirage-bommenwerpers in Turkije, de C-130-vliegtuigen die transporten van en naar de Golf verzorgen en naar de hulp aan de vluchtelingen en de "frontlijnstaten" Egypte, Jordanie en Turkije.

***

Van OOSTENRIJK is geen militaire of financiële bijdrage aan de multinationale strijdmacht in de Golf te verwachten. Aldus minister Schussel. Wenen overweegt wel om humanitaire hulp te geven.

***

De VS-regering meent dat de militaire operaties in de Golf alleen maar kunnen worden beeindigd, niet wanneer Kuwayt is bevrijd, maar als de doelstelling van de BEVRIJDING van Kuwayt "afdoende is verzekerd". Aldus de Nederlandse Buitenland-minister Van den Broek aan de Tweede Kamer na zijn bezoek aan de VS. Bij de leden van het congres die hij ontmoette "leefden vragen over het beperkte aantal Europese landen dat een bijdrage levert aan de landstrijdkrachten in de Golf", aldus de minister. Uit de brief blijkt voorts dat Nederland met Israel overlegt over de manier waarop humanitaire hulp kan worden verleend.

***

Nederland heeft in de GENEEFSE VN-ontwapeningsconferentie opnieuw met klem gepleit voor een algeheel verbod van chemische wapens. Ambassadeur Ontwapeningszaken Wagenmakers legde nadrukkelijk verband tussen de zich al sinds 1968 voortslepende onderhandelingen over een algeheel verbod van chemische wapens en de Golfoorlog. Bij de Geneefse conventie van 1925 is het gebruik van C-wapens in conflicten tussen staten (maar niet voor binnenlands verbruik) verboden.

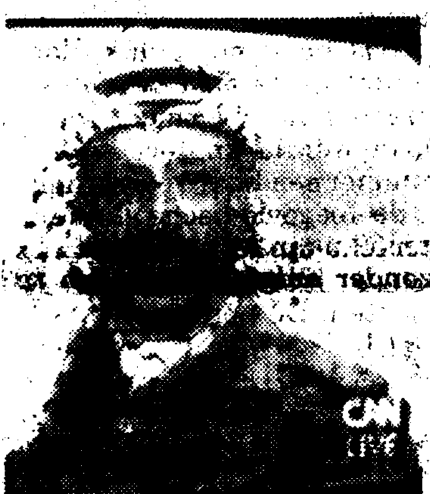
***

SADDAM HUSAYN heeft woensdag weer het "zuidelijke front" bezocht. Hij heeft er ook de nacht doorgebracht. Zo meldde Radio Baghdad.

***

Twee JAPANSE vliegtuigen brachten 383 in Irak gestrande Vietnamese arbeiders over naar Ho Chi Minh-stad in Zuid-Vietnam. Aldus de Japanse ambassade.

*** In een vraaggesprek voor de VS-televisie voorspelde de Egyptische president Hosni Mubarak dat de Golfoorlog nog hooguit een maand kan voortduren. Dit tenzij er zich onverwachte ontwikkelingen voordoen.

...PLO-leider Yasir Arafat heeft in een vraaggesprek met CNN nogmaals zijn aanhankelijkheid beleden aan de Iraakse president Saddam Husayn. Van de andere kant verwierp hij de Israelische beschuldiging als zou de PLO bezig zijn een tweede front te vormen tegen Israel. Volgens Arafat heeft Israel op zijn beurt raketten afgevuurd op Irak. Van Israelische zijde wordt betoogd dat de rol van Arafat in het Palestijnse gebeuren overigens steeds minder wordt...

***

Het toevoegen van Hawk-raketinstallaties aan de al geplaatste Patrioteenheden maakt de luchtverdediging aan de Turkse grens met Irak effectiever. De Koninklijke Luchtmacht (KLU) heeft dit meegedeeld tijdens het vertrek van het eerste Nederlandse Hawk-squadron vanuit het Duitse Blomberg.

***

ISRAELISCHE artillerie beschoot vrijdag dorpen en Palestijnse vluchtelingenkampen in zuid-Libanon als vergelding voor nieuwe raketaanvallen door pro-Iraakse Palestijnen op de door Israel eenzijdig ingestelde zogeheten veiligheidszone in zuid-Libanon. Het was de 4e achtereenvolgende dag dat raketten neerkwamen in de zone. Zij veroorzaakten geen schade noch slachtoffers.

***

TEDDY KOLLEK, de burgemeester van Jeruzalem, zal op 19 en 20 april, mits de Golfoorlog en de dreigende houding tegen Israel is afgelopen, een bezoek brengen aan Nederland. Het bezoek heeft plaats in het kader van de actie "Steun uittocht Russische joden naar Israel" van de stichting Christenen voor Israel.

***

Vijf VREDES-activisten uit Nederland zijn vrijdagochtend vanuit de Iraakse hoofdstad Baghdad aangekomen in Jordanie. Zij maken deel uit van een groep van 86 activisten, die met 2 bussen naar de Jordaanse hoofdstad Amman zijn gereden. Zij verbleven de afgelopen weken in een vredeskamp op de grens tussen Irak en Saudi-Arabie. Zij zeggen vriendelijk te zijn behandeld door de Irakezen. Men kreeg echter geen toestemming om zonder begeleiding op pad te gaan.

***

Op initiatief van het Arabische bestuur van GALILEA zijn christenen, Moslims en Druzen bij elkaar gekomen in de Israelische stad Akko, ten noorden van Haifa, om hun solidariteit te betuigen met de door Iraakse raketten getroffen Israeli's. Er namen ongeveer 100 mensen aan de bijeenkomst deel. Zij hebben hun hulp aangeboden aan slachtoffers van de raketaanvallen. Ook Bedoeienen in de Negevwoestijn hebben joodse families opgenomen. Arabische arbeiders helpen bij het herstel van ingestorte huizen, als teken van goede wil.

***

VS-B-52 bommenwerpers vertrekken van een luchtbasis in Spanje om doelen in Irak te bombarderen. De grootse VS-legervliegtuigen pikken bommen op in Spanje, laten die los boven doelen in de Golf en vliegen door naar een VS-basis in de Stille Oceaan. Daar nemen zij een nieuwe lading bommen aan boord en volgen dezelfde route in tegenovergestelde richting, aldus de radio. Spanje heeft schepen naar de Golf gestuurd als onderdeel van de multinationale macht die Irak uit Kuwayt wil verdrijven.

**

De BRITSE Defensieminister Tom King zei donderdag dat B-52's van Londen toestemming hebben gekregen om Britse bases te gebruiken als vertrekplaats voor missies tegen Irak. De B-52 heeft een bereik van 10.500 km en kan ook in de lucht worden bijgetankt. Het toestel kan meer bommen laten vallen dan een oorlogsschip in een salvo kan afvuren of dan vier of vijf kleinere gevechtsvliegtuigen.

***

De grote REIS-organisatoren in Nederland bestrijden de nadelige gevolgen van de Golfoorlog in hun branche tot dusver vooral met maatregelen in de sfeer van kostenverlaging. Het personeel is gevraagd "op de centjes" te letten en adverteren heeft weinig zin meer, dus ook daarop wordt bespaard. Zij constateren alle een forse terugval in het aantal geboekte vlieg- en busvakanties. Autoreizen met bestemmingen dichtbij huis doen het nu goed.

***

De overheid moet inventariseren welke SCHADE Nederlandse bedrijven en Nederlandse staatsburgers hebben geleden door de inval van Irak in Kuwayt. Zodra de situatie in het Golfgebied is genormaliseerd dient IRAK vervolgens aansprakelijk te worden gesteld voor de geleden materiele en immateriele schade. Aldus de juristen dr R. Siekmann en mr W. Sinninghe Damste tijdens de officiele presentatie van het verslag "Drie keer startklaar, nooit vertrokken..." dat het familie-comite 'Gijzelaars vrij' heeft uitgegeven en waarin felle kritiek op minister Van den Broek wordt geleverd.

***

Een aantal luchtmachtmilitairen van de afdeling EXPLOSIEVEN opruiming is via Duitsland naar Turkije vertrokken. Zij worden ingedeeld bij de Nederlandse Hawk-squadrons uit het Duitse Blomberg die op verzoek van de NAVO naar Turkije worden overgeplaatst. Men verwacht dat de opruimsectie 1 tot 2 twee maanden in Turkije blijft.

***

ISRAEL is blij met de videoclip 'Shalom from Holland' waarmee enige tientallen Nederlandse artiesten hun "verbondenheid met de Israelische bevolking" willen tonen. De clip is voor het eerst op de Nederlandse tv te zien geweest en vanaf vrijdag ook in Israel. O.m werkten mee Harry Sacksioni, Lenny Kuhr, Ben Cramer, Liesbeth List, Lex Goudsmit, Adele Bloemendaal en Ted de Braak.

***

De grote fracties in de Tweede Kamer hebben vrijdag terughoudend gereageerd op de uitspraak van de VS-vice-president dat hij geen enkele militaire optie in de Golfoorlog uitsluit. CDA, PvdA, VVD en D66 wensten geen duidelijke uitspraak te doen op de vraag of Nederland de eigen bijdrage aan het Golfconflict opnieuw ter discussie zou moeten stellen als de geallieerden gebruik maken van atoomwapens. Geen van de partijen toont zich echter een voorstander van het gebruik van de nucleaire optie.

...Een Sudanese vluchteling, uit Irak afkomstig, is ondergebracht in een tentenkamp van de Verenigde Naties voor vluchtelingen. Zoals voor alle Islamieten is ook voor hem vrijdag de dag voor speciaal gebed...

(AFP-satellietfoto)

...De Duitsers moeten zich onmiddellijk aansluiten bij de geallieerde strijd. Zij moeten namelijk de vernietingingsmachine welke zij hebben helpen opzetten uitschakelen. Deze boodschap hadden betogers in Tel Aviv. Gedoeld wordt op de medewerking van vele Duitse bedrijven bij de bewapening van Irak en bij het ontwikkelen van chemische wapens en ook van de atoomwapens. Daarbij denkt men terug aan de Nazi-tijd toen met chemische middelen geprobeerd werd het joodse volk uit te roeien...

(AFP-satellietfoto)

***

De organisatoren van het ARABISCH FESTIVAL dat jaarlijks in Amsterdam maar dit jaar van 14 tot en met [illegible] februari ook in andere steden gehouden wordt zitten lelijk in hun maag met de Golfoorlog. Men sluit niet uit dat het festival te elfder ure wordt afgelast. Ook worden aanpassingen in de programmering overwogen. Het festival wil een brug slaan tussen de Arabisch-Islamitische en de Europese cultuur.

***

Saudi-Arabie is een vruchtbaar zendingsveld, vinden de VS-BAPTISTEN. Sinds begin augustus hebben ongeveer 1.000 militairen zich bekeerd tot het christelijk geloof, aldus de Baptisten. In de woestijn zijn 550 VS-geestelijken werkzaam voor de 500.000 militairen. Met het oog op Islamitische gewoonten in Saudi-Arabie moeten zij wat omzichtiger te werk gaan.

IN EEN overvol RCA-Sportcentrum kroonde de general manager van Esso Petrolera E. de l'Isle Gloria Vega (Julianaschool) tot de 28ste jeugdcarnavalskoningin van Aruba met naast haar de 27ste koningin Joyali Croes (Santa Cruz).

* * * * * * * * * * * * * * *

MEER DAN vierduizend mensen waren afgelopen nacht getuige in het RCA-Sportcentrum hoe Robert Leandor zijn titel als Rey di Tumba van Aruba wist te prolongeren. Na het bekend maken van de uitslag ontstond een uitgelaten menigte — die zich niet liet hinderen door enige stevige regenbuien — door het Sportcentrum en duurde op verschillende plaatsen op Aruba het feest tot in de vroege ochtend.

* * * * * * * * * * * * * * *

DE FINALISTEN van dit welgeslaagde tumbafestival waren Tatoo, Chicho Kock, Statenlid Didi Wernet en Vicente Kelly als vijfde. Uit het gehele verloop van de avond bleek duidelijk dat de kwaliteit van de tumba's ook dit jaar aanmerkelijk beter was. Aruba ziet met belangstelling uit naar de tumbakrachtmeting welke woensdag in het RCA-Sportcentrum plaatsvindt tussen de Tumbakoningin van Aruba, Curaçao en Bonaire. Dat belooft een tumbafeest van 'jawelste' te worden.

* * * * * * * * * * * * * * *

HET RODE Kruis Aruba zal met de komende carnavalsactiviteiten weer de handen vol hebben. Een beroep wordt op het publiek gedaan alle medewerking te verlenen, waarom volg de aanwijzingen van het Rode Kruis op. Voorts heeft het Rode Kruis dringend een tent of trailer nodig, welke tijdens de activiteiten als Rode Kruis-post kan dienen. Wilt u helpen, bel dan even: 22015 of 48252.

* * * * * * * * * * * * * * *

HET RODE Kruis vestigt er de aandacht op, dat het belangrijk is dat men een identiteitsbewijs bij zich heeft. Voordat men in de omgeving een eerste hulp-trommel ter beschikking heeft; let vooral op kleine kinderen; drink niet teveel, maar eet wel goed voor en tijdens carnaval; sta niet teveel in de zon; als men medicijnen gebruikt, drink geen alcoholische dranken; volg de aanwijzingen van de politie op. Kortom let zelf op en houd u aan de regels.

* * * * * * * * * * * * * * *

GERDI KOOLMAN werd tijdens het carnavalsfeest in de Nationale Bibliotheek Oranjestad tot carnavalskoningin gekozen. De eer van prins ging naar Brian de Cuba en pancho werd Aisel Kock. De aftredende koningin Richeline Wernet en kinderkoningin 1991 Zulaike Bareño alsmede Harold Gibs zorgden voor de kroning. Alle medewerking voor dit geslaagd carnavalsfeest werd ondervonden van MacDonalds en Rowiginis.

* * * * * * * * * * * * * * *

DINSDAG IS er bij het Bon Bini Festival in Fort Zoutman natuurlijk carnavalsmuziek door The Happy Islanders steelband. Ook de dansgroepen Flordi Trinitaria onder leiding van Filomena Tromp en Maria Giel en groep Guadirikiri onder leiding van Stella Lopez treden op. Kah'i orgel Crystal en Simon Danies zorgen eveneens voor de muzikale omlijsting.

* * * * * * * * * * * * * * *

AAN DE vooravond van carnaval onstond er een prijzenoorlog tussen het departement van Economische Zaken en de limonadefabrieken op Aruba. Economische Zaken maakte een prijs bekend waarvoor de fabrieken de gewonnen flessen soft drinks niet kunnen verkopen, onder meer zijn ook de suikerprijzen gestegen en werd daarmee vermoedelijk geen rekening gehouden. Het gevolg is dat door de fabrieken niet afgeleverd wordt. Alleen de twee liter, halve liter-flessen zijn voor de carnavalsvierders beschikbaar. Dan maar een teug extra.

* * * * * * * * * * * * * * *

VANAF HET Bubaliveld trok vanmiddag de jeugd van Noord naar het buurtcentrum van Noord in een kleurrijke parade. Opnieuw bleek dit jaar dat ook te Noord de publieke belangstelling voor dit gebeuren en vooral de deelnemers blijft groeien.

* * * * * * * * * * * * * * *

VOOR HET tiende achtereenvolgende jaar trekt vanavond de lichtparade van de Aruba Tivoliclub door de straten van Oranjestad. Om acht uur vertrek bij de Ir Cesar Terzano MTS en dan via de Vondellaan, L.G. Smithboulevard, Weststraat, Havenstraat en Zoutmanstraat naar de Tivoliclub waar ruim 45 jaar geleden voor de eerste keer carnaval op Aruba werd gevierd.

* * * * * * * * * * * * * * *

'HET WORDT een mooie lichtparade', zo begint Tivolivoorzitter Bibi Arends het gesprek met de Amigoe. 'Van wat ik gezien heb, wordt het erg mooi'. In het kort vertelt hij dan dat de parade uit vier groepen zal bestaan: Little Mermaids, naar de populaire cartoonfilm die vooral bij de kinderen populair is, met onder meer een fantasie van het leven onder de zee; Horoscoop-symbolen, waarbij Taurus als een grote stier; derde groep is Duizend en één nacht-sprookjes met hoofdfiguur Ali Baba en ten slotte een bijzonder kleurrijke neon fantasy.

* * * * * * * * * * * * * * *

HOE GROOT de Tivoliparade gaat worden, kon Bibi Arends niet vertellen. Hij had wel enige gezichten gemist die anders wel present zijn. Maar vast staat dat het iets moois gaat worden en dat door Tivolileden met bijzonder veel animo eraan gewerkt is. Daarnaast natuurlijk ook veel muziek en praalwagens.

* * * * * * * * * * * * * * *

MORGENMIDDAG OM twee uur begint de grote kinderparade bij het Wilhelminastadion door de straten van Oranjestad te trekken en zal de volgende routen nemen: Fergusonstraat, Vondellaan, L.G. Smithboulevard, Wilhelminastraat, Caya Betico Croes, Verbindingsweg, Fergusonstraat weer naar het stadion.

* * * * * * * * * * * * * * *

EEN DRINGEND beroep wordt op de gemeenschap gedaan zich aan de aanwijzigingen van politie en SAC te houden. Blijf langs de weg staan en val de groepen niet lastig, zeker niet wanneer men te diep in het glaasje heeft gekeken. Laat het geheel een orderlijk verloop hebben, Aruba waardig.

* * * * * * * * * * * * * * *

Tegen doelen VS en Turkije

Aanslagen in Bayrut en Lima

BAYRUT/LIMA - Voor de Turkse ambassade in de Libanese hoofdstad Bayrut is vrijdagmorgen een bom ontploft. De explosie veroorzaakte materiele schade maar er vielen geen slachtoffers, aldus veiligheidsbronnen. Op de Amerikaanse ambassade in de Peruaanse hoofdstad Lima werden donderdag raketten afgevuurd.

In Bayrut gingen door de bom ruiten van het ambassadegebouw aan diggelen en brandden twee auto's uit. De aanslag is niet opgeëist, maar pro-Iraakse Palestijnen en Libanezen hebben gezworen wraak te nemen tegen Iraks vijanden.

Het aantal aanslagen op doelen van landen van het bondgenootschap tegen Irak is hiermee op dertien gekomen. Turkije laat Amerikaanse vliegtuigen toe bombardementen uit te voeren op Irak vanuit zijn basis Incirlik.

In de Peruaanse hoofdstad Lima is de Amerikaanse ambassade donderdag met raketten bestookt. De projectielen kwamen echter terecht op de parkeerplaats zonder enige schade aan te richten. De politie vermoedt dat linkse guerrillastrijders, die tegen de geallieerde bombardementen op Irak zijn, verantwoordelijk zijn.

Woensdag werd het standbeeld van de Amerikaanse oud-president John Kennedy omvergehaald en dynamiet gegooid naar de Italiaanse ambassade en het Amerikaans-Peruaanse cultureel instituut.

Luchtvaart: veel minder reizigers

BRUSSEL - De Europese luchtvaartmaatschappijen hebben in de week na het uitbreken van de Golfoorlog 25 procent minder passagiers in Europa vervoerd dan in dezelfde week van 1990. Dit blijkt uit een vrijdag gepubliceerde raming van de Association of European airlines (AEA). In de vierde week van januari was volgens de AEA nog slechts 35 procent van de vliegtuigstoelen bezet tegen ruim vijftig procent in dezelfde week van vorig jaar. Dat hield vooral verband met de vrees voor terroristische aanslagen.

Somalia vraagt om hulp

MUQDISHO - De nieuwe machthebbers in Somalia en de niet-gouvernementele organisaties in de hoofdstad Muqdisho hebben een oproep gedaan voor internationale hulp. Dit heeft de onlangs benoemde waarnemend president van Somalia Ali Mahdi Mohammed woensdag verklaard.

China: reeks doodvonnissen

BEIJING - In China zijn achttien burgers ter dood veroordeeld. Zij werden schuldig bevonden aan moord, verkrachting en vrouwen- en kinderhandel. Elf veroordeelden zijn inmiddels terechtgesteld. Dat hebben verscheidene Chinese kranten zaterdag gemeld.

De dagbladen gaven niet aan of de overige zeven veroordeelden inmiddels ook zijn terechtgesteld. Normaliter is het in China de gewoonte dat veroordeelden na het uitspreken van het doodvonnis direct worden geexecuteerd. De rechter veroordeelde achttien andere Chinezen tot gevangenisstraffen wegens hun betrokkenheid bij vrouwen- en kinderhandel. De laatste jaren is in China de handel in vrouwen en kinderen fors toegenomen.

Inzake apartheid Zuid-Afrika

EG heroverweegt sanctie-beleid

DEN HAAG - "Niemand kan er nu nog aan twijfelen dat de hervormingen in Zuid-Afrika onomkeerbaar zijn", zegt R. Sherwood, de tijdelijk zaakgelastigde van de Zuidafrikaanse ambassade in Den Haag. Hij reageert daarmee op de rede van president Frederik de Klerk van Zuid-Afrika vrijdag, waarin deze aankondigde dat de laatste apartheidswetten afgeschaft zullen worden.

De Europese Gemeenschap is bereid haar sanctiebeleid tegen Zuid-Afrika verder te versoepelen als de door president Frederik de Klerk aangekondigde afschaffing van de laatste apartheidswetten doorgaat. Dit staat in een vrijdag verspreide verklaring van EG-commissaris Frans Andriessen (Buitenlandse betrekkingen).

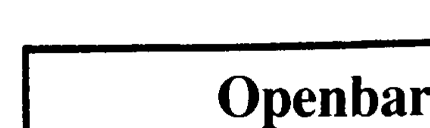
Volgens Andriessen is Zuid-Afrika op de goede weg. Dat blijkt niet alleen uit de door De Klerk aangekondigde plannen maar ook uit de gezamenlijke oproep, dinsdag, van ANC-leider Nelson Mandela en Zululeider Mangosuthu Buthelezi aan hun aanhangers om een einde te maken aan hun bloedige strijd.

In Nederland zijn de meningen verdeeld over het al dan niet opheffen van de sancties. Ook verschilt men van mening over het gewicht van de toespraak van De Klerk vrijdag. Bij de PvdA vindt men dat er in feite 'niets nieuws' onder de zon is. Bij de anti-apartheidsbeweging toonde men zich ronduit teleurgesteld over de inhoud van De Klerks toespraak.

Brandstofproductie SU minder

MOSKOU - De olieproductie van de Sovjetunie was in januari acht a negen procent kleiner dan in dezelfde maand van 1990.

De steenkoolproductie in het land verminderde met ongeveer eenzelfde percentage, zo blijkt uit door de Russische krant "Izvestija" gepubliceerde cijfers van het Sovjet-bureau voor de Statistiek, Goskomstat. Het Internationale Energie bureau (IEA) in Parijs meldde eerder dat de olieproductie van de SU zich in de laatste drie maanden van 1990 op het laagste niveau van de afgelopen tien jaar bevond. Gemiddeld werden er eind 1990 per dag ongeveer 10,9 miljoen vaten (van 159 liter) naar boven gepompt.

GROEPEN KINDERCARNAVAL CURAÇAO 1991

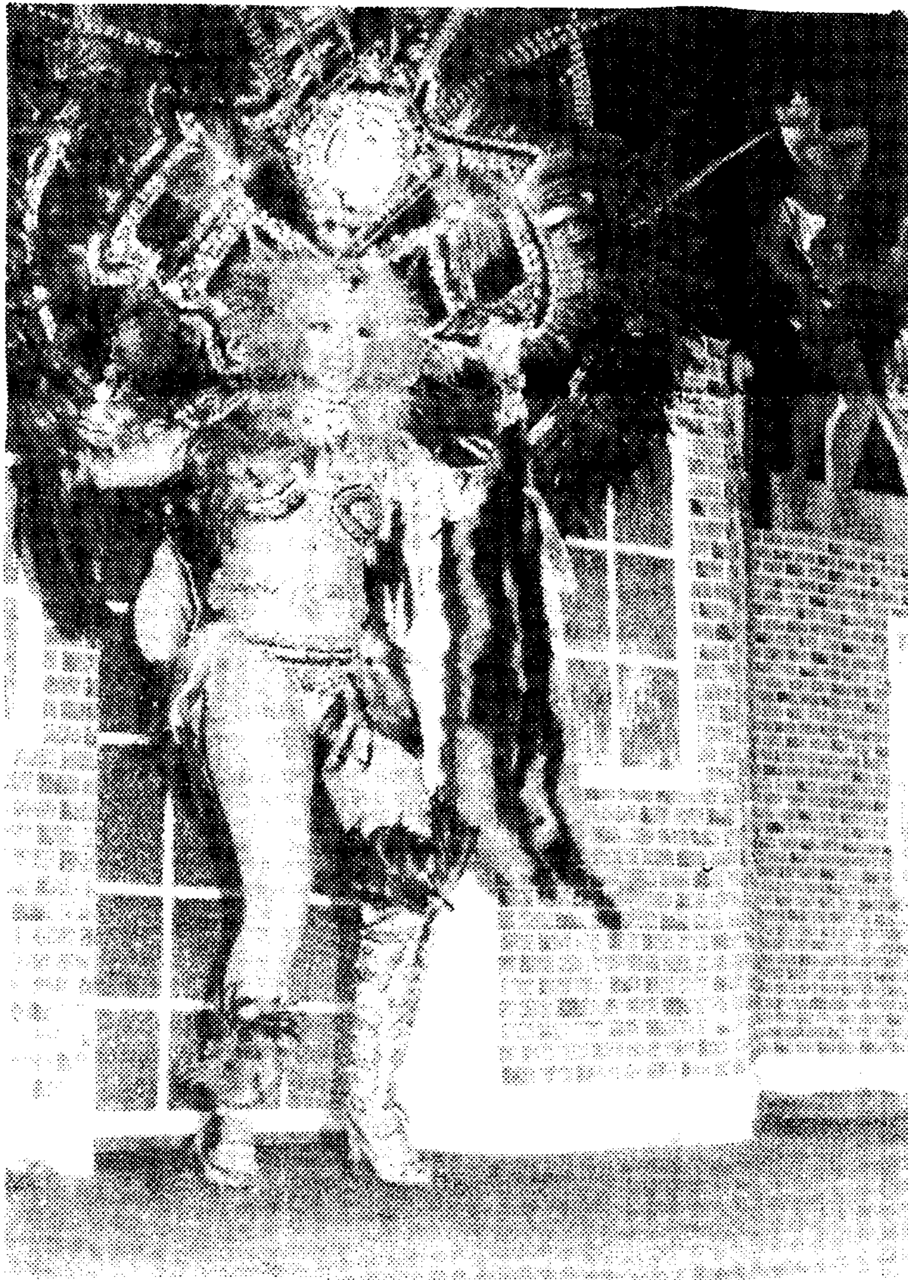
SEKSHON	GRUPO	TRAHE	BANDA OF D.J.		PERSONA	VEHIKULO	KAROSA
A01	RAYONAN DI SOLO	Rayonan di solo ta di fiesta	Futuru		126	4	1
A02	INDIVIDUAL Ayrton i Su Monster	Uniform Drivers di Monstertrucks			8	0	1
A03	JUMPING HATS	Can Can in de West. Showgirls	Amos		80	4	1
A04	LOS CARAMELITOS	Frutanan Artificial. Bailarina	Big Smile		84	2	0
B05	ANMADI	Kosnan Ku Ta Rende	D.J. Hugo Superstar - ABC Army		40	2	0
B06	SALIDA DI SOLO	Panadero, ku pan di fornu	Bibi Doran & Explosivos	##	36	2	0
B07	SWEET SUGAR	Desonan di Mucha			68	3	0
B08	FUNDASHON MUCHANAN ALEGRE	Hawai	Jutson Disco		28	0	0
B09	INDIVIDUAL Prehistoric Life	Un pida mondi ku Dinosouro aden			9	1	1
B10	PEQUEÑA COMPANIA	Selebrando 10 Anja	D.J. Norman Hugo		55	2	0
B11	COCA COLA	Fiesta di Sombre	Brass Express		75	2	0
C12	ISLA HUBENIL	Ballet National	Grupo O.K. Armando Huerta		128	6	1
C13	BEASTEL	Na kaminda pa fiesta	High Class Disco		48	3	0
C14	INDIVIDUAL Judeska Fecunda	Hardin di Mariposa			4	1	0
C15	DE COLORES	Payaso Elegante	E.R.A. Outhentiko	##	90	4	1
C16	ELEGANCIA DI NOS HUBENTUT	Epoca di Peluca	High Flying Disco		115	3	1
C17	NOS AMBIENTE	Orgullo di parke di bestia	Brass Revolution		54	1	0
D18	MOVESHON	Prins y Prinses cu trahe lujo	Hot Dog Disco		48	2	0
D19	AMBIENTE I ALEGRIA	Nos muchanan tur na roffels	Turbo Jet		45	3	0
D20	FANTASTIKO	Fiesta di Twile	D.J. Hugo Super Star		75	2	0
D21	DISCOBIERNE	Fantasia di un sombre	Mais		70	3	0
D22	LAS ESTRELLITAS	Kerstmeisjes en kerstjongens	Brass Explotion		27	2	0
E23	SIDEKAR	Fantasia krioyo	Banda Sidekar		130	5	2
E24	THE CARE BEARS	Cheer Liders y Cheer Boys	D.J Humphry Martina		51	0	0
E25	KUENTANAN DI ANTES	Sprookjes di Antes	D.J. Monfred Sound	##	48	6	1
E26	AWE TA NOS DIA	Valentine	D.J. Darwin	##	130	1	0
E27	MAHUMA HUBENIL	Trahe di Fiesta	D.J. Armando Huerta & Co.	##	57	2	0
E28	UNKIE PUNKIE				39	0	0
### To 1 ###							
					1768	66	10

Nog een kroontje...

■...nog een kroontje, Cadè....

Aruba Ariba

■...Arubaanse glorie...

CARNAVAL

Gezag met missen

■... de gezaghebber overhandigde ook de scepter aan miss Miki. Naast haar staat de eerste finaliste, Suzy Adamus....

Miss Niki neemt over....

■...de carnavalsmiss van 1990, Melissa Rosalina (links) droeg vanochtend rond een uur de kroon over aan haar opvolger Miki Muzo. De exmiss zei veel opgestoken te hebben van haar ervaringen als mooiste carnavalsvrouwe van 1990....

A 'te mulina, lag 'e mula
Remaisha Ersilia

Hopi ana tin un mulina
Ku ke ta den ambiente
E'la traha duru manda awa sabana
Den solo kayente
Muchanan i hende grandi
Laga nos tur ban hale
P'e por sigui ku su ritmo
Riba kuero pa mare

E mulina tin kayon. e tin timon
E tin triana, ke por drei un karnaval

Pregon:

Muchanan bin yuda
Gruponan uni forsa
Prins ku pancho trek e mulina
Lag'e mula p'e reina gosa

Hubentut bin yude
Muchanan bin yude
P'e sigui mula bai
Pa pone pueblo pasa bon
K'e mulina ta timon
Prins trek aki banda
Pancho trek aya banda
Reina sigui gosa bai
Lag'e mula bai.

koro:

A'te mulina. lag'e mula
A'te mulina. lag'e mula
A'te mulina. lag'e mula
A'te mulina. lag'e mula

Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula
Lag'e mula

Arubaanse pluimen

■...de miss-verkiezing gisteravond in het Holiday Beach Hotel op Curacao kon rekenen op optredens van verschillende gasten uit Aruba, die er met hun kleuren, pluimen en andere attributen erg mooi uitzagen...

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur, dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.

(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. Nicolaas, tel.: 5520/...
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

****

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk, Kralendijk:
maandag t/m zaterdag om 18.45 uur; zondag om 08.00 en 19.00 uur.
Coromotokerk, Antriol:
maandag t/m zaterdag om 19.30 uur; zondag om 09.00 en 18.00 uur.
Ludovicuskerk, Rincon:
maandag t/m zondag om 19.30 uur.

BERICHTENBEZORGING doorgeven aan ... A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique

Kamervoorzitter Bonaire:

Water en electraprijzen Bonaire moeten omlaag

KRALENDIJK — Nu begin deze week de minister van HIW Chucho Smits, onder wiens competentie de prijsbepaling en en in dit geval ook de brandstofprijzen vallen, via een lokaal station op Curaçao heeft verteld wat eigenlijk de factoren zijn dat de stroom-en waterprijzen op de Antillen moeten stijgen, reageert de voorzitter van de Kamer van Koohandel Bonaire (KvK) Aubrey Sealy op de duidelijke boodschap die de minister laat horen. 'Prijsverhoging is slechts aanvaardbaar indien de prijs van de ruwe olie stijgt', aldus Sealy in een Kamerverklaring.

Toen in 1995 de zogenaamde brandstofclausule werd ingevoerd, was dit een gevolg van de sterke verhoging van de prijs die betaald moest worden voor ruwe olie op de wereldmarkt. Een logisch gevolg zou zijn dat de hoogte van de clausule evenredig daalt wanneer dat het geval is met de werelprijzen voor olie.

Aubrey Sealy: 'Zo echter niet op Bonaire. De eilandlijke overheid, verantwoordelijk voor de lokale subsidie op de water- en stroomprijzen, heeft op 17 oktober 1990 een brief ontvagen van de Kamer van Koophandel op Bonaire waarin geprotesteerd werd tegen de tariefsverhogingen. Helaas bleken de andere sociale groepingen in de gemeenschap daarop niet te reageren, ondanks het feit dat het hier een uitermate ernstige zaak betrof.'.

Volgens de KvK-voorzitter moet water en elektriciteit gerekend worden tot produkten van eerste levensbehoefte en na een onderzoek van de KVK bleek er in de praktijk geen enkel duidelijk argument voorhanden waarom - in oktober vorig jaar - de prijs van water en elektriciteit zou moeten stijgen.

Sealy: 'De brandstofclausule die in 1985 werd geïntroduceerd was immers gebaseerd op de prijs van ruwe olie op de wereldmarkt en die varieerde van 32 tot 34 dollar. Tussen 1986 en 1990 echter, daalde die prijs aanzienlijk, maar in de hoogte van de brandstofprijs kwam geen enkele verandering. Dat betekent derhalve dat de bevolking van Bonaire al vanaf 1986 een prijs betaalt voor de energiekosten die niet overeenkomstig is met de werkelijke kosten en daaruit voortvloeiend dus evenmin gerechtvaardigd is'.

Zonder verder dieper in te gaan op de kwestie, verzocht vice-voorzitter drs Theo Tijssen in zijn brief aan het BC om een antwoord te geven op de vragen van de Kamer. In het geval de KvK een verkeerde opvatting zou hebben, zo stelde Tijssen (ex-directeur van de BOPEC en deskundig op het gebied van economische recessies), zou er graag een uitleg vernomen worden van het BC hoe men tot prijsbepaling van de energiekosten op Bonaire is gekomen.

Sealy: 'Het is buitengewoon frusterend dat de KvK tot op heden nog steeds geen antwoord heeft gekregen van het bestuurscollege, temeer omdat minister Smits juist heeft weergegeven dat slechts prijsstijgingen van ruwe olie gevolgen zouden kunnen hebben op de lokale prijzen die voor de brandstoffen worden gevraagd en daarmee dus van direct belang zijn voor de consument'.

Naar de mening van de Kamer van Koophandel zal het Water- en Elektriciteitsbedrijf WEB NV dus niet de brandstofclausule met vijftig procent kunnen verhogen. 'In feite zal de 'oude' prijs gehandhaaft moeten blijven, vooral doordat de overheid c.q. het WEB NV bijna vier jaar lang op onrechtvaardige manier is opgetreden tegenover de Bonaireaanse consument. Laat de opmerking van minister Smits over de wereldprijs van ruwe olie een ernstige waarschuwing zijn voor het water- en energiebedrijf', aldus Sealy.

Restauratie in Kralendijk

KRALENDIJK — De fraaie manier waarop het in vrijwel vervallen staat verkerende Jos Guest's House in de Kaya Grandi is gerenoveerd, draagt ongetwijfeld bij aan de verfraaiing van het centrum van Kralendijk. De laatste jaren is er meer en meer aandacht gevestigd om de typische Bonaireaanse gebouwen of de gebouwen in Antilliaanse stijl te renoveren. Twee fraaie voorbeelden zijn het Boolchand gebouw aan de overzijde van Jos Guest's House en het gebouw van Siguros Orinocos en Avensa. Het gestaureerde gebouw is nog niet officieel geopend, hoewel er reeds een kledingzaak van Benneton in gevestigd is. Ook de Arubaanse Interbank, die al weken lang de komst naar Bonaire aankondigt, zal in het Guest's House, dat jarenlang diende als hardware afdeling van de inmiddels verdwenen Jenny's Supermarket, ondergebracht worden. Op de foto het fraai gerestaureerde gebouw dat aan de achterzijde een uitzicht heeft op de baai van Kralendijk.

ruchtbare besprekingen

Fort Oranje wordt hotelvakschool

KRALENDIJK Afgelopen dinsdag verbleef op Bonaire een onderwijsdelegatie onder voorzitterschap van A. de Jager die directeur-generaal is van het Nederlandse departement van onderwijs. De Jager was vergezeld van een tweetal adviseurs van het onderwijsinformatie centrum in Zoetermeer, waar speciale aandacht wordt besteed aan het onderwijs in de horeca-sector.

Het bezoek van de delegatie was tweeledig: alleerst om nog enkele aanpassingen te bewerkstelligen aan de LADVO-vorm van onderwijs. Zoals bekend heeft de scholengemenschap Bonaire (SGB) deze vorm van onderwijs twee jaar terug geïntroduceerd in het Bonaireaanse onderwijssysteem. De delegatie heeft zich bij haar bezoek begin deze week bezig gehouden met de invoering van het derde en vierde jaar.

Eén van de aspecten van het derde jaar van LADVO is, dat de leerlingen de kans krijgen om te kiezen of zij dan wel in de horeca dan wel in het toerisme hun verdere toekomst willen zoeken. Om dat goed te laten verlopen zal er een onderkomen gezocht moeten worden dat aangepast kan worden aan de opleiding van de leerlingen. De Nederlandse regering heeft al bij monde van delegatieleider De Jager meegedeeld dat daar in principe de nodige financiën voor beschikbaar gesteld zullen worden. Het ligt in de bedoeling dat de officiële aanvrage aan Nederland gericht zal worden op het moment dat de architecten het ontwerp klaar zullen hebben.

De tweede reden van het bezoek was de bespreking van het zogenoemde plan Molenkap voor een nieuwe hotelvakschool, dat Molenkamp samen met verschillende overheidsdiensten - met name Nochi Willem van de SEF - heeft ontworpen. Dit plan werd dinsdag besproken tussen Molenkamp, het bestuurscollege en vertegenwoordigers van het departement voor ontwikkelingssamenwerking. Deze hotelvakschool zal geschikt moeten worden voor leerlingen die een verdere opleiding krijgen in koken, dienstverlening zoals bartender en waiters, maar ook in de hoteladministratie. Wat nu moet gaan gebeuren is het aanpassen van het plan Molenkamp aan de aanpassingen die beoogd worden voor de derde en vierdejaars leerlingen van de LADVO.

Als onderkomen voor de hotelvakschool is door het BC in principe gekozen voor het Fort Oranje, de vroegere politiewacht. Daarmee zal de overheid twee vliegen in een klap slaan, want niet alleen kan Bonaire dan beschikken over een uitstekend gelegen hotelvakschool, maar bovendien is een van de culturele en historische waarden van Bonaire bewaard gebleven met de restauratie van het gebouw.

Op Bonaire

Amerikaanse toerist nog steeds aan de kop

KRALENDIJK — Volgens de cijfers van de statischtische afdeling van het Bonaireaans toeristenbureau maakten de Amerikaanse toeristen over 1990 bijna 50 procent van het totale toerisme op Bonaire uit. De Nederlandse belangsteling voor het Flamingo eiland is stijgende. Jarenlang was dat 2.500 tot 3000 toeristen, maar de laatste twee is er een aanzienlijke stijging. Over 1990 kwamen er maar liefst 8271 Nederlanders naar Bonaire. Goed voor een tweede plaats en twintig procent van het totaal aantal bezoekers.

De Duitsers van wie gedacht werd dat zij eindelijk Bonaire hadden ontdekt, lieten het dit jaar lelijk afweten. Met 889 Duitsers moet Bonaire toch nagaan waar de overige 16 procent die in 1989 wel belangstelling toonden zijn gebleven. Canada zit al weer geruime tijd in het slop. De Conquerer reizen hebben tot nog toe niet de resultaten gebracht die verwacht werden. Een totaal van 696 personen, nauwelijk 1,7 procent van het totaal aantal bezoekers en bijna 1000 minder dan vorig jaar, roept de vraag op of het Bonaireaans toeristenbureau en Yvonne McMorrough in Toronto niet enigszins aan vervanging toe zijn. Tenslotte heeft het BC ook met Mallory Factor in New York rigoreus korte metten gemaakt.

Venezuela is weer in opkomst. Ongetwijfeld mede te danken aan de vier wekelijkse vluchten van Avensa en de gunstige verbinding van de ALM in het weekeinde. Het huidige aantal bezoekers uit het buurland (3983) is het hoogste sinds 1982. Colombia en Argentinë, evenals de rest van het Caribisch gebied, zijn in bezoekersaantal vrijwel gelijk gebleven. Europa en de overige landen zijn over 1990 wat achtergebeleven bij het vorige jaar.

De sterke stijging van de Amerikanen en Nederlanders hebben ertoe bijgedragen dat het aantal toeristen van vorig jaar (37.184) in 1990 aanzienlijk werd overschreden. De 41.318 bezoekers waren ruim 11 procent meer.

Of de Amerikaanse cijfers voor 1991 net zo gunstig zullen zijn, moet afgewacht worden. De directeur van de Bonaire Marketing Association (Bonhama) Scott Wiggens toonde zich alleszins pessimistisch over het Amerikaanse reisverlangen naar buitenlandse bestemmingen met de huidige oorlog in het Midden-Oosten en de dreigende terroristische optredens die meestal Amerikanen hun deel is.

KRALENDIJK — Er zullen in het geheel 12 groepen deelnemen bestaande uit 183 kinderen aan de carnavalsoptocht van Kralendijk. Op Rincon zijn dat er dertig minder, aangezien de Zuiderclub zaterdagmiddag aan de optocht op Rincon niet heeft deelgenomen. De groepen zijn: 1. Fantasia Hubenil (30 personen), 2. Ban Pasa Pret (50), 3. Grupo los Amiquitos (42), 4. Eunice Martis en Frandeska Martis (ind), 5. Rada Thomas, 6. Niki Hart en Francees (allen individueel), 7. Josina en Elvis Janga, 8. Albertus (3), 9. Nos Kosecha (16), 10. Zuiderclub (30), 11. Maria Lucia (3) en 12. Claudet van Arneman (2).

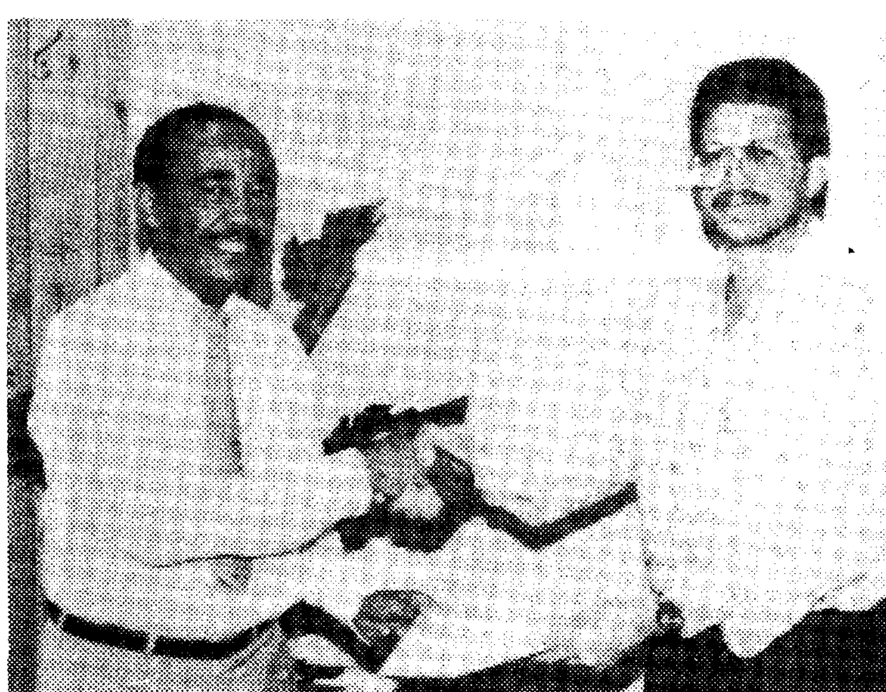
Maatregelen kindercarnaval

KRALENDIJK — Gezaghebber Soliana heeft in zijn hoedanigheid als hoofd van de politie enkele maatregelen bekendgemaakt in verband met de optocht die op zondag 3 februari in de straten van Kralendijk georganiseerd zal worden.

Het publiek zal er rekening mee moeten houden dat de Kaya Grandi voor alle verkeer gesloten zal zijn, terwijl er bovendien een verbod is om in deze straat te parkeren. Ook de Kaya General Manuel Piar wordt afgesloten en voor beide voornoemde straten geldt dat vanaf 13.00 uur.

De Kaya Simon Bolivar en de Kaya L.D. Gerharts worden eveneens afgesloten, maar pas vanaf 14.00 uur. Verkeer dat naar Kralendijk wil, zal gebruik moeten maken van de Kaya Tribon. De parkeerplaats voor het bejaardentehuis zal afgesloten worden vanaf 10.00 uur 's morgens. Deze parkeerplaats is traditioneel bestemd voor de bejaarden van Cas di Sosiego. Gezaghebber Soliana wijst erop dat in alle overige gevallen het publiek de aanwijzigingen van de politie moet opvolgen.

Donatie voor carnaval

KRALENDIJK — Afgelopen week heeft de gedeputeerde van cultuur Cai Mars era een financiel steuntje gegeven aan de organisator van het Bonaireaanse Carnaval. De voorzitter van de Asosashon di Musiko Bonaire, Byron Tromp (rechts) ontving uit handen van gedeputeerde Marsera de jaarlijkse subsidie om de algemene kosten te dekken. Voor dit jaar was de donatie van harte welkom, aangezien de Asombo met een volkomen lege kas aan de organisatie van de carnavalsactiviteiten 1991 moest beginnen.

POB tegen grondverkoop aan buitenlanders

KRALENDIJK — In het wekelijkse radioprogramma van de Partido Obrero Bonairiano (POB) heeft partijvoorzitter Carmo Cecilia nogmaals nadrukkelijk herhaald dat de arbeiderspartij volledig tegen de verkoop van overheidsgronden aan buitenlandse investeerders is. 'Wij hebben dat altijd gesteld toen wij deel uitmaakten van het BC en ons standpunt is absoluut niet gewijzigd', aldus Cecilia.

Fel keerde Cecilia zich tegen de beide exponenten van de UPB, de heren Ellis en Booi, die naar de mening van de POB te pas en te onpas terreinen in erfpacht geven aan 'investeerders' met het oogpunt met de verkregen gronden te speculeren.

'Boei Boei' Cecilia: 'Het volk kan en mag niet toestaan dat Ellis en Booi Playa Frans (Braziel-red.) afnemen van de vissers. Het volk mag evenmin toestaan dat de hapklare brokjes met financiële voordelen aan vrienden van de UPB (een andere instantie dus dan Amigonan di Tera -red.) worden gegeven. Duidelijk keert de POB-leider zich ook tegen de Stinapa, zeggende dat het niet toegestaan mag worden dat de Stinapa nog meer grond in hand[illegible] krijgt 'onder de kap van natuurbescherming'.

Cecilia wijdt aanzienlijk uit over de voordelen die aan vrienden en bekenden worden gegeven bij de uitgifte van terreinen en wijst er eveneens op dat de infrastructuur voor de uitgegeven terreinen een zaak is die de overheid vervolgens met de (belasting)centen van het volk betaalt.

Cecilia: 'Het is immers de overheid die nu het elektriciteitsnet, het waterleidingnet, en de telefoon naar Playa Frans gaat bekostigen. De grond die aan de projectontwikkelaar wordt verkocht gaat in het buitenland miljoenen opleveren. Hier op Bonaire zijn er echter maar twee of meer mensen die daar financieel voordeel bij hebben'.

Met het oog op de komende verkiezingen beloofde de POB-leider dat op het moment dat de arbeiderspartij deel uit gaat maken van de overheid, de verkoop van Playa Frans gestopt zal worden. Hiermee is de POB de tweede partij die dit beloofd, aangezien Paboso zich al eerder fel tegenstander heeft getoond van de overeenkomst die met projectontwikkelaar Verona gesloten is.

COMMENTAAR

Belemmeringen

OP EEN WAT dramatische wijze heeft fractieleider van de Partido Democratico Boneriano (PDB) Ernesto Melaan zijn politieke opponent van de Partido Boneriano Sosial (Paboso) Nochi Willem verweten dat de democraten belemmerd worden om aan de komende Eilandsraadsverkiezingen deel te nemen. Een wat vreemde stelling, want onze Staatsregeling zegt immers dat wanneer partijen voldoende ondersteuning hebben, hen duizend gulden betalen en zich verder aan de vigerende wetten houden, er geen belemmeringen zijn om aan de verkiezingen deel te nemen. Het verwijt dat door Melaan aan Willem gemaakt wordt, is dus onterecht, onduidelijk en vooral onjuist.

Hetgeen Ernesto Melaan — vermoedelijk lijsttrekker van de PDB — bedoelt, is het feit dat Willem er alles aan doet om potentiële kiezers duidelijk te maken dat hun toekomst bij de Paboso ligt. Voor zover bekend gebruikt de Paboso — vooralsnog niet, misschien — daarbij geen lichamelijke of geestelijke bedreiging. Wanneer prominente PDB-leiders als Jopie Abraham en Avelino Cecilia besluiten om een andere partij te prefereren en in casu de Paboso, dan is dat de verantwoordelijkheid van Abraham en Cecilia, die beiden nauwelijks iets te danken hebben aan de PDB.

Het is de Amigoe niet te verwijten dat Willem op zijn vakbondspad en zijn politieke aspiraties niet kritisch begeleid is door deze krant. Dat is namelijk wel het geval, hoewel de kritiek die op de ex-vakbondsleider werd geuit, lang niet altijd in dank werd afgenomen door de apostelen van Willem en zijn slaafse navolgers. En daarvan is ook Ernsto Melaan er één geweest. Met tranen in de stem attendeert ex-gedeputeerde en ex-Statenlid Ernesto Melaan erop, dat de PDB — en met name Melaan zelf — Willem een 'hoge positie' heeft gegeven bij de afdeling Onderwijs.

Melaan heeft zichzelf trouwens eveneens bij de Servisio di Enseñansa i Formashon (SEF) benoemd. Beter laat Melaan de tranen opwellen bij de gedachte, dat beide heren wel erg weinig hebben bijgedragen tot de verbetering van het onderwijs op Bonaire en de steun voor de gedeputeerden van Onderwijs Carmo Cecilia (POB) en Cai Marsera (UPB).

Het is Willem te verwijten, dat hij politiek heeft gespeeld met de functie waar hij qua achtergrond eigenlijk niet voor in aanmerking diende te komen. Het is Willem echter geenszins te verwijten, dat hij 'getrouwen' om zich verzamelt die op hem ondanks zijn verleden willen stemmen. En dat schijnen er — gezien de laatste verkiezingen — velen te zijn.

Het zijn de PDB en de Union Patriotico Boneriano (UPB) geweest die — ondanks alle dringende waarschuwingen — Paboso-leider Willem onderschat hebben en — des te erger voor hen — hem nog steeds onderschatten.

MENSEN

Een fotomodel presenteert een geel-blauwe bruidsjurk van de hand van Emanuel Ungaro tijdens de lente/zomer presentatie van deze modeprins in Parijs. De laatste jaren is wit als voorkeurskleur van bruidsjurken steeds meer vervangen door pastels en een enkeling durfde zelfs zwart als bruidskleur aan het publiek voor te stellen. Maar mode vindt altijd aftrek en in Amerika waagden enkele bruidjes zich aan een zwart huwelijksgewaad. Zij kregen in ieder geval veel bekijks. Mogelijk vinden de minder sombere pastels van dit jaar meer bijval.

Homosexuelen en krijgsmacht

Minister ter Beek van Defensie laat een wetenschappelijk onderzoek instellen naar de positie van **homosexuelen** in de krijgsmacht. Het onderzoek, dat op 1 maart begint, moet leiden tot aanbevelingen om de discriminatie van homosexuelen te bestrijden en hun aanvaarding binnen de krijgsmacht te verbeteren, aldus het ministerie van Defensie woensdag.

Het Nederlands instituut voor sexuologisch onderzoek voert het sociaal-wetenschappelijk onderzoek uit in samenwerking met de interfacultaire werkgroep homostudies van de rijksuniversiteit Utrecht. Het moet over ruim een jaar klaar zijn en zal bestaan uit een schriftelijke enquete en een serie interviews met militairen.

De aanbevelingen moeten komen van een begeleidingscommissie onder leiding van prof dr G.J. Kok, hoogleraar Gezondheidsvoorlichting en opvoeding aan de rijkuniversiteit Limburg.

Van Borsum Buisman overleden

De oud-verzetsman kolonel B.D. G. A. **Van Borssum Buisman** is, naar vrijdag pas bekend werd, afgelopen maandag overleden. De drager van de militare Willemsorde (vierde klasse) stierf op 75-jarige leeftijd te Emst. Zijn overlijden werd bevestigd door de kanselarij der Nederlandse orden in Den Haag.

Aan het begin van de oorlog wilde de beroepsmilitair van Borssum Buisman zich niet in Duitse krijgsgevangenschap begeven. Hij wist na enige tijd te ontkomen naar Engeland. Op 23 juli 1943 werd hij van daaruit boven bezet Nederland gedropt.

Hij moest contact opnemen met het verzet en de samenwerking tussen de verschillende verzetsgroepen bevorderen. Verder moest hij uiteraard Engeland op de hoogte houden. Zijn eigen radiotelegrafist werd al snel opgepakt. Van Borssum Buisman, die bij de Duitsers bekend was en dat ook wist, richtte een hele nieuwe radiogroep op. Deze groep heeft de contacten met Engeland geïntensiveerd.

Begin februari 1944 werd van Borssum Buisman in Amsterdam **opgepakt**. Hij kwam in verschillende concentratiekampen terecht, maar wist in november 1944 tijdens een transport te ontsnappen uit een rijdende trein. Gewond sleepte hij zich naar Nederland, waar hij zijn verzetswerk tot de bevrijding voortzette.

Pamflet Vondel gevonden

In een afgedankt boek uit de universiteitsbibliotheek van Tilburg is een **pamflet** ontdekt dat waarschijnlijk is geschreven door Joost van den Vondel. Het pamflet, ondertekend met de initialen J.V.V., heeft kennelijk als bladwijzer gediend. Volgens J. Kuijlen, bibliothecaris van de universiteit, is het vergeelde papier met zekerheid een origineel zeventiende eeuws document. Het gedicht is momenteel in onderzoek bij de koninklijke bibliotheek in Den Haag.

De vondst werd onlangs gedaan door een student die het boek eind vorig jaar voor een appel en een ei van de bibliotheek had gekocht. Wekelijks verkoopt de katholieke universiteit Brabant dubbele exemplaren van boeken, aan geïnteresseerde studenten en medewerkers.

De rijmtekst op het pamflet handelt over de terugtocht van stadhouder Frederik Hendrik uit Breda in 1634. Breda viel destijds in handen van de Spanjaarden. De aan Vondel toegedachte tekst is een reactie op eerder in Brabant verspreide vlugschriften van de hand van andere politieke dichters, waarin de nederlaag van de stadhouder kennelijk werd toegejuicht. Vondel stond aan de kant van Frederik Hendrik en kwam in het pamflet in het geweer "tegens de ongesoute en redeloose snorckeryen van drie lichte brabantsche poeten". Volgens bibliothecaris Kuijlen was het verspreiden en op elkaar reageren door middel van strooibiljetten in de zeventiende eeuw een heel gewone manier van communiceren.

De vondst is volgens hem historisch van belang, "maar het pamflet is niet uniek. De universiteit van Amsterdam bezit een tweede exemplaar". Dat het pamflet in de uitverkoop terecht kon komen, is volgens Kuijlen puur ongeluk. "Het papier is tussen de mazen doorgeglipt. De boeken die van de hand gaan worden altijd goed nageplozen. Waarschijnlijk is het gedicht voor een kranteknipsel aangezien of zijn twee bladzijden tegelijk omgeslagen". De waarde van het pamflet houdt hij op "wat de gek er voor geeft. Ik had het graag zelf gevonden", aldus Kuijlen.

Europa 1992 voor allochtonen onzeker

In economisch opzicht mag de Europese eenwording wel van de grond komen, maar sociaal gezien is daarvan nog op geen stukken na sprake. Een sociaal handvest voor **het Europa van na 1992** laat nog steeds op zich wachten. Dit constateerden **woensdagavond vertegenwoordigers van de Rijkshogeschool Maastricht** en van het werkcentrum opbouwwerk Zuidoost-Nederland (Wozon) bij de presentatie van het project "Multi-etnische samenlevingsopbouw Europa 1992" in het Limburgse provinciehuis.

Aan het project, bedoeld voor de Euregio Maas-Rijn, werken migrantenorganisaties mee uit Zuid-Limburg en uit de aangrenzende gebieden in Belgisch Limburg, Aken en Luik. Hier wonen ruim 250.000 buitenlanders uit de zogenaamde derde landen. Zij zijn vanaf de jaren zestig betrokken geweest bij de economische opbouw van deze Euregio onder meer bij de steenkolenmijnen en bij de auto-industrie en hebben kleur gegeven aan de samenleving in dit gebied.

Met het oog op Europa na 1992 toonden de vertegenwoordigers van de migranten zich zeer bezorgd. De allochtonen binnen de Euregio eisen daarom hun burgerrechten op. Onder meer het recht op arbeid, onderwijs, gelijke rechtspositie, vrije vestiging binnen Europa en het recht op welbevinden in zowel de woon- als de leefsituatie.

Voor het inwilligen van deze eisen gaat het Euregionale project "multi-etnische samenlevingsopbouw" zich inzetten. De organisaties rekenen op steun van de overheden en van het Europees fonds regionale ontwikkeling om van dit tot nu toe unieke project een voorbeeldfunctie te doen uitgaan voor heel Europa. "Deze Euregio moet een kweekvijver worden voor experimenten om te komen tot een gedegen sociaal Europees beleid voor de gehele bevolking van Europa", aldus een van de leden van het projectteam, mevrouw T. Gruisen.

Mevrouw Loes Sint ontving bericht dat haar dochter Lizette Sint geslaagd is aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam als doctorandus in de bedrijfskunde. Drs. Lizette is oud leerlinge van het Colegio Arubano.

Januari

De maand **januari** was vrij zacht, zonnig en over het algemeen aan de droge kant. Dit blijkt uit een terugblik van het KNMI.

De gemiddelde temperatuur bedroeg in de Bilt circa 3 graden celsius, wat 1 graad boven het gemiddelde ligt. Er waren vijftien vorstdagen (dagen met een minimumtemperatuur beneden het vriespunt), wat normaal is voor deze maand.

De zon liet zich niet onbetuigd. Die scheen over heel Nederland bezien bijna 80 uur tegen 44 uur gemiddeld.

Verder was januari aan de droge kant. Er viel 56 millimeter neerslag tegen 63 millimeter normaal.

TELECURAÇAO

ZATERDAG

17.00 Jeugdtumbafestival;
19.00 Kòktel Turístiko met Captain Sterling;
20.00 Telenotisia;
20.30 Special: 'Guera den Golfo Persiko'
21.00 Teatro Klasiko: 'Smart Woman';
22.00 Wega di Number Kòrsou;
22.07 Estreno;
23.30 Sluiting.

ZONDAG

16.00 Sena di Señor;
17.00 Sala di Konsierto;
17.50 Wega di Number Kòrsou;
18.00 Di bishita ku.....;
18.30 Tumba musical special;
19.30 Style with Elsa Klensch;
20.00 Telenotisia;
20.30 Special: 'Guera den Golfo Persiko'
21.00 Shete Dia;
21.30 Musical: 'Now is the Time';
22.00 Special Movie: 'The Big Circus'
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)
* * * * * *

NBC

ZATERDAG

21.00 Amen
21.30 The Fanelli Boys
22.00 Golden Girls
22.30 Empty Nest
23.00 Carol & Company
23.30 Dear John.

ZONDAG

20.00 Sunday Best
21.00 Real Life with Jane Pauley
21.30 Expose
22.00 NBC Sunday Night at the Movies.

TBS

ZATERDAG

15.50 Movie: 'None but the Brave' (1965, Frank Sinatra)
18.05 Fishing with Roland Martin
18.35 Fishin' with Orlando Wilson
19.05 World Championship Wrestling
21.05 Movie: 'Kung Fu' (1971, Keith Carradine)
22.30 Basketball: Atlanta Hawks at Denver Nuggets
24.50 US Olympic Gold
01.50 Night Tracks® - Chartbusters
02.50 Movie: 'Last men on Earth' (1964, Vincent Price)
04.35 Night Tracks®.

ZONDAG

15.35 Movie: 'Green Berets' (1968, John Wayne)
18.35 Captain Planet
19.05 NWA Main Event
20.00 Movie: 'High Plains' Drifter' (1973, Clint Eastwood)
22.00 Nat'l Geo. Explorer
22.20 Nat'l Geo. Explorer
23.00 Nat'l Geo. Explorer
23.40 Nat'l Geo. Explorer
24.00 Network Earth
24.30 Beauty Breakthrough.

HBO

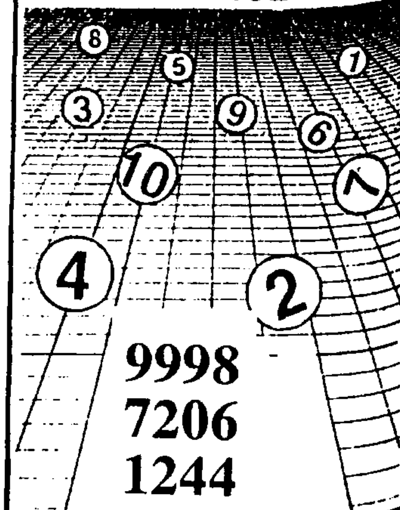
ZATERDAG

16.00 The Experts (1988-1:34)
17.30 Plain Clothes (1988-1:39)
19.15 Her Alibi (1989-1:35)
21.00 Flashback
23.00 HBO Comedy Hour: Best of Robert Townsend
24.00 Heathers
01.45 Stewardess School (1986-1:29)
03.15 Blind Fear (1989-1:28)
04.45 Coming to Maerica (1988-1:56)

ZONDAG

13.30 Women of Brewster Place (2:59)
16.30 Mad Max beyond Thunderdome (1985-1:47)
18.30 Teen Witch (1989-1:34)
20.00 Real Genius (1985)
22.00 Back to School (1986)
24.00 Tango & Cash (1989)
01.50 Fatal Beauty (1987-1:46)
03.40 Internal Affairs (1989-1:45)
05.40 The Keep (1983-1:38).

Wega di Number Kòrsou

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen) 672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Steegstra, Bob Harms, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie:
Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur
Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110
Tel: 24333 (drie lijnen)
Faxnummer: 22368

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp-Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 154 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22580 / 22764
Faxnummer: 25868

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

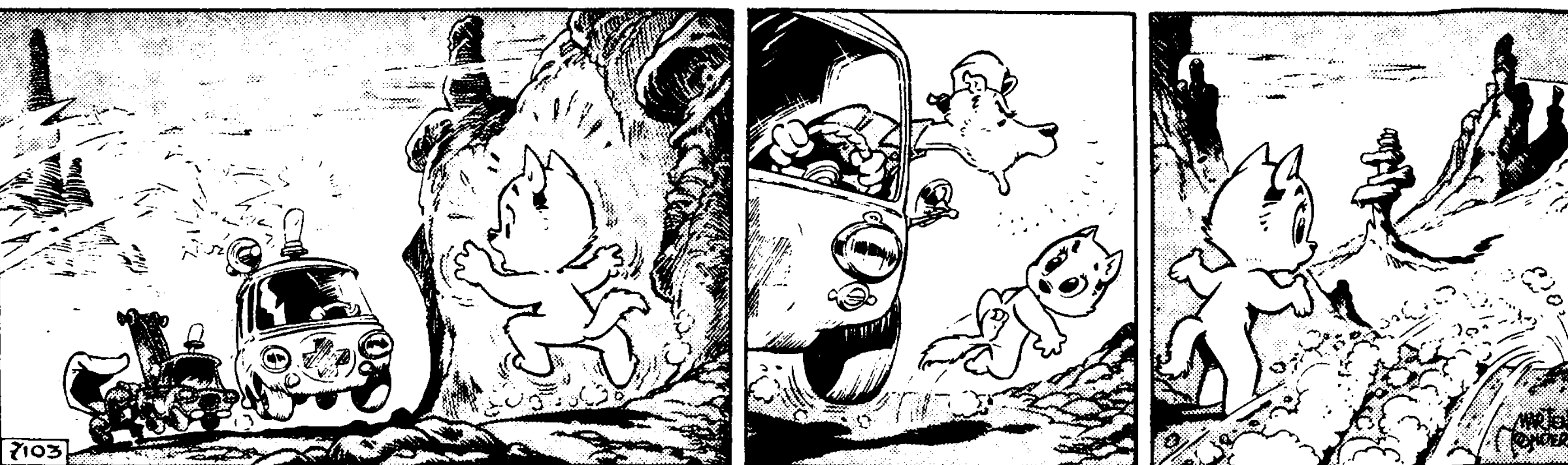
Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208,000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso): mv. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique 4

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen **vijftien gulden per maand**

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Heer Bommel en de Waarde-Ring

door Marten Toonder

7103 — De ambulance en de kraanwagen waren Tom Poes met grote snelheid en huilende sirene gepasseerd en hij liep er ongerust achteraan. Maar hij was nog niet ver gekomen, toen de voertuigen reeds weer terugkeerden.

'Wacht even!' riep Tom Poes, op de weg springend. 'Ik ben bang, dat jullie het niet helemaal hebben begrepen! Stop even!'

De bestuurder van de eerste auto hield zijn vaart een beetje in, maar stoppen deed hij niet. 'Opzij!' riep hij onder het passeren. 'Wil je er onder komen? Geen tijd voor een klein ongelukje als jij; we hebben hier een ernstig verkeersongeval! De toestand is ernstig!'

Daarop meerderde hij zijn snelheid weer, en de beide wagens verdwenen over een berghelling uit het gezicht, grote stofwolken achterlatend. Tom Poes stond daar tussenin en haalde moedeloos de schouders op.

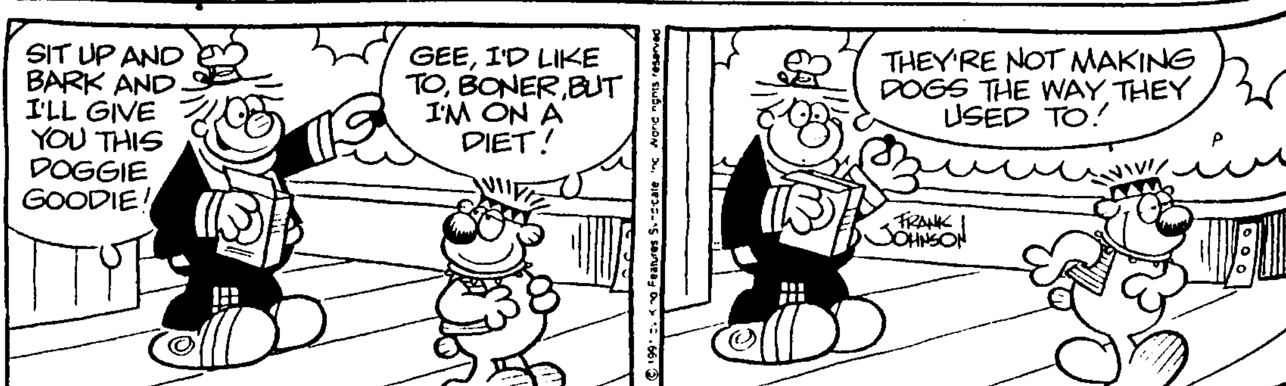
'Waar zijn ze heengaan?' vroeg hij zich af. 'Ze hadden heer Ollie en de Oude Schicht bij zich, maar waar worden die heengebracht? De zaak is groot aangepakt en ik ben bang dat de gevolgen voor heer Bommel erg vervelend zullen zijn. Groot is lang niet altijd prettig. Wat nu te doen?'

Hij dacht even na, en begon toen de sporen te volgen, die de snelle voertuigen op de zanderige bodem achter hadden gelaten......

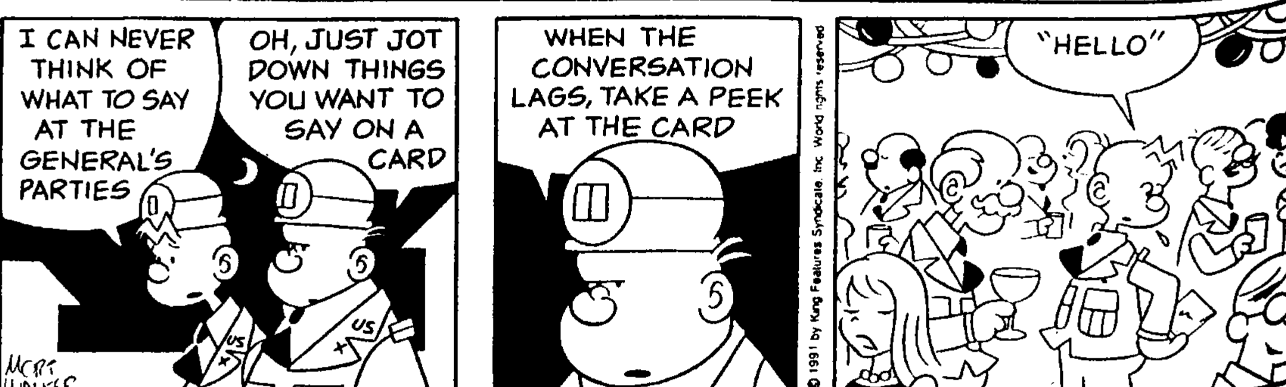
HENRY ® By Dick Hodgins

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

Carnaval 1991

...ONIA (MIKI) MUZO ...annacht rond één uur ...rnavalskoningin van ...o gekroond door de ...der van het carnaval ...hebber drs Elmer ... Zij kreeg ook de prijs ...t meest indrukwek... carnavalskostuum. ...ad als sponsor Prin... ...ach Hotel & Casino. ...damus en Norienne ...ngo behaalden res... ...lijk de tweede en ... plaats. De Reina ... werd Suzy Adamus, ... Miki Muzo ook nog ...e prijs in de wacht ... voor het mooiste car... ...kostuum. Haar gala... ...rd evenzo de mooiste. ...and hiermee werd ... Pieternella de win... ...ontwerper. Suzy Ada... ...e eerste finaliste, was ...meest populaire Miss.

* * * * * * * * * * * *

...BLIEKE belangstel... ... de verkiezing van ...alskoningin in het ... Beach Hotel & ...was bijzonder klein. ...s de grote promotie ... carnavalscommissie ...t evenement had ...t, is de verkoop van ...ngskaarten slecht ver... ...In tegenstelling tot de ...ng bij het hotel was ...ele honderd meters ... bij Isla Verde erg ... het festival van de ...a Pasa Un Pret. Als ... lijst van de kandi... ...wen bekijken, komen ...de conclusie dat er in ...mst meer carnavals... ...een kandidaat naar ...iezing moeten afvaar...

* * * * * * * * * * * *

...T verleden was de ...ag van carnavalsko... ...na het tumbafestival, ...a de grootste evene... ... van het carnaval. ...d men de steun van ...roepen zoals Grupo ...itiesa di Hardin en [illegible] ...nodigen en tevens ...n uitverkochte zaal ... De commissie moet ... weer op om een ...nimeerde verkiezing ...ekomst te waar...

* * * * * * * * * * * *

... HEEFT er gister... ... overmaat ook toe ... het programma ... waterig verliep ... nodige vertraging ... deze regenperiode ...n bij het organi... ... evenement in de ... charm veel ...entro Pro Arte waar [illegible]

ruimte, maar toch is het niet gelukt om alle stoelen op te vullen. Natuurlijk zal de commissie alles gaan evalueren om volgend jaar meer succes te boeken.

* * * * * * * * * * * * * * *

MIRCO COLINA, die gisteren de naam Sadam Pachein had, werd winnaar van het achtste Festival di Basilon van de groep Pa Pasa Un Pret. Bij deze groep begon het programma met meer dan twee uur vertraging, vanwege technische mankementen van de muziekgroep. Desondanks was het festival vlug afgelopen en keerde het publiek na afloop tevreden huiswaarts.

* * * * * * * * * * * * * * *

1701 KINDEREN ZULLEN morgen aan de kinderoptocht meedoen. Vorig jaar waren het 2307 kinderen. Het aantal praalwagens is ook in vergelijking met vorig jaar minder, namelijk tien (29). Dit korte carnavalsseizoen zal wel de voornaamste reden zijn dat er minder groepen zijn, maar de leiders van de kindergroepen hebben ons verzekerd dat het publiek een heel mooi kindercarnaval te wachten staat.

* * * * * * * * * * * * * * *

VANAF DONDERDAG zijn wederom tonnen en buizen langs de route van de optocht geplaatst. Het publiek wordt verzocht om niet op deze buizen te gaan zitten. De commissie heeft een 24-uurs bewakingsdienst ingesteld, die onmiddellijk bij diefstal van zowel tonnen als buizen een aanklacht bij de recherche zal indienen. Dit is ook van toepassing voor mensen die deze buizen voor afwerking van hun stellages gebruiken.

* * * * * * * * * * * * * * *

DE TRIBUNES aan de Pater Euwensweg zijn dit weekeinde nog niet van een dak voorzien. De leden van de IORA [illegible] buizen te schikken. Iedereen die morgen op deze tribunes wil gaan zitten, worden van een heel mooie pet voorzien. Tevens is de toegangsprijs verlaagd. Volwassenen betalen tien gulden en kinderen vijf gulden (inclusief twee drankjes). Hopelijk zal de zon niet te fel schijnen en zal de regen pas over twee weken weer komen bezoeken. De toegangskaarten voor deze tribune zijn vanaf tien uur morgenochtend bij de ingang verkrijgbaar.

* * * * * * * * * * * * * * *

SELIKOR HEEFT langs de route voor de kinderoptocht verschillende toiletten geplaatst, te weten: Pater Euwensweg, tegenover tri... bunes, kruising Pater Euwensweg/Van Euck van Voorthuyzenweg, Jacob Binckestraat, Boerhavenstraat, kerkhof Roodeweg, kerkhof naast Colon, Kortijn, onder Landsloterij-gebouw, naast het vroegere Hardeesgebouw, onder de viaduct (O), Plasa Brion, naast Kentucky Fried Chicken (P), Wilhelminaplein, Pietermaaiplein en Plasa Mundu Merced.

* * * * * * * * * * * * * * *

EXPLOSIVOS ZAL morgen gedurende de kinderoptocht gratis optreden en zodoende een bijdrage leveren aan het kindercarnaval, die met zeer grote financiële tekorten te kampen heeft.

* * * * * * * * * * * * * * *

VANAVOND ZIJN er verschillende activiteiten, zoals de verkiezing van de carnavalskoninging van Banda Abao, de jump-up van de Gipsies, de zongo in Punda en Otrobanda en het gekostumeerd bal van de Limburgse Kabrieten in Landhuis Brievengat.

* * * * * * * * * * * * * * *

MORGENMIDDAG KLOKSLAG twaalf uur zal het startsein voor de kinderoptocht worden gegeven. Het publiek wordt er nogmaals aan herinnerd de kinderen de ruimte te geven om hun kostuums in een feestelijk sfeer te kunnen presenteren en niet in de groepen te gaan jumpen. Als men graag wil jumpen, moet men dit op de trottoirs doen of in een van de jump-ups die door de groepen georganiseerd wordt, deelnemen of zich bij een carnavalsgroep aansluiten, zodat het aantal deelnemers van de optochten groter wordt. Remaisha Ersilia jeugdtumbakoningin van Koprakamu, zal uiteraard met haar 'Até Mulina, Lag'A mula' in de optocht aanwezig zijn.

* * * * * * * * * * * * * * *

Overlast door druggebruikers

WILLEMSTAD — Een groep druggebruikers in Brievengat zal de komende tijd [illegible] op [illegible] tellen moeten passen. De politie heeft gisteravond ingegrepen omdat de druggebruikers al geruime tijd een last zijn [illegible] controle zijn een paar mesjes in beslag genomen en verder heeft de groep een waarschuwing gekregen.

WILLEMSTAD — Een zeventigtal personen heeft vrijdag 1 februari een proces verbaal gekregen vanwege het overtreden van de verkeersregels. Een andere persoon kreeg een boete omdat hij in Otrobanda op de openbare weg stond te plassen. De politie klaagt erover dat in deze tijd veel mannen in het openbaar staan te wateren, ofschoon er genoeg toiletten langs de wegen zijn geplaatst.

WILLEMSTAD — Twee Dominicaanse jongens van 17 en 18 jaar zijn gisteren aangehouden nadat zij mango's hadden geplukt uit de tuin van een bewoner aan de Nightingaleweg. [illegible] dat de jongens op 31 januari als verstekelingen waren aangekomen [illegible] het vrachtschip Pagai zonder dat de kapitein daar iets van wist. De knapen zijn opgesloten en zullen met de eerste vlucht worden teruggestuurd naar hun land [illegible]

VS: START-akkoord in gevaar

[illegible]

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (Ie district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641... bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere medische districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen; het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
Voor de dienstdoende arts belt U tel.: 624666/625100.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
Voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: ... op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 302, tel. 672300/... openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-2... uur.

WIJKVERPLEGING

[illegible]

GENEESK. DIENST

[illegible]

APOTHEKEN

WEEKENDDIENST

ZATERDAG

Otrobanda
Union, Breedestraat 137, tel.: ...3576.
Punda
Janwé, Caracasbaaiweg 155, tel.: 617553.

ZONDAG

Otrobanda
del Pueblo, Breedestraat 82, tel.: 625933/ 6...444.
Punda
Antillana, Kaya Flamboyan 7-A, tel.: 76200/ 76...9.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
2 februari: R.J. Brönlag, Patrijsweg 9.
3 februari: A.J.A. Michel, Dr. Martin Luther King Boulevard 42.

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 85544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 85917.

DIERENASIEL
kantooruren maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 10.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
08.30-18.00 uur: 'Costa Costa' (SJU).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 18.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 10.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 06.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (Kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.00 uur.
[illegible]
SUFFISANT: [illegible] 18.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
TERA CORA: ZON.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID [illegible]: zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.00 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
[illegible]

GEREFORMEERDE KERK

[illegible]

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12.00 uur:
Licht tot half bewolkt, af en toe zwaar bewolkt met enkele plaatselijke buien. Matige tot krachtige, af en toe krachtige oostelijke wind (tussen tien en 25 knopen).

WEEROVERZICHT:
Ook in de komende 24 uur zal de [illegible] lucht van tijd tot tijd vrij vochtig [illegible] luchtlagen. Als gevolg hiervan [illegible] Benedenwindse eilanden verspreide buien tot ontwikkeling komen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T. Stations	Het weer	Afgelopen 24 uur Max	Min	Neerslag
Aruba	licht bewolkt	29	25	2.7
Bonaire	half bewolkt	31	[illegible]	1.3
Curaçao	half bewolkt	29	25	2.5
St Eustatius	licht bewolkt	27	[illegible]	0.0
St Maarten	neerslag op afstand	28	24	1.2
Amsterdam	licht bewolkt	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Barranquilla	onbewolkt	31	[illegible]	[illegible]
Bogota	mist op afstand	23	[illegible]	[illegible]
Boston	zwaar bewolkt	-1	[illegible]	0.0
Chicago	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Kingston	neerslag op afstand	35	22	0.0
Medellin	[illegible]	24	12	[illegible]

Van den Broek:
Kuwayt-beleid niet veranderd

WASHINGTON - De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Hans van den Broek heeft in de dinsdag uitgesproken Senaat-Amerikaanse verklaring over de Golfoorlog geen koppeling tussen de kwestie Koeweit en de Palestijnse kwestie. Volgens Van den Broek sluit de verklaring van de ministers Baker en Bessmertnykh aan bij het Europese standpunt dat Irak zich eerst uit Koeweit moet terugtrekken voordat enig ander zaak, zoals het Palestijnse vraagstuk, besproken kan worden.

ÑAPA

AMIGOE

ZATERDAG 2 FEBRUARI 1991

Weekend Bijlage

Politicoloog Henriquez: 'Ik ben geschrokken van de non-kennis over de Antillen in Nederland'

'Wij zijn een volk van ongedisciplineerde, inventieve, natuurlijk begaafde mensen, die op geen enkele manier gebundeld kunnen worden tot een regiment. All chiefs, no Indians. Een volk van generaals met carnavals-epauletten! Ieder leger bestaat uit een menigte grauwe soldaten, die links-om-keer en rechts-om-keer kunnen maken en op commando in de houding gaan staan. Dat verdommen we ten enenmale. Wie niet kan wennen aan deze geniale anarchie, hij repatriëre ten spoedigste of verhuize naar Aruba!' Alvorens hij zijn scriptie aanvangt citeert Henriquez dit citaat van Boeli van Leeuwen.

POLITICOLOOG ACTIEF BIJ MIGRANTENTELEVISIE

RUDY HENRIQUEZ: 'Geschrokken van non-kennis over Antillen in Nederland'

= door Henny Harinck =

RUDY HENRIQUEZ mag zich sinds enkele maanden politicoloog noemen. Tijdens zijn studie aan de Universiteit van Amsterdam heeft hij bepaald niet stil gezeten. Zijn actieradius strekte zich ook uit buiten de bibliotheek. Hij was mannetje achter de schermen bij studentenorganisaties als de Landelijke Studenten Vakbond, zat in de Universiteitsraad namens de Amsterdamse Studenten Vakbond en hij schreef als prille tweedejaars al een publikatie in het Jaarboek voor Democratisch Socialisme. Daar waar hij kon heeft hij de Antillen 'gepuscht', want de kennis omtrent de West bleek, ook in de hoofdstad en zelfs bij de zogenaamde Antillenspecialisten, abominabel. In een geruchtmakend interview in het universiteitsblad Folia werd hij in 1987 volkomen misplaatst neergezet als de 'huisneger' van de universiteit. Momenteel is Henriquez onder meer actief bij Migrantentelevisie Amsterdam. Sinds twee maanden verblijft hij op zijn geboorte-eiland Curaçao. 'Ik realiseer me dat ik in een paradijsje ben opgegroeid.'

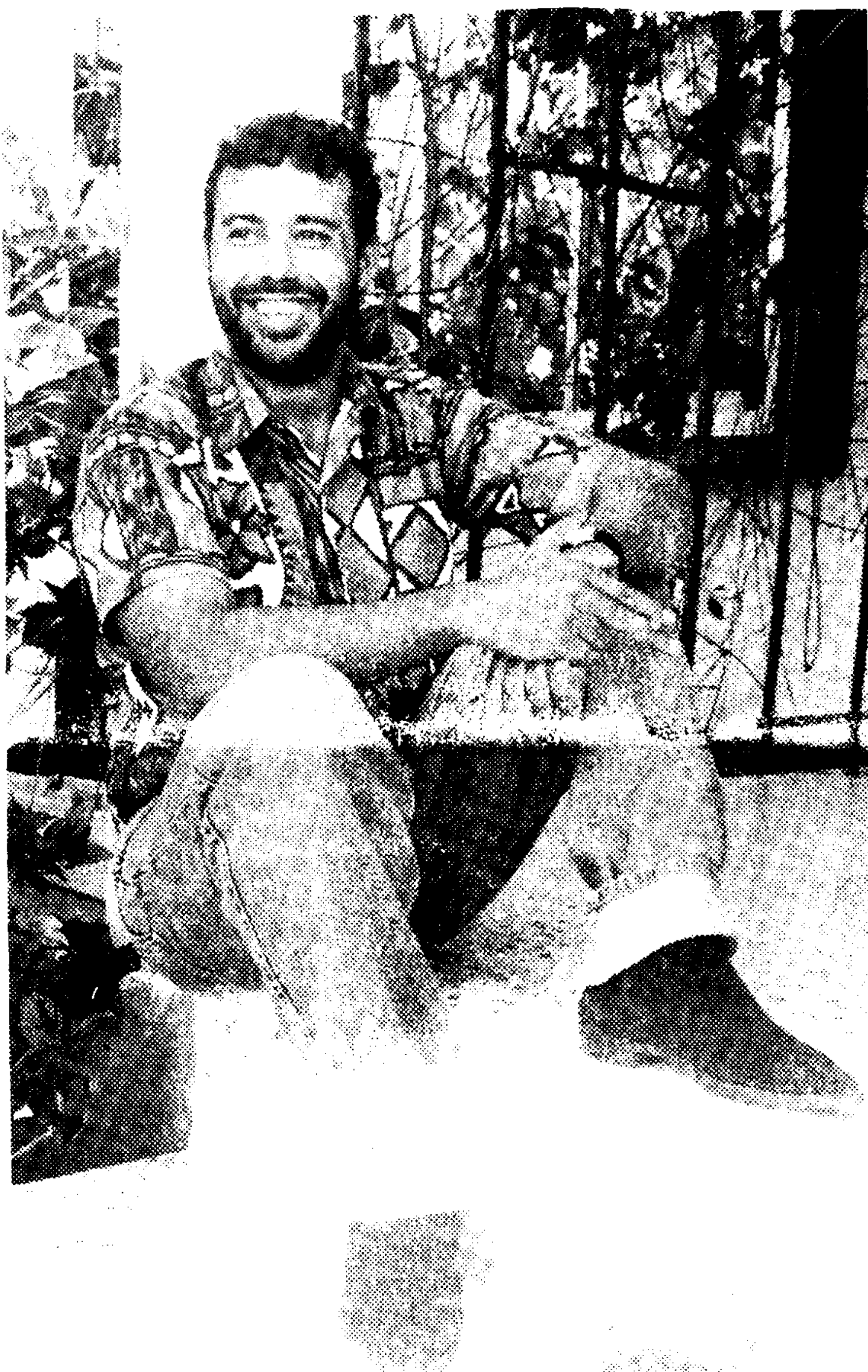
In 1979 streek de 20-jarige Henriquez neer in Amsterdam waar hij een aantal jaren werkte bij het computerbedrijf IBM. De Ronde Tafel Conferentie van 1981 confronteerde hem op een pijnlijke wijze met de politieke 'verkwanseling' van de toenmalige Antillen. 'Puur op grond van vergader-, discussie- en onderhandelingstechnieken en taalkundige *overkill* zijn de Antillianen met een kluitje het riet in gestuurd.' In zijn hoofd switchte er iets. Vanaf dat moment wist hij wat hij wilde: politicologie studeren. Daar zou hij zich immers in deze technieken kunnen bekwamen. Maar hij moest nog tot 1983 wachten. Na het behalen van het vereiste colloquium doctum examen zette hij zich aan de studie. In de herfst van vorig jaar studeerde hij glansrijk af op de scriptie: 'De Nederlandse Antillen, schommelend tussen staatsvorming en afhankelijkheid'. In een krappe honderd pagina's - de oorspronkelijk versie telt er ruim driehonderd - geeft de politicoloog een kort sociaal-historisch, economisch en staatsrechtelijk overzicht van de Nederlandse Antillen met het accent op Curaçao. Ook voor de leek is het een leesbaar en verhelderend exposé dat middels een economische en politieke analyse verheldering verschaft in de huidige staatsrechtelijke discussie. Dat Henriquez' scriptie een aanzet tot meer is, laat zich raden uit de ondertitel: *Proyekto 2000, part 1*. Voor de overgang naar een nieuw millenium stelt hij zich ten doel een 'part 2' en wellicht zelfs een 'part 3' te hebben toegevoegd aan zijn oeuvre. De doelstelling van zijn projekt noemt hij: 'Informashon pa tur hende'. Wat de informatieve waarde en de toegankelijkheid voor een breed publiek van 'part 1' betreft is hij daar zeker in geslaagd.

MINI-STAAT

De meest opvallende items die Henriquez toevoegt aan het begrip van de huidige politieke en economische status van Curaçao zijn de ontwikkeling van een staatsrechtelijke matrix en een eigen definitie van het begrip mini-staat. De matrix geeft op een verrassend overzichtelijke wijze inzicht in de diverse staatsrechtelijke opties. De mate van afhankelijkheid van Nederland en de voorkeuren van het moederland en de Nederlandse Antillen van Vijf bepalen de levensvatbaarheid van de mogelijke staatsrechtelijke keuzes, zo laat zich uit de matrix lezen. In de inleiding van zijn scriptie gaat Henriquez in op het begrip mini-staat:' Recentelijk is een wetenschappelijke discussie opgekomen over de problematiek van zeer kleine landen, zogenaamde mini- of micro-staten. In toenemende mate begint het inzicht dat de Nederlandse Antillen met een dergelijke problematiek kampen, een rol te spelen in de staatsrechtelijke discussie'. Over de problematiek van mini-staten is wel literatuur verschenen maar die gingen volgens de kersverse doctorandus uitsluitend uit van kwantitatieve criteria. Henriquez definieert de mini-staat daarentegen kwalitatief: 'Een mini-staat is een land dat een te klein draagvlak heeft om -gegeven de stand van de techniek, het regionale machtsevenwicht en de internationale concurrentie verhoudingen - een pakket essentiële economische voorzieningen, bedrijven en overheidsinstituties te kunnen creëren om werkelijk autonoom te kunnen opereren.'

ZWAK

Curaçao is een duidelijk voorbeeld van een mini-staat, concludeert Henriquez in zijn scriptie. 'De overheid kan inderdaad, in de gegeven omstandigheden, geen adequaat pakket voorzieningen financieren. De overheid heeft ook geenszins een greep op de economie en staat daarnaast internationaal bijzonder zwak: zij heeft geen onderhandelingspositie.' De Nederlandse Antillen zijn zich terdege bewust van hun mini-staat-karakter in de staatsrechtelijke discussie:'We weten wat onze zwaktes zijn'. In zijn afstudeerwerkstuk heeft Henriquez met name willen aantonen dat economie en staatsrechtelijke discussie samenhangen en vanuit dit mini-staat-karakter begrepen moeten worden. Nederlanders hebben in het algemeen volgens de politicoloog een blinde vlek in hun kennis over de West naast het feit dat ze nauwelijks weten om welke eilanden het gaat en waar ze liggen. Zo zijn ze onder meer niet voldoende op de hoogte van het voor de Antillen zo kenmerkende insularisme, het eilanddenken. Henriquez:'Het Nederlandse kolonialisme heeft nooit getracht deze insularistische gedachtengang en ontwikkeling om te buigen, die weliswaar normaal zijn bij eilandelijke samenlevingen.' Een verdeel en heers concept?, vraagt de politicoloog zich af. 'Nog steeds ervaren de respectievelijke eilanden van de Nederlandse Antillen de Curaçaoënaars, dus niet de Nederlanders, als de koloniale heersers', vervolgt hij.

RUDY HENRIQUEZ
...'We kennen onze zwaktes'...

'Opgegroeid in paradijselijk land'

STATUS APARTE

Deze 'koloniale' status van Curaçao is naast de bestuurlijke problematiek waar de eilanden, met name Curaçao, in hoge mate bepalend voor de huidige staatsrechtelijke discussie. De vierendeling van het Koninkrijk, waarbij Curaçao en Bonaire samengaan, heeft dan ook niet bepaald de voorkeur van Curaçao 'aangezien zij haar maag vol heeft van de door de andere eilanden aan haar gegeven kwalificatie dé koloniale macht, dé paternalist te zijn.' Henriquez ziet een status aparte voor Curaçao echter vooralsnog als een onhaalbare kaart in de onderhandelingen met Nederland, maar vindt wel dat Curaçao daar historisch gezien recht op heeft. Met Aruba is immers een precedent geschapen en eigenlijk heeft Nederland nog geen deugdelijk argument aangevoerd om deze wens af te wijzen. Bovendien kan Curaçao één bestuurslaag goed gebruiken. 'Waarom zouden niet alle eilanden een status aparte krijgen', vraagt hij zich af. 'Ieder eiland is dan voor zijn eigen aangelegenheden verantwoordelijk en wellicht zal de rivaliteit dan plaats maken voor onderlinge samenwerking. Bovendien raakt Curaçao dan eindelijk af van zijn paternalistisch stigma.' Over de levensvatbaarheid van de kleinere eilanden heeft Henriquez echter wel zijn twijfels. De politicoloog vreest dat het eind van de staatsrechtelijke discussie nog niet in zicht is:'Er is als het ware een tendens tot vorming van een niet tot een oplossing leidende besluitvormingscyclus aanwezig'.

TROPISCHE BACK-BENCH

1992 betekent voor Curaçao onder meer dat de - economische - belangstelling vanuit Nederland aan het toenemen is. De *tropische backbench* is aantrekkelijk vanwege de Latijns Amerikaanse en de Noord-Amerikaanse markt. De Antillen liggen nu eenmaal strategisch, met het voordeel van natuurlijke havens, op een kruispunt van noord, zuid, oost en west. Henriquez:'Curaçao staat weer op het punt een belangrijk distributiegebied te worden. Het is niet voor niets dat Curaçao vroeger het centrum voor slavenhandel was. Daar ligt ook het begin van haar depot- en distributiefunctie.' Vijf jaar geleden maakte Henriquez kennis met Boeli van Leeuwen in het kader van een onderzoek. Een hernieuwde kennismaking via zijn boek *Geniale Anarchie* deed Henriquez beseffen dat hij niet al die tijd met 'domme stellingen' had rondgelopen. 'Als een kado'tje kreeg ik een aantal zeer herkenbare stellingen, die ook nog eens prachtig geformuleerd waren, aangeboden.' Her en der zijn dan ook treffende citaten uit *Geniale Anarchie* aan te treffen in zijn scriptie. Zijn bewondering voor de Curaçaose godfather van de nederlandstalige literatuur steekt Henriquez niet onder stoelen of banken. 'Deze vent is geniaal. Hij is een 'master'. Hij heeft me enorm geïnspireerd. Voor mij is hij ook 'het geweten van Curaçao'. Wat ik nog het meeste in hem waardeer is dat hij zich in zijn uitspraken aan niemand ook maar iets gelegen laat liggen.' In diezelfde periode kreeg hij ook het 'Verslag aan de Staten van de Nederlandse Antillen omtrent onze toekomstige staatkundige structuur' uit 1970 van Van Leeuwen in handen. 'Als je dat leest kun je je niet voorstellen dat dat door een ambtenaar geschreven is. Ook nu nog is het 'eye-opener' en geeft het goede kaders om de staatsrechtelijke problematiek te beschouwen.'

Nederlands kolonialisme handhaafde insularisme

ANTILLEAN TIMING

Een verblijf van twaalf jaar in Nederland deed Henriquez anders tegen zijn eiland aankijken: 'Je realiseert je in wat voor paradijselijke toestand je bent opgegroeid. Ook merk je hoe in Nederland tijd en geld hand in hand gaan. Nu heeft de *standard Antillian timing* natuurlijk ook zijn nadelen, maar we zijn nu eenmaal levensgenieters. Dat kan van de Nederlander niet altijd gezegd worden.' Het kostte hem jaren om de mentaliteit van de Nederlanders te vatten. Zijn eerste kennismaking met sneeuw en kou in '79 betekende niet alleen een kennismaking met klimatologische kilte: 'Het eerste weekend dat ik uitging werd mij al in de eerste de beste discotheek ijzig vermeld dat 'Surinamers niet binnen mochten". In zijn naïeviteit probeerde hij nog duidelijk te maken dat hij geen Surinamer is. Zijn relativeringsvermogen, 'een van de voornaamste vaardigheden die ik tijdens mijn studie politicologie heb ontwikkeld', deed hem toch overleven in een deels racistische omgeving. 'Racisme is gewoon irritant en onrechtvaardig. Je moet leren leven in een maatschappij waar alles wat niet wit is, zwart is, dat je allochtoon bent en daar voortdurend op gewezen wordt.' Het beheersen van de Nederlandse taal is volgens hem dan ook essentieel om onder meer een tegenwicht te kunnen bieden aan racistische aantijgingen.

ALLOCHTOON

De toestand van de Antillianen in Nederland noemt Henriquez zorgbarend: ' Van alle groepen allochtone jongeren is het werkloosheidspercentage onder de Antillianen het hoogst.' De groepen die nu naar Nederland vertrekken bestaan grotendeels uit minderbedeelden die weinig tot geen onderwijs hebben genoten. Aangezien de eerste zes maanden geen uitkering wordt verstrekt - bijvoorbeeld aan schoolverlaters - is er volgens de politicoloog sprake van een criminaliteitsdynamiek. 'Om je hoofd boven water te kunnen houden is de stap naar criminele handelingen snel gezet.' De informatie over het alledaagse leven in Nederland schiet volgens Henriquez schromelijk tekort. Niet zelden kampen nieuwelingen onder andere met identiteitsproblemen: 'Wat is dit voor maatschappij en waar sta ik?'. Als iemand zich met succes academisch wil gaan scholen in Nederland dan is een vereiste volgens de politicoloog 'een onafhankelijke geest'. Het kritisch benaderen staat voor hem centraal in een universitaire studie als politicologie.

Geschrokken is Henriquez van de drugsproblematiek op het eiland. 'Dat probleem doet zich voor op alle niveau's. Om een oplossing te vinden is niet makkelijk. Ook omdat de overheid het probleem te lang op z'n beloop heeft gelaten, maar tevens omdat Curaçaoënaars zich voor dit soort excessen schamen. We hebben de neiging om die problemen te verstoppen. Dat vluchtgedrag, die vervreemding komt ook tot uiting in de enorme aanwas van sekten. Er zijn momenteel al zo'n tachtig religieuze groeperingen aktief op het eiland.' Een ander probleem waar het eiland mee kampt is de grote werkloosheid onder de jeugd. Een mogelijke verlichting van de werkloosheid zoekt Henriquez onder andere in de verdere ontwikkeling van de primaire sector. 'Ook Israël heeft een dor land weten te bebouwen. Op de dorre 'rots' Curaçao kan met behulp van moderne technologie ook zeker tuin- en landbouw ontwikkeld worden. V... groten van de veestap... meer aandacht voor de vi... serij zijn ook alleszins mogelijk. Waar het mij in de eerste plaats om gaat is dat gekozen wordt voor een structurele en duurzame ontwikkeling die ons minder afhankelijk maakt en die kan leiden tot een stabiele w... gelegenheid. ... ook mag zijn ... niet proberen minder afhankelijk te zijn van het buitenland?', vraagt Henriquez zich af. In het verleden zijn projekten vaak stuk gelopen op het ontbreken van een georganiseerde afzetmogelijkheid. Door het ontbre... een veiling moes... wers zelf 'de boe... afnemers voor hun produ... te vinden. En hier komt weer een van de beperkingen van een mini-staat om de hoek kijken, aldus de politicoloog.

RECHTEN /PLICHTEN

In Nederland ... bewustzijn ... gelopen ... 'Iedereen denkt in ... van rechten en men is de plichten vergeten. In Curaçao daarentegen is eerder sprake van een plichtenmaatschappij. Het rechtsbewustzijn is hi... Curaçao minimaal ... onderwijs en meer inf... spelen een grote rol ... vergroten van dit bewustzijn en is een voorwaarde voor een rechtvaardiger maatschappij. De overheid

Vervolg op pag.2

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

EINDREDACTIE: Norbert Hendrikse
LAYOUT: Solange Isselt

TOLK AAN BOORD VAN JACOB VAN HEEMSKERK

Vrijwilliger Ivo Freijsen voer Golfoorlog

'Als er gevochten wordt heb ik geen centje spijt

= door anp-verslaggever Toof Brader =

A/B JACOB VAN HEEMSKERCK - "Toen in Nederland werd besloten deze schepen naar de Golf te sturen, ben ik gaan bellen. Ik was bijna klaar met mijn studie en zou in januari bij de landmacht in dienst moeten. Dat leek me niks. Als je nou eens je vak en je diensttijd een beetje kunt combineren, dacht ik bij mezelf. En toen was het vrij snel geregeld."

De 25-jarige Ivo Freijsen is een van de weinige dienstplichtigen aan boord van de Jacob van Heemskerck. Zes jaar geleden koos hij ervoor in Leiden Arabisch te gaan studeren, meer uit nieuwsgierigheid dan om een speciale reden. In september vorig jaar studeerde hij af met een doctoraalscriptie over het maandblad van de moslembroederschap in Egypte (die "hopelijk" binnenkort bij het centrum voor niet-westerse studies in Leiden wordt gepubliceerd) en meldde zich vervolgens zelf bij de Koninklijke Marine met de vraag of hij als dienstplichtige iets voor hen kon betekenen in de Perzische Golf.

Freijsen zit sinds de drie Nederlandse marineschepen half november uit Den Helder vertrokken dagelijks vele uren aan de radio om alle mogelijke uitzendingen in zowel het Engels als het Arabisch te volgen en rapporteert daarover aan de commandant van de Nederlandse taakgroep in de Golf, kolonel Pieter C. Kok. "Vooral de laatste weken is dat mijn belangrijkste bezigheid", aldus Freijsen. "Daarvoor hield ik me wat meer met de voorlichting aan de gehele bemanning bezig."

Toen Freijsen in september de telefoon pakte, was de Golfcrisis al in volle gang. Hoewel er van een VN-ultimatum aan Irak op dat moment nog geen sprake was, zaten er al wel grote aantallen Amerikaanse troepen in Saudi-Arabië. "Je kon de oorlog toen al wel een beetje zien aankomen", zegt Freijsen nu. "Maar zeker weten deed je het natuurlijk niet; er werd immers nog volop gepraat. Ik heb de risico's destijds heel goed overwogen voor ik de beslissing om mee te gaan nam. En ook nu er daadwerkelijk gevochten wordt, heb ik van mijn besluit geen seconde spijt gehad". Zijn werk aan boord ervaart Freijsen als nuttig. "Het is natuurlijk niet zo dat ik militaire geheimen van Irak op het spoor kom. De bronnen die ik beluister zijn openbaar, maar het geeft de eskaderstaf en de bemanning van de *Jacob van Heemskerck* een algemeen beeld van hoe er met name in de Arabische wereld op de dagelijks ontwikkelingen wordt gereageerd. De beschikbaarheid van die informatie wordt hier als prettig ervaren. Dit is nu eenmaal een behoorlijk ingewikkeld conflict met veel verschillende partijen."

VERTAALWERK

Freijsen beperkt zich overigens niet tot het simpele vertaalwerk van de uitzendingen van radio-stations in Syrië, Jordanië, Saudi-Arabië, de Golfstaten en natuurlijk Radio-Baghdad. Hij probeert ook die informatie enigszins te plaatsen in het kader van de interne Arabische verhoudingen.

"Je geeft er wat historische en politieke achtergrondinformatie bij en beantwoordt vragen als hoe belangrijk is de fis in Algerije, hoe staat een land als Mauretanië in het conflict, wat is de status van het parlement in Jordanië, enzovoort."

De laatste jaren van zijn studie concentreerde Freijsen zich vooral op de radicalere bewegingen binnen de Islam. "Daar heb ik in deze situatie veel profijt van", aldus Freijsen. "Je kent de terminologie van die bewegingen, je kunt daarom goed aangeven bij welke stromingen Saddam Husayn nu aansluiting zoekt, welke begrippen er in zijn propaganda een rol spelen en hoe daar in andere Arabische landen over gedacht wordt."

Freijsen noemt het in dat verband bijvoorbeeld opvallend dat de radio-uitzendingen van landen als Saudi Arabië en de Golfstaten, bondgenoten in de multi-nationale troepenmacht tegen Irak, Israël nog steeds als "de zionistische entiteit" en als vijand omschrijven, ook al worden de scud-aanvallen van Irak op dat land niet verzwegen of gebagatelliseerd.

"Dan hoor je ze zeggen dat het kabinet van de vijand vergadert over de vraag of die aanvallen moeten worden vergolden. Raar natuurlijk, maar het is de Arabische realiteit."

Freijsen legt zijn oor overigens niet alleen bij de Arabische zenders te luister. Ook over de uitzendingen van de BBC Worldservice, de Voice of America en zelfs over Radio Moskou informeert hij de staf van kolonel Kok elke dag. En via radio-Bahrein kan hij ook de tekst van de CNN-uitzendingen volgen.

Speciale belangstelling is er aan boord van de *Jacob van Heemskerck* voor de Arabische uitzendingen van de Iraanse radio. "Het is wat dat betreft jammer dat er niet ook iemand aan boord is die Iraans kan verstaan."

In onbewaakte ogenblikken wil het de bemanning van de *Jacob van Heemskerck* nog wel eens over de tong glippen. "Hier is het echt oorlog", zeggen ze dan om aan te geven dat het voor de mannen en vrouwen op het bevoorradingsschip *Zuiderkruis* allemaal net iets minder spannend zou zijn. Echt gemeend is dat niet, want wie ook maar even nadenkt over de taakverdeling tussen de twee Nederlandse fregatten en het bevoorradingsschip, weet dat de fregatten zonder de *Zuiderkruis* niet zouden kunnen functioneren.

Het belangrijkste is in dit verband waarschijnlijk de post. Zit de post bij de zo ongeveer eens per enkele dagen afgeleverde goederen, dan treedt er voor enkele uren een opmerkelijke stilte in in de verschillende verblijfsruimten van de fregatten, of het nu de cafetaria van de manschappen of de longroom van de officieren betreft.

Voor de meeste bemanningsleden zijn brieven van familie en vrienden zo ongeveer het enige contact met de wereld buiten het schip, zeker nu het aanvankelijke ritme van een dag of tien varen en dan ergens aan de wal in deze oorlogssituatie niet meer aan de orde is. Kolonel Kok heeft het geplande bezoek aan Bahrein dat op 30 januari zou plaatsvinden, afgezegd en dat betekent, dat het nog wel even zal duren voor men weer in een haven komt.

Behalve om 'de beentjes te strekken' wordt havenbezoek door de meeste bemanningsleden ook veel gebruikt voor het telefoneren met 'het thuisfront'. De aan boord aanwezige satellietverbinding Inmarsat, die binnen zekere beperkingen door de bemanning kan worden gebruikt, is met twintig gulden per minuut nogal prijzig en in ieder geval vier tot vijf keer zo duur als bellen vanuit bijvoorbeeld een havenstad in de Verenigde Arabische emiraten.

KNIPSELKRANT

Je laten bellen kan ook niet aan boord, omdat het nummer van de Inmarsat geheim is en alleen in duidelijke noodgevallen via de Marine kan worden gebruikt. Wel komt via de fax dagelijks een knipselkrant van de marinevoorlichting aan boord alsmede een beknopt overzicht van het belangrijkste ANP-nieuws dat gefotocopieerd wordt verspreid.

Ook worden er met enige regelmaat video's van het NOS- danwel RTL-4-journaal opgestuurd maar die zijn op het moment dat ze aan boord komen sterk gedateerd. Datzelfde geldt voor de meegestuurde dag- en weekbladen.

De meeste actuele nieuwsvoorziening aan boord van de drie Nederlandse marineschepen in de Golf is daarom afkomstig van de radio via de Wereldomroep en BBC Worldservice waarnaar veel wordt geluisterd en waarvan de belangrijkste headlines twee maal daags worden weergegeven via de intercom.

Post is overigens niet alleen afkomstig van vrienden en familieleden van de bemanning. Sinds de drie schepen half november uit Den Helder zijn vertrokken, zijn volgens eerste officier Bosman van de *Jacob van Heemskerck* ook nog een kleine duizend brieven en kaartjes van onbekenden binnengekomen, met afzenders variërend van oud-marinemensen tot schoolkinderen. Daarin wordt de bemanningen zowel 'veel sterkte, wijsheid en succes' als een 'spoedige vrede' toegewenst.

Bosman zegt dat deze post door de bemanning "zeer op prijs wordt gesteld omdat we daardoor weten dat we door veel mensen worden gesteund". Ministers of kamerleden waren er tot nu toe niet bij. "Dat is hier wel opgevallen", aldus Bosman. "Noch rond de feestdagen noch op het moment dat het hier daadwerkelijk oorlog werd, hebben we vanuit die richting iets gehoord".

Rudy Henriquez:

Vervolg van pag. 1

beschouwt het helaas niet altijd als haar taak om te informeren.' Toch ervaart de nieuwbakken doctorandus na zeven jaar studie kennis tevens als machteloosheid. Kritiek, zelfs opbouwende, ligt gevoelig in een kleine besloten gemeenschap als de Curaçaose. En waar blijf je dan met je zogenaamde kennis. Kritiek uitoefenen en even goede vrienden blijven gaat hier nu eenmaal niet altijd samen.

Wat de toeristische ontwikkeling van de Antillen aangaat herinnert Henriquez zich zijn recentelijk bezoek aan St. Maarten (de enige plaats waar Nederland aan Frankrijk grenst). Wat hij daar aantrof vat hij kernachtig samen: ' een drama'. Gezien de explosieve groei van het toerisme en de bevolking spreekt Henriquez in zijn scriptie over een 'tijdbom die op ontploffen staat'. Ook geeft hij aan hoe wankel de basis van een toeristen-economie is. 'Er hoeft bij wijze van spreken maar één gek te zijn die een Amerikaanse toerist doodschiet en het eiland wordt als 'riot spot' bestempeld. En weg zijn de toeristen.'

ST.MAARTEN

De identiteit van St. Maarten is verdwenen, volgens hem. Hooguit 10% van de bevolking is oorspronkelijk van St. Maarten afkomstig. De inflatoire spiraal als gevolg van een ongebreideld 'laisser faire, laisser aller' beleid waarin St. Maarten gevangen zit heeft tot gevolg dat men daar twee jobs moet hebben om überhaupt brood op de plank te hebben. 'Ik heb niets tegen toerisme, maar wat is de tol die je ervoor betaalt...Als ik hoor dat op Curaçao het streefgetal voor het aantal hotelkamers 16.000 is dan wordt ik daar wel koud van.' Henriquez pleit ervoor de toeristische exploitatie zoveel mogelijk in eigen hand te houden. Maar ook hier komen de beperkingen van de ministaat weer om de hoek kijken: de afhankelijkheid van de buitenlandse investeerder. Buiten kijf staat het belang van een 'kwalitatieve' toeristische ontwikkeling. Het korte-termijn-denken is immers uiteindelijk altijd duurder dan de - kostbare -lange-termijn-ontwikkeling. 'We zouden ons meer moeten profileren zoals we zijn. We hebben nu eenmaal geen kilometerslang wit strand, maar we hebben wel talloze verschillende soorten baaien, cactussen en onverharde wegen door de knoek waar met name Europeanen prijs op stellen.' Bovendien hebben we een aantal gebieden zoals Bandabou die heel waardevol voor de Curaçaoënaars zijn. 'Waar vinden wij onze rust? We moeten ook aan onszelf denken. Wat willen we onaangetast laten? Wij leven hier tenslotte.'

Inwoners van Riga demonstreren tegen de bloedige interventie van de 'zwarte baretten' in de Letse hoofdstad. Het juk om de nek van de betoger op de voorgrond laat duidelijk zien hoe men over de Sovjetunie denkt.

Commando's van Omon duiken overal op

'Vliegende Hollanders' gaan tekeer in Letland

DEN HAAG - Voor de modale Sovjetburger gold Letland, net als de andere Baltische staten, altijd al als het westen. Maar de commando's van de Omon, een speciale politie-eenheid van veelal geharde oorlogsveteranen onder bevel van Moskou, ontketenden er vorige week je reinste wildwesttaferelen. Een dertigtal 'zwarte baretten' bestormde met grof geweld het ministerie van Binnenlandse Zaken, en overweldigde enkele Letse politieagenten.

Terwijl buiten twee getroffen voorbijgangers lagen dood te bloeden scholden de Omons de woedende menigte uit. "Kom maar op, zwijn, dan zal ik je hier een voorproefje van geven", schreeuwde een van hen, zwaaiend met zijn machinegeweer. Hangend uit hun witte Volga's scheurden de commando's schietend door de binnenstad. Vijf mensen lieten het leven voordat ze het gebouw weer ontruimden.

WRAAKACTIE

Eigenlijk was het allemaal een gerechtvaardigde wraakactie, vond kolonel Viktor Alksnis, Let en conservatief afgevaardigde in het Sovjetparlement. Een dag eerder zouden Letse nationalisten namelijk de vrouw van een Omon-officier hebben verkracht. Ze dreigden dit elke nacht met een officiersvrouw te herhalen totdat vijf van hun verdwenen kameraden zouden worden vrijgelaten. "Toen de Omons zich hierover wilden beklagen bij het ministerie werden ze plotseling onder vuur genomen. Toen moesten ze wel terugschieten", aldus Alksnis.

"Wrekende engelen", zo zien de zwarte baretten zich graag - klaar om altijd en overal in te grijpen tegen criminelen, terroristen en roerige nationalisten. "We zijn de enige macht hier die effectief de misdaad kan bestrijden", zegt Omon-officier Czeslaw Mliniek. "Alleen al onze aanwezigheid draagt bij tot normalisatie van de toestand. We zullen ons niet laten verslaan of omkopen." "We zijn als de Vliegende Hollander", zegt een andere officier in Riga. "We duiken op uit het niets, voeren onze opdracht uit en verdwijnen zo snel als we verschenen."

FASCISTEN

Slechts weinigen in de Baltische staten laten zich door deze romantische mythevorming misleiden. "Fascistische bullebakken," noemde de IJslandse minister van Buitenlandse Zaken, Jon Baldvin Hannibalsson, hen na een bezoek aan Riga. Onlangs hadden ze de eerste dode in de Letse onafhankelijkheidsstrijd op hun geweten, toen ze een chauffeur van de overheid bij een wegblokkade doodschoten. "Het zijn geen normale mensen", meent Janis Zaloksnis van de gemeenteraad van Riga. "En nu er bloed is gevloeid weten ze dat ze niet meer terug kunnen. Ze zullen nog moeilijker in toom te houden zijn."

Laster, zeggen de getergde baretten hierop. De gebeurtenissen in Riga waren volgens Tass "een goed georganiseerde provocatie om de Omons zowel fysiek als moreel uit te schakelen". Maar velen geven de Omons juist de schuld van een reeks provocaties in Letland om onrust en destabilisatie te veroorzaken, en het land zo rijp te maken voor rechtstreeks presidentieel bestuur vanuit Moskou. Zij zouden achter de reeks bomaanslagen zitten die Riga al maanden achtervolgt.

Wie achter de schermen de bevelen uitdeelt voor deze acties is nog steeds onduidelijk. Formeel valt de Omon, de afkorting van de Russische term voor "Politieeenheid voor bijzondere taken", onder het Sovjetministerie van Binnenlandse Zaken (MVD) dat de agenten betaalt en opdrachten geeft. Maar de ministeries in de afzonderlijke republieken kunnen ook een beroep doen op de zwarte baretten.

De Omons doken in 1987 voor het eerst op in Moskou, en zijn nu in twintig Sovjetsteden te vinden waar ze onafhankelijk van de plaatselijke politie werken. Aanvankelijk werden ze ingezet als oproerpolitie en tegen zware misdrijven. De kandidaten werden daarom aangenomen op grond van hun goede militaire staat van dienst en hun volwassenheid. De recruteringsofficier had dan ook liever geen veteranen uit Afghanistan, wier "jeugdig maximalisme" wel eens averechts kon uitwerken.

REACTIONAIREN

Maar inmiddels hebben de reactionaire krachten in de Sovjetunie de wind in de zeilen - ook op het MVD, waar de orthodoxe Letse communist Boris Pugo thans de scepter zwaait. Daarbij is de Omon aanzienlijk verhard: ze recruteert veelal jonge Russen, onder wie veel oorlogsveteranen. Zo zijn de 120 zwarte baretten in Riga haast allen Russen uit Letland.

Sinds het Letse Volksfront, dat naar herstel van Letlands onafhankelijkheid streeft, in maart 1990 aan de macht kwam heeft het Letse ministerie niets meer te zeggen over de Omons - hetgeen nog eens duidelijk bleek toen ze het gebouw van hun vroegere werkgever bestormden. Vorige week nog bestookte Alois Vasnis, de Letse minister van Binnenlandse Zaken, Moskou met telegrammen om te vragen wie nu eigenlijk het bevel voert over de Omons in Riga. Hij kreeg nul op het rekest.

Na het geweld beweerde Pugo dat hij de troepen geen bevel had gegeven het gebouw aan te vallen: ze moesten wel "emotioneel zeer geschokt" zijn geweest om zo heftig te reageren op de dreigementen tegen hun vrouwen. Maar net als bij de bloedige ingreep van de paracommando's in Vilnius anderhalve week geleden, waarbij 15 doden vielen, geloven maar weinigen dat de Omonactie kon plaatsvinden zonder dat Moskou het groene licht gaf.

Sovjetkranten vermoeden dat de Letse Omons in nauw contact staan met het Sovjetleger, en nog maar weinig te maken hebben met het MVD. Maar vooral de orthodoxe Letse CP van Alfreds Rubiks heeft een dikke vinger in de Omon-pap. Een gedeserteerde Omon onthulde in het letse parlement dat zijn eenheid op de loonlijst van het centraal comité van de partij staat. Even later gaf Rubiks op een persconferentie toe dat hij de Omons had ingehuurd om eerder dit jaar de centrale drukkerij te bezetten, die de regering vorig jaar van zijn partij had genaast.

DODELIJK GEVAAR

Voor de Letse regering is het verbond tussen Rubiks, de Omon en het Sovjetleger een dodelijk gevaar. Rubiks kwam namelijk ook met de onthulling dat hij lid is van het "comité voor maatschappelijke redding", dat staat te popelen om de macht in Riga over te nemen. En de eerste vlugschriften van dat comité werden vanuit helikopters van het Sovjetleger gegooid tijdens een pro-Litouwse betoging in Riga na de bloedige actie in vilnius.

Voorlopig zijn de Omons op last van Pugo teruggekeerd naar hun kazernes. Maar voor hoe lang? "Om orde in riga te scheppen en de sovjetmacht te herstellen is onze eenheid genoeg", pocht een officier van de zwarte baretten. "We zijn bereid elk bevel van president Gorbatsjov uit te voeren, en we hopen dat hij snel komt."

Artsen zonder grenzen weg uit hoofdstad Somalië

LONDEN/NAIROBI - De internationale hulporganisatie Artsen zonder grenzen heeft al zijn medewerkers uit de Somalische hoofdstad Muqdisho geevacueerd. Dit "vanwege de onzekerheid over de veiligheid".

DE WIJZEN IN het gezondheidsrecht verblijven momenteel op Curacao om een eerste grote stap te zetten op weg naar een nieuwe gezondheidswetgeving. Als een van de eerste 'wapenfeiten' laten zij een ontwerp voor een patiëntenwet achter die zij op verzoek van minister Stanley Inderson van Volksgezondheid als eerste projekt afrondden. De drie hoogleraren Hubben, Leenen en Roscam Abbing waren ook al in 1988. Op Curaçao werd toen een groot congres Patiëntenrechten gehouden dat georganiseerd was door de Antilliaanse Juristen Vereniging en Artsen Vereniging. Daar kwamen zij in contact met ministers van Volksgezondheid en Justitie en de minister-president. Zij vonden dat de gezondheidsrechtspecialisten, die in Nederland de regering adviseren, op de Antillen nuttig werk konden verrichten.

Medio 1989 kregen de drie professoren formeel de opdracht om een nieuwe gezondheidswetgeving te ontwerpen wat ook inhield dat ze het huidige gezondheidszorgsysteem moesten doorlichten. Kort daarop werd een aktieplan opgesteld over hoe het met de hele gezondheidszorg zou moeten gaan. Dat plan werd door de landsregering aanvaard.

= door Henny Harinck =

V.l.n.r. prof.Hubben, Roscam Abbing en Leenen die minister Inderson hebben geadviseerd omtrent een nieuwe gezondheidswetgeving.

'GEEN RUN OP DE RECHTER TE VERWACHTEN'

Drie wijzen in gezondsheidsrecht op Curaç ao

Patiëntenwet in Antillen deel gezondheidswetgeving

Het Bestuurscollege van Curaçao staat inmiddels ook achter dit plan dat onder meer de invoering van een Algemene Ziektekosten Verzekering en een ziekenhuiswet inhoudt. De minister van Volksgezondheid, Inderson, wilde heel snel de patiëntenwet hebben. Onder meer als gevolg van deze prioriteit hebben de hoogleraren in een kort tijdsbestek het wetsontwerp op tafel weten te leggen. Op 17 januari verzorgden zij voor een afgeladen aula in de UNA een informatieavond over dit ontwerp. Wat deze patiëntenwet zal gaan betekenen voor de rechten van de patiënt en als eerste aanzet tot een ware gezondheidswetgevings(r)evolutie' komt u in het volgend gesprek met de heren Leenen en Hubben en mevrouw Roscam Abbing aan de weet.

De wettelijke regeling van patiëntenrechten staat behalve in Nederland en de Antillen ook in andere landen op stapel. Welke landen zijn dat? En hoever is Nederland gevorderd?

Professor Leenen:'Finland en België zijn er al mee bezig. In Frankrijk heeft men plannen. Een aantal landen zijn in het stadium waarin wij tien jaar geleden verkeerden: de voorbereidende fase. Daar worden nu commissies gevormd. Vanaf 1982 werkt men in Nederland aan de patiëntenwet. Het wetsontwerp ligt in de Tweede Kamer en is in behandeling. De planning is dat de wet in de loop van het jaar zal worden aangenomen. Dan moet de Eerste Kamer haar goedkeuring nog uitspreken en kan de wet aangenomen worden. Als Curaçao snel is dan kan men ons voor zijn met de eerste patiëntenwet ter wereld.'

BIJNA IDENTIEK

In hoeverre verschilt het Nederlandse van het Curaçaose wetsontwerp?

Prof. Leenen:'Omdat het eigenlijk gaat om een type rechten dat mensenrechten in het algemeen betreft gaat het grosso modo om dezelfde rechten. Wij hebben de wet wel aangepast aan de Curaçaose situatie, maar in wezen komen dezelfde punten aan de orde, zoals informatie, toestemming, privacy en inzagerecht. Er zijn minieme verschillen. Zo ligt het inzagerecht in België anders omdat daar de geheimhouding anders geregeld is.'

Hoe lang bestaat het gezondheidsrecht al en wat zijn de voornaamste ontwikkelingen die ertoe leidden dat er behoefte kwam aan een patiëntenwet?

Prof. Leenen:'Het woord gezondheidsrecht is voor het eerst gebruikt in 1954 en dat was in Nederland. Vroeger heette het medisch recht. Nederland is begonnen met het propageren van gezondheidsrecht. Het buitenland heeft het overgenomen en daar wordt het *health law* genoemd. In 1967 hebben wij de Vereniging voor Gezondheidsrecht opgericht, waar nu 650 juristen lid van zijn. Tevens hebben we een tweemaandelijks Tijdschrift voor Gezondheidsrecht opgericht dat nu ongeveer 1200 abonnees heeft. Bovendien hebben we veel contact met de pers. We doen alledrie televisie- en radiowerk. Ook in het parlement is veel belangstelling. Langzamerhand hebben we een grote patiëntenvereniging. Aan de Nederlandse universiteiten is het vak ook sterk ontwikkeld: we hebben nu vijf hoogleraren gezondheidsrecht. Dat is voor West-Europa uniek. Er is al veel ontwikkeld, maar er valt nog veel te wensen. We hebben ten eerste nog een aantal wensen op wetenschappelijk vlak: de capaciteit van het onderzoek is nog te klein. Ten tweede gaat de wetgevingsprocedure erg langzaam. Op de derde plaats: we hebben de medische wereld aardig meegekregen, maar het is natuurlijk niet zo dat alle artsen hun patiënten goed informeren. Daar is in de afgelopen twintig jaar wel enorm veel aan verbeterd, maar het kan nog steeds beter.'

RECHTER

Als deze wet effectief wordt is het makkelijker voor een patiënt om naar de rechter te stappen. Wat betekent dit in de praktijk en wordt daar nu ook al veel gebruik van gemaakt?

Prof. Hubben:'Nu al ligt aan elke medische behandeling een overeenkomst ten grondslag en kun je via de rechter in goed vertrouwen inzage verkrijgen in je dossier. Wat nu veranderd is doordat deze overeenkomst thans wettelijk is vastgelegd, is dat discussie over de vraag of allerlei rechten van toepassing zijn tot het verleden behoort. Het aantal bestaande rechten die al feitelijk kunnen worden afgeleid uit allerlei beginselen worden dan dwingend rechtelijk voorgeschreven. Daar kan niet meer van afgeweken worden, wat een belangrijke versteviging betekent voor de positie van de patiënt en een verduidelijking van de relatie tussen arts en patiënt.

Het is niet te verwachten dat in de praktijk nu opeens een run op de rechter gaat onstaan. Te verwachten is eerder een preventieve werking van de wet en het vermijden van stoornissen op juridisch terrein. Als puntje bij paaltje komt kan de patiënt uiteindelijk naar de rechter stappen en schadevergoeding of smartegeld vragen bij bijvoorbeeld ingrepen zonder toestemming. Ook kan via deze weg inzage in het dossier worden afgedwongen. Nu is de situatie zo dat een claim wel ingediend kan worden maar dat die veel minder hard te maken is.'

Hoe is het momenteel in Nederland geregeld met schadevergoeding?

Prof. Hubben:'De verzoeken om schadevergoeding bij de burgerlijk rechter vallen reuze mee. Er wordt betrekkelijk weinig geprocedeerd over medische schadeclaims. De vrees dat er nu een run op de rechter zal ontstaan is daarom ook ongegrond. Bovendien komen de meeste claims niet bij de rechter terecht. Zo'n 95% van deze gevallen worden geregeld met het ziekenhuis en de verzekeraar. In 5% van de gevallen komt de rechter er aan te pas.'

Stel dat ik als gevolg van een medische behandeling besmet raak met seropositief bloed. Wie kan ik dan aansprakelijk stellen? Wat is dan mijn recht op grond van de nieuwe patiëntenwet?

Prof. Roscam Abbing:'De wet biedt een groot voordeel ten aanzien van de huidige situatie. Ik ga er van uit dat er ook echt een fout is begaan in het ziekenhuis en er dus schuld aan ten grondslag ligt. In ziekenhuizen wordt heel veel in teamverband gewerkt en dat maakt het voor de patiënt vaak heel moeilijk om te weten wie hij voor die fout moet aanspreken. Het voordeel van de nieuwe wet is dat hij dat allemaal niet meer hoeft uit te zoeken omdat hij een centraal adres kan aanspreken, namelijk het ziekenhuis. Een vertegenwoordiger van dat ziekenhuis zoekt dan verder uit wie de fout heeft begaan. Zeker in het geval van een besmetting door bloedtransfusie is dat van belang. Is de fout misschien gemaakt bij de bloedtransfusiedienst, is er niet goed gecontroleerd of heeft er tussendoor besmetting plaatsgevonden? Een zaak die het ziekenhuis verder uitzoekt.'

UITZONDERINGEN

De hulpverlener is op grond van deze wet verplicht de patiënt voor te lichten over zijn onderzoek en behandeling. Hij mag echter de patiënt informatie onthouden voorzover dat de patiënt schade zou kunnen berokkenen. Kunt u een voorbeeld geven waarin dat laatste het geval is?

Prof. Roscam Abbing:'Er is geen recht zonder uitzondering. De gevallen waarin de hulpverlener informatie voor de patiënt mag achterhouden zijn hoge uitzonderingen. Een voorbeeld is een patiënt waarvan de arts weet dat hij een slechte prognose heeft -bijvoorbeeld kanker - en ook weet dat als hij dat de patiënt zou mededelen deze suïcide zou kunnen plegen. Maar meestal zal de hulpverlener de onderzoeksresultaten gedoseerd brengen. Hij geeft dan niet alle informatie ineens, maar stukje bij beetje. Uiteindelijk informeert hij dan toch de patiënt volledig.'

Voor medische verrichtingen is telkens de toestemming van de patiënt vereist. Betekent dat niet dat we in de richting van het 'beruchte' Amerikaanse informed consent systeem gaan, waarin bij elke medische handeling, hoe klein ook, toestemming nodig is?

Prof. Roscam Abbing:'Inderdaad is er steeds toestemming vereist behoudens een toestand waarbij de patiënt bewusteloos is of tijdens een operatie blijkt dat ze iets anders vinden. Dan is het wel zo dat men niet verder mag gaan wanneer de operatie als het niet schadelijk is om gewoon de oorspronkelijke operatie af te maken en naderhand met de patiënt te praten. Maar als het iets urgents is dan mag er wel meteen verder geopereerd worden, bijvoorbeeld in het geval dat opeens een kankergezwel gevonden wordt dat er slecht uitziet. Iets wat uitstel kan leiden moet eerst besproken worden met de patiënt. In Amerika is voor elke verrichting inderdaad een handtekening nodig. Ik ben niet bang dat we die kant uitgaan omdat ons systeem, onze rechtsgang en onze cultuur heel anders is.'

COMMUNICATIE

Betekent dit voortdurend toestemming vragen niet een vertragende factor in de werkzaamheden van de arts?

Prof. Leenen:'Dat verhaal hoor je natuurlijk altijd van artsen. Toch is het niet waar. Op grond van ervaring en onderzoek kan men dit niet meer beweren. Op de eerste plaats: informeren kost niet zoveel tijd, dat gaat gedoseerd. Op de tweede plaats: als je niet informeert en het gaat mis, dan kost het een hoop tijd. Dat is net als communicatie tussen mensen. Als je ruzie hebt kost het veel tijd om het weer goed te maken. En de ervaring leert dat de misverstanden die ontstaan door gebrekkige communicatie meer tijd eisen dan de normale goede informatie. Als een arts beweert dat hij het medische werk belangrijker vindt dan het geven van informatie dan zeg ik dat informatie verstrekken een deel van hun taak is. Het gaat niet over tijd maar over prioriteit. Uit onderzoek blijkt bovendien dat goed geïnformeerde patiënten sneller genezen en een kortere ligduur hebben in het ziekenhuis. Dat spaart ook tijd.'

De patiënt heeft het recht zijn medische dossier in te zien behoudens het geval waarin de persoonlijke levenssfeer van anderen in het geding komt. Kunt u een voorbeeld noemen?

Prof. Hubben:'Huisartsen noteren vaak gegevens in hun administratie op een gezinskaart. Als je dan een gezinskaart ter inzage geeft dan kan dit problemen met zich meebrengen. Bijvoorbeeld in het geval waarin een minderjarig kind om anticonceptie aan de huisarts vraagt terwijl de ouders hier niet achter staan. Als dan de ouders inzage krijgen in de kaart dan kan dat de persoonlijke levenssfeer van het meisje aantasten. In de psychiatrie kan ik het voorbeeld noemen van de groepstherapie waar vaak een verslag gemaakt wordt van een groep patiënten. Een andere vorm van verslaglegging kan dit probleem al oplossen. De wet creëert bovendien de verplichting om een dossier bij te houden wat ook een kwalitatieve verbetering van de hulpverlening kan inhouden. Als er problemen ontstaan kan er de hulpverlener makkelijker terugvallen op een zorgvuldig bijgehouden dossier.'

ANONIEM ONDERZOEK

Op Curaçao is sprake geweest van een anoniem serumonderzoek naar seropositiviteit. In Nederland is zo'n onderzoek verboden. Is dit op grond van die 'toestemmingsbepaling' verboden of zijn er andere redenen aan te wijzen?

Prof. Roscam Abbing:'Er is een hele discussie geweest in Nederland of dit wel of niet zonder toestemming mag. Met toestemming is het natuurlijk geen probleem. Maar stel dat er bloed afgenomen is dat nog ergens op naam ligt opgeslagen. Mag dat bloed dan ergens anders voor gebruikt worden dan waarvoor het is afgenomen? Deze patiëntenwet bepaalt dat dat niet kan zonder toestemming. Anders heeft het geen zin dat er een vertrouwensrelatie is met een arts. Dat geldt ook bij orgaandonatie. Organen mogen alleen dan uitgenomen worden voor transplantiedoeleinden als er toestemming is verleend. In het geval van anoniem opgeslagen bloed doet zich ook nog het gevaar voor dat er genenonderzoek mee gedaan kan worden. Het is van het grootste belang in deze tijd van voortschrijdende techniek dat er zorgvuldig mee om wordt gegaan. Kortom: de wet laat wel toe dat er anonieme onderzoeken gedaan worden mits er toestemming voor gevraagd is.'

Er staan nog meer projekten op stapel in Curaçao in het kader van de op te zetten gezondheidswetgeving zoals een Algemene Ziektekosten Verzekering, een ziekenhuiswet en een heroverwegen van de funktie van de inspecteur. Gaan jullie daar ook aan meewerken?

Prof. Hubben:'De totstandkoming van het patiëntenwetsontwerp is onderdeel van de gezondheidswetgeving in de Antillen. Momenteel heeft de inspecteur eigenlijk geen zelfstandige positie ten opzicht van het departement van Volksgezondheid. In de wet is hij synoniem met de directeur van het departement. Dat wordt hier op het eiland al langer als een knelpunt ervaren. De inspecteur moet een zelfstandige positie krijgen. Als de inspecteur een klacht moet indienen bij het tuchtcollege van de gezondheidszorg en hij is tegelijkertijd de directeur die verantwoordelijk is voor de gezondheidszorg dan is het voor hem niet echt gemakkelijk een klacht in te dienen.'

GEEN ZIEKENHUISWET

'Op de Antillen is nog geen ziekenhuiswet. Er is volstrekt geen mogelijkheid voor de overheid om enige invloed uit te oefenen op de omvang en het aantal voorzieningen en de daarin aanwezige apparatuur waar ook op het eiland. En dat maakt het in een periode waarin de kosten van de gezondheidszorg stijgen en het aantal beroepsbeoefenaars toeneemt ondoenlijk voor de overheid om die kosten in de hand te houden.'

Prof. Leenen:'We zijn bezig met een Algemene Ziektenkosten Verzekering wat een van de grote projekten is. De kosten hier zijn onbeheersbaar geworden omdat er heel veel verschillende soorten verzekeringen en regelingen zijn. De AZV wordt een landsverordening, een soort verplichte verzekering waarin het pakket waar je recht op hebt in geregeld moet worden. Het wordt een soort basisverzekering. De gedeputeerde Monte wilde dat wij deze AZV ook voor het eilandgebied zouden regelen. De wens van een landsverordening loopt nu dus gelukkig parallel aan die van het eiland. Wij zijn van plan ons ontwerp medio 1991 klaar te hebben. Dan zal het nog een hele tijd duren voordat die wet operationeel gaat worden.'

NAAR STATEN

Wat gaat er veranderen aan de tuchtwetverordening gezien het feit dat daar spaarzaam gebruik van wordt gemaakt?

Prof. Hubben:'Er ligt een voorstel klaar om bij de Staten te worden ingediend. Er wordt inderdaad spaarzaam gebruik van gemaakt mede omdat men een drempel ervaart bij het indienen van klachten. Er zijn in tien jaar tijd maar zo'n elf klachten ingediend. Die drempel kunnen we natuurlijk niet helemaal wegnemen. Een algemene klachtenregeling, een landsverordening, zou zeker kunnen helpen. Het tuchtrecht is sterk verouderd zoals dat hier bestaat. Wat bijvoorbeeld wordt voorgesteld is dat de officier van Justitie ook de bevoegdheid krijgt om klachten in te dienen bij het medisch tuchtcollege. Het is voorgesteld omdat mensen hier vaak problemen hebben met het indienen van klachten vanwege het feit dat morgen weer op diezelfde arts zijn aangewezen of bang zijn voor repercussies. Dat is echt een reëel probleem. De officier van justitie zou dan die klacht op verzoek van de patiënt kunnen indienen. Als de inspecteur zelfstandiger wordt is hij ook vrijer om klachten in te dienen. Momenteel zijn patiënten op hun eigen mogelijkheden aangewezen om klachten in te dienen en dat komt onvoldoende van de grond. Ook wil ik er op wijzen dat de tuchtrechtprocedures een grotere openbaarheid krijgen. Nu spelen die zich nog volledig achter gesloten deuren af. Los hiervan zou een grotere bekendheid van deze procedures en met name de klachtenregeling een goede zaak zijn. Ik verwacht overigens geen run op het medisch tuchtcollege gezien het spaarzame gebruik ervan in het verleden.'

Welk voordeel hebben patiënten bij een toekomstige landsverordening klachtenbehandeling?

Prof. Leenen:'Bij het tuchtcollege komen de zware klachten terecht. Alle andere klachten kunnen hier inmiddels aan de orde worden gesteld bij het klachtenbureau van de GGD dat door Magda Martina is opgezet. Het afgelopen jaar zijn daar 250 klachten ingediend, waarmee het nut van zo'n instantie bewezen is. Minister Inderson wil een wettelijke regeling van klachtenbehandeling waardoor het klachtenbureau ook wettelijke bevoegdheden kan gaan krijgen.'

LOCALE CULTUUR

Tot slot. Hoe heeft u het verblijf op Curaçao ervaren?

Prof. Roscam Abbing:'Wij verblijven hier natuurlijk beroepshalve en dat doen we met plezier. De samenwerking met de Curaçaoënaars verloopt prima. Iedereen is heel open en dat komt ons werk ten goede omdat we toch alles moeten inpassen in de locale cultuur. Je kunt niet zomaar Nederland overpoten naar Curaçao. Mevrouw Royer en meneer Coffie zijn voor ons onmisbaar gebleken voor wat betreft het aanbrengen van die locale kleur. Wij overleggen zoveel mogelijk met de mensen hier om de wettelijke veranderingen zo goed mogelijk aan te passen aan de situatie hier. We komen zeker terug.'

= door Elisabeth Hollander =

BIJ DE DIPLOMA-UITREIKING aan de tweede groep geslaagden van de opleiding M.O.-A theologie, hield dr Myriam Wijlens een verhandeling over de relatie tussen theologie en kerkrecht. Dit was ook het onderwerp van haar proefschrift waarop zij op 30 [illegible]ber 1990 aan de Saint Paul University in Ottawa promoveerde tot Doctor in het kerkelijk recht.

Daarmee was zij niet alleen de jongste, maar ook de eerste vrouwelijke kerkjuriste in Nederland en bovendien de enige Europese kerkjurist die ooit op het Amerikaanse Continent afstudeerde. Dr Myriam Wijlens is geboren in 1962 in Losser (overijsel) in Nederland. In 1982 begon zij haar studie theologie aan de Universiteit van Nijmegen, die zij in 1986 afrondde met een licentiaat in de dogmatische theologie.

Het was haar docent kerkelijk recht in Nijmegen, prof dr Knut Walf die haar inspireerde tot een specialisatie in het kerkelijk recht. Aangezien deze specialisatie in Nederland niet bestudeerd kan worden, raadde hij haar aan in een taalgebied te studeren dat toekomstperspectief bood. Het werd de Saint Paul University in Ottawa te Canada.

'OM MEE TE PRATEN ALS LEEK, MOET JE JE KWALIFICEREN...'

Myriam Wijlens eerste vrouwelijke kerkjuriste:

'Als kerkjuriste ben je een manusje van alles'

Het beroep van kerkjurist, ook wel canonist genoemd, is op Curaçao niet zo erg bekend. Wat is de taak van een kerkjurist?

'De meeste kerkjuristen werken bij een kerkelijke rechtbank, welke sinds 1983 voor ieder bisdom verplicht is, en daar houden zij zich voor 95% bezig met huwelijkszaken. Er is wel eens over gedacht, vooral door [illegible] afgestudeerde lekenca-[illegible]ten, om zelfstandig te [illegible] werken, maar dat lijkt niet haalbaar op financiële gronden. Het is nl. niet gebruikelijk om mensen op die gronden te laten betalen. De vraag is: wie zijn dan je potentiële klanten? Nu worden de kosten door de [illegible]gemeenschap, c.q. het [illegible] gedragen en ik denk [illegible]at een goede zaak is'.

Spraakmakende huwelijkszaken van prominente personen, zoals die van Caroline van Monaco bijvoorbeeld, wekken toch al gauw de indruk dat zij met meer egards behandeld worden. Zelf ook meer invloed kunnen uitoefenen.

'Zo werkt het kerkelijk recht niet. Eigenlijk precies het tegenovergestelde. Bij mensen die zo'n belangrijke positie bekleden wordt er veel zwaarder gewogen, juist omdat het publieke figuren zijn. Dit soort zaken worden ook doorgestuurd naar Rome, en hen wordt het recht ontzegd om op lokaal niveau te procederen. Want lang niet alle huwelijkszaken komen in Rome terecht. De meesten worden bij de lokale kerkelijke rechtbanken afgehandeld, met de mogelijkheid om in beroep te gaan in Rome als je het niet eens bent met de uitslag'.

ANDERE ZAKEN

'Naast het behandelen van huwelijkszaken bij de kerkelijke rechtbank, adviseren kerkjuristen ook in andere zaken. Bijvoorbeeld, wanneer een kerk gesloten wordt en de gelovigen het er niet mee eens zijn, maar ook bij de benoeming of bij het ontslag om dringende reden van pastorale werkers of katecheten. Afhankelijk van de grootte van het bisdom kan dit een full-time functie zijn. Iemand die alle juridisch-administratieve zaken voor de bisschop afhandelt, een kanseliersfunctie.

Zo iemand verzorgt dan bijvoorbeeld alle papieren die nodig zijn voor de wijding van nieuwe priesters maar ziet er ook op toe, dat elke priester een testament maakt; geeft bijvoorbeeld informatie over het al of niet inzegenen van nieuwe begraafplaatsen maar adviseert ook bij het seculariseren van scholen en ziekenhuizen, die losgezet worden van het bisdom, of van een congregatie, maar waar toch een bepaalde vorm van zeggingsschap behouden moet blijven'.

Hoe laat zich zo'n kerkelijke rechtbank vergelijken met een burgerlijke rechtbank?

'Je hebt een college van 3 rechters, dat kunnen leken, mannen of vrouwen of priesters zijn. Maar de voorzitter moet altijd een priester zijn. Daarnaast heb je de verdediger van de huwelijksband, die je zou kunnen vergelijken met de Officier van Justitie. Deze kerkelijke rechtbanken doen ook onafhankelijke uitspraken'.

De bisschop kan zo'n uitspraak niet terugdraaien als hij het er niet mee eens is?

'Nee, de mogelijkheid die openblijft voor alle partijen is om in Rome in beroep te gaan'.

Rome heeft dus altijd het laatste woord. Maar 'het recht' is gebonden aan het rechtsgevoel van de gemeenschap welke het dient. Dit rechtsgevoel wordt bepaald door traditie, cultuur en normen van die groep of dat land.

Wat in Amsterdam wel kan, is misschien onmogelijk op Curaçao, of wat in Afrika normaal is, zou in Latijns-Amerika wel eens heel abnormaal kunnen zijn. Toch is er maar een kerkelijk wetboek wat geldt voor alle katholieken overal ter wereld. Hoe werkt dat?

'Soms werkt het wel en soms werkt het helemaal niet. Op het Tweede Vaticaans Concilie kwam men o.a. tot het inzicht van het belang van de lokale kerken. De commissie, die benoemd werd om de nieuwe theologische inzichten van het Concilie uit te werken in een nieuw kerkelijk wetboek, had dit in eerste instantie de vorm gegeven van een soort framewerk, een *Lex Ecclesiae fundamentalis*, wat als een kapstok zou fungeren, waarbij hele stukken opengelaten zouden worden die door de lokale kerken zouden moeten worden ingevuld'.

Maar dat is er dus nooit van gekomen?

'Nee, niet zoals het oorspronkelijke plan was. Het is wel zo, dat ook nu de bisschoppenconferenties een aantal zaken zelf moeten of mogen invullen. Een voorbeeld. In het internationale kerkrecht staat een minimumleeftijd vermeld om te trouwen, 14 jaar voor meisjes, 16 jaar voor jongens, tenzij de bisschoppen-conferentie daar veranderingen in aanbrengt. De meesten hebben dit niet gedaan. Maar de Australische bisschoppen-conferentie heeft de grens zowel voor jongens als voor meisjes op 18 jaar gezet. Dit tast het universele recht echter niet aan. Als je zonder toestemming van de bisschop in Australië trouwt op je zestiende is het huwelijk wel geldig maar niet geoorloofd'.

SANCTIES

Welk sanctie staat er dan op? Ga je naar de hel? Is het zonde? Word je uit de kerk gezet? Mag je niet meer te communie gaan?

'Nee, zo werkt dat niet meer. Met het Vaticaanse Concilie zijn een aantal zaken fundamenteel veranderd. De kerkjuristen die aan het nieuwe wetboek werkten, hebben een aantal principes aangenomen en een ervan was: We moeten zorgen dat het recht alleen maar gaat over dat wat tastbaar is, wat juridisch te zien is, dus niet over de interne dispositie van mensen. De vraag of iets zonde is komt in het kerkelijk recht niet ter sprake, dat is het terrein van de moraal. Het kerkelijk recht wordt natuurlijk wel gedragen door dezelfde waarden als de kerkelijke moraal, het zou niet goed zijn als daar een discrepantie tussen zat'.

Vóór het Tweede Vaticaanse Concilië werden het kerkelijk recht en de kerkelijke moraal veel meer dekkend op elkaar gelegd. Bijvoorbeeld: Je moet zondags naar de kerk, anders doe je doodzonde. Terwijl dat nu dus uit elkaar getrokken is, wat voor veel mensen toch uitermate verwarrend is.

'De vraag is niet wat wel en wat niet mag, maar de vraag is hoe kunnen we als mensen beter mens worden en God beter in onszelf en in elkaar ontdekken. En daarbij wil het kerkelijk recht helpen door zodanige situaties te creëeren dat dat vruchten zal afwerpen. Bijvoorbeeld: Het is gebleken dat het goed is om regelmatig de H. Eucharistie te vieren, dus staat er in de Codex, dat je op zondag naar de kerk moet gaan, niet omdat je anders naar de hel gaat, maar omdat het een goede zaak is'.

Het schept op deze manier toch een grotere vrijheid voor de gelovigen, want de sanctie ontbreekt.

'Jawel, maar tegelijkertijd geeft het ook een grotere verantwoordelijkheid, want vrijheid en verantwoordelijkheid gaan altijd hand in hand'.

'Er kan geen vrede zijn zonder gewetensvrijheid', was de kerngedachte van de vredesboodschap van Paus Johannes Paulus II op 1 januari 1991. Weer dat accent op gewetensvrijheid.

'Recht op gewetensvrijheid betekent onmiddellijk ook de plicht tot vorming ervan: het geweten heeft inzichten nodig, dus moet je jezelf informeren'.

Zou het dan niet nodig of nuttig zijn, dat ook de gelovigen zelf het kerkelijk wetboek ter hand nemen?

'Ik heb daar hele gemengde gevoelens over. Sinds 1983 is het toegestaan, dat het kerkelijk wetboek vertaald wordt. In principe is het dus voor elke gelovige bereikbaar geworden. Gooi en Sticht heeft de Nederlandse vertaling uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse bisschoppenconferentie, en die wordt gewoon via de boekhandel verkocht'.

ABORTUS

Is het een toegankelijk boek, kun je er als leek mee uit de voeten of moet je toch juridisch geschoold zijn?

'Zoals ieder wetboek is het gevaarlijk als het in handen komt van mensen die het selectief gaan gebruiken. Neem bijvoorbeeld de canon over abortus provocatus. In het strafrecht van de kerk staat dat ieder die een abortus veroorzaakt automatisch geëxcommuniceerd wordt. Maar deze canon moet gelezen worden in samenhang met een aantal andere canons waarin de voorwaarden vermeld worden waaraan voldaan moet worden alvorens tot excommunicatie kan worden overgegaan.

Zodat er in feite maar heel weinig mensen zijn op wie die wet inderdaad van toepassing is en die inderdaad geëxcommuniceerd worden. Wat weer niet wil zeggen dat abortus moreel gezien een goede zaak is! Maar met de vertaling en de verspreiding van de codex erkent de kerk het recht op informatie van alle gelovigen'.

Wat houdt excommunicatie in?

'Een excommunicatie betekent niet dat je uit de kerk gezet wordt. Je blijft lid van de kerk, en je plichten blijf je behouden, maar je verliest een aantal rechten, bijvoorbeeld in relatie naar het ontvangen van de sacramenten. Een excommunicatie is een medicinale straf, d.w.z. het doel van de straf is om je te 'genezen' in je slechte gedrag'.

INFORMATIE

Je hebt natuurlijk altijd een aantal mensen die zeggen, nou ik wil het eigenlijk liever niet allemaal zo precies weten, want dan hoef ik het ook niet te verantwoorden.

'Van de ene kant heeft de bisschop de verantwoordelijkheid om er op toe te zien dat de informatie wordt aangereikt, anderzijds heb je als gelovige ook de plicht om jezelf te informeren en je geloof gestalte te geven binnen je eigen tijd en je eigen cultuur, al is het maar door de juiste vragen te stellen. Hier op Curaçao zie je ook dat dat recht op informatie in praktijk wordt gebracht bijvoorbeeld door het opzetten van de Cursus M.O. theologie door de Paters Dominicanen. Maar ook de Fesska doet in deze heel goed werk.'.

De U welbekende Nijmeegse hoogleraar Knut Walf vindt dat de nieuwe Codex van 1983 te centralistisch is. Ik citeer: - Tegenwoordig wordt terecht gevraagd en erkend dat er een pluriforme theologie moet komen,
- dat er grote regionale deelkerken moeten komen,
- dat er verschillen in de liturgie moeten kunnen bestaan,
- en dat er ook binnen het recht regionale rechtsverschillen mogelijk moeten zijn. Maar het huidige recht is het Romeinse Recht. Bent u het met hem eens?

Myriam Wijlens

'Je kunt een glas wat half gevuld is op twee manieren benoemen, als halfvol of als half leeg! Het voorstel van Walf is een prachtig voorstel maar vereiste is dat je dan overal adequate mensen hebt. Stel dat de bisschoppen van het Caribisch Gebied een eigen rechtsstelsel moeten opzetten: hebben ze op dit ogenblik de mensen om dit op te zetten en te dragen? In Nederland is de gemiddelde leeftijd van de kerkjuristen 65 jaar. In heel Amerika heb je op het ogenblik 5 topcanonisten. In Canada 2 of 3. Wat nu dus wel gebeurt, is, dat Rome regelmatig kerkjuristen over de hele wereld consulteert. Zaken die in Rome komen worden hen toegestuurd, met de vraag, wil je hier je opinie eens over geven en daarna wordt dan pas een beslissing genomen. Maar als je met allerlei lokale rechtssysteempjes gaat werken, dan ben je afhankelijk van de lokale know-how'.

'Iedere kerkjurist zou dan een manusje van alles moeten zijn en je zou een enorme versnippering krijgen. Grote specialisten zouden zich niet meer kunnen ontwikkelen. In Ottawa op de faculteit ken ik een kerkjurist die zich gespecialiseerd heeft in zalig- en heiligverklaringen, zo zijn er ook die zich gespecialiseerd hebben in het kerkelijk eigendomsrecht of in het huwelijksrecht.

Ik zelf ben uitermate geïnteresseerd in de fundamenten van het kerkelijk recht en wil daar dus graag verder onderzoek naar gaan doen. De nieuwe Codex van 1983 is eigenlijk het eerste kerkelijk wetboek wat direct gebaseerd is op nieuwe theologische inzichten. De eerste verzameling van wetten in één boek dateert uit 1140 toen Gratianus alle kerkelijke wetten die in zijn tijd van kracht waren bij elkaar zette, historisch gedocumenteerd. Dit boek werd echter nooit als een officieel wetboek erkend.

In 1917 werd het bestaande omvangrijk kerkelijk recht samengevat tot een methodisch geheel, in vijf boeken. Maar pas na het Tweede Vaticaans Concilie is men nieuwe theologische inzichten als basis gaan gebruiken voor het kerkelijk recht. Nog niet genoeg volgens sommigen, denk maar aan Knut Walf, maar de mogelijkheden van de nieuwe codex zijn nog lang niet voldoende onderzocht'.

NIEUWE INZICHTEN

U hebt natuurlijk het voordeel dat u van na het Concilie bent en niet gehinderd wordt door de oude juridische, formeel-dogmatische kerk?

'Ja, ik ben geboren in 1962, het jaar van de doorbraak van de nieuwe inzichten in de kerk, toen het beruchte schema 13 over de kerk, opgesteld door de Romeinse Curie, door de Concilievaders werd weggestemd. Ik ben eigenlijk opgegroeid in een vacuum, het oude gold niet meer en het nieuwe was er nog niet. Wat ik me herinner van mijn eerste communie of mijn Vormsel; er werden wat liedjes aangeleerd. Dat was alles.

Eerst wilde ik arts worden, maar toen ik een tijdje als secretaresse van een chirurg werkte, knapte ik af op de onpersoonlijke benadering van de patiënten. Ofschoon er aan godsdienstkennis in mijn jeugd niet veel aangeboden werd, noch thuis, noch op school, is die leefden vanuit een geloof en dat heeft me aan het denken gezet, waarna ik ging lezen en vragen begon te stellen, wat uitmondde in de studie theologie.

Een van de redenen waarom ik daarna kerkrecht ging studeren was het volgende. Als je voor de televisie zit en je ziet een voetbalwedstrijd, dan kun je allerlei commentaar leveren maar zelf heb je nooit de kans om te scoren. Om te scoren moet je je gekwalificeerd hebben. Hetzelfde geldt voor de kerk. Als je als leek dus mee wilt praten en mee beslissen moet je je kwalificeren. En die mogelijkheden zijn er nu ook voor leken'.

Moed neemt af naarmate je langer in het bestel zit, is een algemeen gezegde. U bent nog heel jong, een vrouw, een Nederlandse, opgegroeid in de woelige Nederlandse kerkprovincie van na het Tweede Vaticaans Concilie. Is er veel moed voor nodig om te kiezen voor een carrière als kerkjuriste?

'Ja, daar is wel moed voor nodig en wel om verschillende redenen. Er is 'so wie so' moed voor nodig om op een professionele manier met je geloof bezig te zijn. Kerkelijk recht is daarbij een wel bij uitstek klerikale richting. Daarbij heb ik aan de ene kant niets te verliezen, want in de kerk kun je nooit minder worden dan een leek, maar anderzijds zit er voor een leek kerkelijk gezien geen promotie in.

Maar ik zie het als een uitdaging, om toch in de selectie te komen, om de

'Om te scoren moet je je kwalificeren'

vergelijking met de sportwereld maar eens door te trekken. Ik weet heel goed, dat als ze een elftal met priesters kunnen volmaken, ik als leek, op de reservebank zit, tenzij ik zo goed ben dat ik toch gevraagd wordt om mee te spelen'.

Wat wilt u daarmee bereiken?

'Wat ik wil is voorwaarden scheppen en helpen zodat mensen hun geloof op een betere wijze kunnen beleven en dat God zo meer zichtbaar wordt. Dat de nieuwe verworven inzichten van het Concilie duidelijker overkomen. En dan is het toch een nadeel om helemaal postconciliair te zijn, omdat het soms heel moeilijk is om aan te voelen waar de knelpunten zitten bijde mensen die de 'wettische' kerk nog wel met zich mee dragen'.

PLANNEN

Wat zijn de toekomstplannen?

'Ik ga in februari naar de Universiteit van Münster, waar men mij gevraagd heeft, om een *habilitatio*, een zelfstandig onderzoek, te doen. Daarnaast ga ik daar een aantal uren doceren. Een cursus over de relatie tussen theologie en kerkelijk recht, en ik werk nog een aantal uren per week bij de kerkelijke rechtbank in Münster'.

Vanuit het vacuum geïnteresseerd geraakt. Dat is voor mensen van mijn generatie ontzettend fascinerend omdat wij toch altijd bang waren. Zo van, O God, dat komt nooit meer van de grond. Wat dat betreft bent u voor ons een teken van hoop. Hoop, omdat een tot geloof geroepen mens, zich toch de belofte van God zou moeten herinneren dat hij zijn mensen nooit in de steek zal laten.

Charles Péguy heeft het mysterie van de hoop prachtig bezongen in een hymne die zo begint:

'Waar ik het meest van houd, zegt God, is de hoop.
Het geloof, zegt God, dat verwondert me niet.
De liefde, zegt God, dat verwondert me niet.
Maar hoop, zegt God, dat verwondert mij.
Dat mijn arme kinderen zien hoe alles loopt
en gelouigen dat het morgen beter zal gaan:
dat is het grootste wonder van mijn genade,
en daar sta ik zelf verwonderd over.

KLEIN VENETIE BUNDEL VAN BOEIENDE VISIES

Briefwisseling tussen een koerantier en een dokter...

IN APRIL 1971 bracht de Nederlandse journalist J. van de Walle, die vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog op Curaçao redacteur was geweest van de *Beurs- en Nieuwsberichten*, een bezoek aan Curaçao, waar hij enkele dagen bij dokter Chris Engels op Stroomzigt logeerde. Gedurende die logeerpartij moet het idee ontstaan zijn om een briefwisseling op touw te zetten met herinneringen aan het 'Curaçao in vroeger dagen'. Die brieven kwamen er inderdaad, maar de publicatiemogelijkheden waar de auteurs toen naar op zoek gingen, vielen tegen; er was geen uitgever voor te vinden in die vroege jaren zeventig.

Daarom verwerkte Van de Walle zijn geschreven gegevens in zijn in 1974 bij het Nederlandse Querido gepubliceerde *Beneden de wind*. In samenwerking met Jos de Roo publiceerde dokter Engels op zijn beurt vanaf oktober 1976 zijn 'Brieven aan een koerantier' eerst in afleveringen in de *Amigoe*, later dank zij het initiatief van een speciaal comité, in een afzonderlijke Curaçaose uitgave.

Nu verscheen bij Aldus Uitgevers in het Nederlandse Den Bosch eindelijk na ruim vijftien jaar het boekwerk *Klein Venetië; Curaçao in vroeger dagen*, zodat de oorspronkelijke opzet toch nog meer dan verwacht verwezenlijkt werd, want de uitgever zelf zocht een groot aantal illustraties in de vorm van foto's, documenten en knipsels, die het Curaçao van de jaren 1935 tot 1972 ook visueel evoceren in een prachtig beeldverhaal. (Zie ook de *Amigoe* van 21 december 1990).

Namens Aldus Uitgeverij overhandigde Bob Verbeek (links) het eerste exemplaar van Klein Venetië aan mevr. Lucila Engels en gouverneur mr Jaime Saleh. Geheel rechts op de foto 'padrino' Walter Palm.

Curaçaos schemerduister van kolonialisme naar autonomie

Het vanuit de herinnering geschreven persoonlijke tijdsbeeld behandelt een groot aantal gebeurtenissen en personen van Curaçao. J. van de Walle was de wat gretiger auteur van de twee: hij opende en sloot de briefwisseling, van de 35 brieven zijn negentien van hem afkomstig, hij vulde meer dan de helft van de ruim 200 pagina's tekst.

Van de anderhalf jaar durende briefwisseling, die tussen mei 1971 en september 1972 plaatsvond, verschenen maar vijf brieven in het eerste jaar. De wisseling kwam dus langzaam op gang en ebde aan het einde weer geleidelijk aan weg. Vooral in de periode van 11 maart tot 25 juni 1972 hadden de briefschrijvers de schrijfkoorts echt te pakken. In de drie en een halve maand (20% van de schrijftijd) schreven ze niet minder dan 21 brieven, oftewel 60% van het totaal, waarvan Van de Walle er 12 voor zijn rekening nam. Deze brieven zijn ook relatief langer, want ze nemen meer dan drie-vijfde van de beschreven pagina's van het boek in.

BREDE OPZET

Dat de brieven niet alleen bedoeld waren als persoonlijk contact maar als project voor belangstellende lezers van buiten, bewijst de zorgvuldige en doordachte compositie van het geheel, die in elk geval achteraf te constateren is. Men begint na een bezoek van Van de Walle op Curaçao aan dokter Engels in april 1971; de briefwisseling werd gesloten na een bezoek van Chris Engels aan Nederland en aan Van de Walle in juli 1972. De auteurs recapituleren van meetaf zaken waarvan ze heel goed (kunnen) weten dat de ander er al lang van op de hoogte is. Ze voegen steeds kleine toelichtende details toe die voor hen beiden overbodig zijn, maar niet voor de buitenstaander-boeklezer.

J. van de Walle lijdt daarbij herhaalde malen aan het euvel van de mooischrijverij ten behoeve van de lezer, die zich uit in het herhalen van stijlvondsten. Dat bracht mij tot de titel van het 'schemerduister tussen kolonialisme en autonomie', een omschrijving die Van de Walle niet minder dan vier keer gebruikte op 11 en 20 maart 1972.

In een van de vroege brieven schrijven de auteurs over Venetië en Curaçao; met datzelfde Venetië besluit Van de Walle nadrukkelijk — op die manier de compositie afsluitend en een nieuwsgierig makende titel opleverend voor het boekwerk. Beide auteurs sluiten hun herinneringsbeelden af met een toekomstvisie of misschien liever een toekomstverwachting voor Curaçao en het Caraibische en Latijnsamerikaanse gebied.

EIGEN TOON

Vanaf de eerste brief zet Van de Walle zijn eigen toon, die vooral bepaald wordt door de herinnering en het heimwee naar 'de ziekte die Curaçao heet'. Hij had het eiland in 1971 natuurlijk al ruim een kwart eeuw eerder verlaten en keerde er alleen voor korte tussenpozen terug. Dokter Engels staat in 1971/1972 midden in diezelfde Curaçaose maatschappij als actief medicus, veelzijdig organisator, schilder, sportsman, dichter en schrijver — hoewel die laatste twee activiteiten niet on-omstreden waren in de zeventiger jaren.

Hoewel beiden over het eiland Curaçao, zijn natuur en cultuur, zijn grote zonen schrijven, weet Chris Engels deze maatschappij voor mij als lezer toch overtuigender en indringender te portretteren. J. van de Walle doet in zijn bijdragen graag aan 'name dropping' en is niet afkerig van grote woorden en de 'literatuur'. Zo spreekt hij bijvoorbeeld over 'ene Den Doolaard en een zekere Lou de Jong' en schrijft

'Je schreef over het drama van de onderkoning Debrot, de dood van 'Gungu Maal', en je stuurde me het 'portret van een yaya', stuk voor stuk de thema's voor grote romans...' (p.146).

Het stoorde mij dat Van de Walle graag kleuraanduidingen voor niet-blanke personen gebruikt, als het vermelden daarvan in het verband in het geheel niet functioneel is: de zwarte dienstbode, de zwarte vrouwen, de zwarte vrouw en de donkere sefardische zusjes (alle op pagina 24) en 'in het duister werken zwarte mannen' op pagina 206 bijvoorbeeld. Van de Walle schept in zijn brieven een persoonlijke 'mythe' door van 20ste eeuwse Curaçaoënaars een soort beeld als van een Renaissancistische mens van het Middellandse-Zee-bekken te maken, of zijn heimwee naar beter geachte tijden aldus te verwoorden,

'En nu, om terug te keren tot de Antillen, meen ik dat het hoogtepunt van geestelijk leven op de eilanden en in het bijzonder op Curaçao gezocht moet worden in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw en dat de Sociëteit De Gezelligheid daarin een centrum van belang is geweest. Toen ik dertig jaar geleden lid werd van De Gezelligheid hing daar nog iets van de geest die in de vorige eeuw het sociëteitsleven op het kleine eiland moet hebben beheerst'.

Je kunt je afvragen of de Spaanslatijnse sfeer die het eiland toen heette te ademen uitgerekend in deze nogal Hollands gerichte club te vind en is geweest. Van de Walle noemt zichzelf nog wel eens graag 'gecreoliseerd', maar dat was hij veel minder dan dokter Engels —dat kan ook niet anders.

Dokter Chris Engels analyseert in zijn brieven heel helder zijn speciale positie in het leven op het eiland,

'Ik ben mezelf gebleven en ondertussen is niets langs mijn 'warme kleren' getrokken. Integendeel: het is er door en door getrokken'.

Hij kan in een adem als gedachteloos schrijven over 'ons Curaçaoënaars' en 'wij Hollanders'. Dat hij zich van zijn geheel eigen positie helder bewust was, bewijst het volgende algemene maar tevens op zijn persoonlijke situatie betrekking hebbende citaat:

'De staatkundige commissie heeft nooit aan een Nederlander, gehuwd met een Curaçaose vrouw en met kinderen die echte Curaçaoënaars zijn, een opinie gevraagd. Alleen een op het eiland geboren man (...) die met een Hollandse vrouw getrouwd is, mag mee een oordeel vellen. De man is macho. (...) Want al zul je me stellig voor een maniak houden, ik blijf zeggen: 'De vrouw, de vrouw, de vrouw!' '

Direct daarna zegt hij dan van zichzelf op wie het bovenstaande toch zonder meer doelt, 'echte Hollander die ik ben...'

DIENSTBODE

In zijn brieven neemt dokter Engels het constant op voor zijn eiland. Een voorbeeld uit de laatste brief, waarin hij vertelt over zijn dienstbode die literaire neigingen heeft en een uitstekend smaak, wat ze bewijst door uit een bloemlezing van Victor van Vriesland de beste gedichten aan te kruisen. In zijn enthousiasme schrijft Engels dit aan Van Vriesland, die niets anders weet te antwoorden dan 'een kort briefje, waarin hij iets over 'natuurvolkeren' of zo beweerde'.

Engels deelt dit droogweg mee, vervolgt zijn brief met een lange uitweiding en concludeert dan anderhalve pagina verder: 'Er is geen sprake van 'natuurvolken'. Of, althans, ik weet niet wat men met een dergelijk vluchtwoord bedoelt'. Twee pagina's verder in zijn brief, na nieuwe uitweidingen, keert hij nogmaals naar het onderwerp terug en geeft Van Vriesland de finale stoot voor zijn westerse arrogantie: 'Daarom schreef ik je zo uitvoerig en dankbaar over mijn dienstbode', zijn verdediging naar de Curaçaose vrouw in het algemeen uitbreidend. Zoiets komt prachtig qua compositorische betoogtrant en scherp als een dokterslancet uit zijn (wat hij zelf zegt) 'tik-maar-raak'.

Van de Walle en Engels schrijven over de mensen van Curaçao zelf en degenen die daar woonden, want van de bijna 200 achter in het register opgenomen 'belangrijkste Antilliaanse en Nederlandse personen' behoren er maar zo'n veertig tot de groep die Curaçao niet van eigen aanschouwing kennen. Er zijn ongeveer 25 Curaçaose literaire namen onder; de overigen zijn politicus, ambtenaar of gouverneur (dezen worden heel uitvoerig beschreven) of behoren tot de culturele elite van het eiland. Het is jammer dat er geen zakenregister is. Zo schrijven beiden uitvoerig over 'dertig mei 1969', over de Tweede Wereldoorlog, over Engels' bekende tijdschrift *De Stoep* wat nu niet gemakkelijk terug te vinden is zonder lezen van grote fragmenten.

TEGENPOOL

De koerantier en de dokter kwamen nagenoeg gelijktijdig vanuit Nederland op Curaçao aan, de dokter voor de Missie, de journalist voor haar tegenpool: de Shell en zijn dagblad *Beurs- en Nieuwsberichten*. Van de Walle zou na een aantal jaren doorreizen naar Suriname; Engels bleef op het eiland, werd via zijn tweede huwelijk ingevoerd in de Curaçaose elite, overleed er in 1980 en werd er begraven. Maar ondanks deze tegenstelling getuigt Chris Engels heel hoffelijk van hun beider gemeenschappelijke liefde ten opzichte van het eiland, want Van de Walle bleef toch op afstand, via zijn functie als hoofd van de Caraibische Afdeling van Radio Nederland Wereldomroep, bij 'zijn' eiland betrokken.

'Tijdens de dagen bij ons op Stroomzigt doorgebracht, werd het me echt duidelijk, hoezeer Curaçao onze gemeenschappelijke liefde was..' 'Jij en ik, die ons hele leven lang onze gedachten hebben laten gaan over alles wat zich hier heeft afgespeeld, het etmaal rond, zullen de laatsten zijn om vol te houden, dat we het allemaal 'begrijpen'. Natuurlijk waag je je wel eens aan een voorspelling en even natuurlijk ben je er trots op, als de een of andere verrassende gedachte dan bovendien nog uitkomt ook, maar tja 'begrijpen' is tenslotte nog iets anders. Je geeft het echter niet op'.

De brieven behandelen gebeurtenissen en personen vanaf de jaren dertig van deze eeuw — al zijn er natuurlijk ook historische uitstapjes naar slavernij en Indianen — hoe kan het anders, want dokter Engels kan die voorliefde natuurlijk niet verloochenen. Beide auteurs schrijven vanuit het geheugen, wat bij Van de Walle nogal eens tot eigenaardige interpretatie leidt.

Zo schrijft hij dat de Surinamer Albert Helman in zijn Zuid-Zuid-West zijn heimwee naar Afrika uitschrijft. Hij kan toch zelf niet in 1971 geloofd hebben dat de tegenstelling Curaçaoënaar —makamba pas in 1936 'duidelijk aan de oppervlakte' kwam; hij zal toch de geschiedenis van het Algemeen Nederlands Verbond vanaf het begin van de 20ste eeuw kennen? Op pagina 25 schrijft hij over de 'romanticus' Niewindt. Op pagina 99 lijkt het alsof Cola Debrot pas heel laat met Estelle Reed trouwde. Voorzichtigheid met feiten en interpretaties is geboden, zoals

'Ik geloof dat er eigenlijk geen sprake was van een plural society of van een 'gesegmenteerde gemeenschap', maar veeleer van een maatschappij van maskerdragers...'

Chris Engels beweert op pagina 223 dat Van de Walle aan *De Stoep* bijdroeg; dat heb ik nergens kunnen vinden. Maar overigens lijken zijn gegevens volstrekt betrouwbaar.

BRIEFWISSELING

Wij beschikken sinds 1974 over J. van de Walle *Beneden de wind; herinneringen aan Curaçao,* waarin hij een deel van zijn brieven al verwerkt had. Wij beschikken over Jos de Roo's selectie en bewerking van Engels' brieven in de *Amigoe* en in *Brieven aan een koerantier* sinds 1977. Nu hebben we in één band de BRIEFWISSELING, de reacties op elkaars schrijven, de exacte datering en de oorspronkelijke volgorde. Jos de Roo heeft indertijd geselecteerd, nu zijn diverse personen vaak uitgebreider beschreven, wat een aanwinst is. We kunnen nu ook achterhalen hoe ver Jos de Roo's bewerking indertijd ging: woorden, zinsstukken, alinea's, fragmenten en soms zelfs hele teksten. Uit vergelijking blijkt dat De Roo zijn aandeel in zijn verantwoording achterin de 'brieven' correct heeft weergegeven. Uiteraard.

Curieus is dat in De Roo's bewerking achterin een aantal brieven voorkomen die in *Klein Venetië* niet zijn opgenomen. Jos de Roo vertelde me dat Engels die indertijd wel geschreven heeft, maar dat ze later niet in de briefwisseling zoals ze voor publicatie bestemd gedacht was, werden opgenomen. De extra's in *Klein Venetië* zijn op grond van het voorgaande vanzelfsprekend. Deze bundel brengt immers de volledige brieven zoals de voor uitgifte bestemd waren. Dat leidt me toch tot twee opmerkingen.

Er blijken in De Roo's weergave soms details te staan die in *Klein Venetië* ontbreken. Heeft De Roo die toegevoegd of zijn ze nu weggelaten bij het persklaar maken? Een voorbeeld uit het begin. In zijn eerste brief in *Klein Venetië* vertelt Chris Engels over Tula; die brief staat ook in *Brieven aan een koerantier*, maar daarin sttaat een detail over het sterven van Tula dat nu niet meer voorkomt. Ook enkele andere gegevens uit dit fragment zien we in de briefwisseling niet terug. De tweede zin uit het volgende citaat van de 'brieven',

' 'Paatchi' van Kampen was bij de Shell nog op een andere manier verdienstelijk. Tip Marugg werkte onder hem en hij leerde Tip zijn beeldenstroom enigszins in te dammen',

kon ik in *Klein Venetië* nergens terug vinden, ook niet via het personenregister.

Op pagina 67 in *Klein Venetië* is over Doktoor Da Costa Gomez 'hij verkoos de roes' niet meer aanwezig.

Chris Engels neemt het constant op voor zijn eiland

Over Cola Debrots *Mijn zuster de negerin* schrijft Engels dat Van de Walle dit boek nog steeds bewondert, in de 'brieven' staat echter GEHEEL bewondert, wat de gevoelswaarde anders maakt. Even later zien we dat een zin als 'Van de rots Parnassus wordt men bloedig omlaaggestort' niet werd opgenomen. Over *De Stoep* heet het in de 'brieven',

'Er kwam veel kritiek op het eerste nummer. Het gedicht op mijn ouders werd tot keukenmeidenpoëzie verklaard, overigens terecht'.

In *Klein Venetië* zijn de twee laatste woorden niet aanwezig. Dit soort zaken is natuurlijk niet onoverkomelijk en valt te verklaren uit het gegeven dat De Roo zijn 'bewerking' steeds heeft voorgelegd aan dokter Engels, die de zaak op zijn beurt nog weer grondig doorliep. Uit dit soort kleinigheden valt Engels veranderde visie anno 1976-1977 te herleiden.

VERSIES

Dat brengt me op een tweede punt. Waren er verschillende versies van de brieven? Behalve de briefwisseling bevat *Klein Venetië* een tachtig pagina's met door de uitgever verzameld en gerangschikt fotomateriaal. Dit geeft een doorlopend tijdsbeeld aan. Op pagina 45 worden zo twee fragmenten van de oorspronkelijke brieven afgedrukt, van elke auteur een. Het zijn de laatste brieven voor deze uitgave. Maar wie deze fotocopieën van de 'echte' brieven met de gedrukte teksten vergelijkt, ziet zulke enorm grote stilistische verschillen, dat de hele oorspronkelijke tekst — zowel van Chris Engels als van Van de Walle — geheel herschreven lijkt.

De uitgever, daarover gevraagd, vertelde me dat Van de Walle na het afsluiten van de briefwisseling, de hele correspondentie nog een keer grondig door zijn typemachine heeft gehaald. Deze voor publicatie bedoelde versie ligt aan de boekuitgave ten grondslag, niet de oorspronkelijke brieven. We hebben dus te maken met een serie door J. van de Walle bewerkte brieven, niet met de exacte nauwgezette teksten die de auteurs in 1971 en 1972 aan elkaar gericht hebben.

Deze door Van de Walle gemaakte selectie verklaart ook dat *Brieven aan een koerantier* aan het einde meer bevat dat wat we nu in *Klein Venetië* lezen. Daarbij moet ik nadrukkelijk opmerken dat Van de Walle ook Chris Engels brieven heeft 'herschreven'; echter is het wel zo dat Engels formeel zijn goedkeuring aan deze nieuwe versie heeft verleend. Deze selectie en bewerking is door Aldus Uitgevers nauwkeurig gevolgd. In *Brieven aan een koerantier* heeft Chris Engels dus later enkele brieven toegevoegd, die oorspronkelijk wel geschreven waren maar door Van de Walle niet werden geselecteerd, en zelf nog weer kleine dingen gewijzigd, waarvan ik hiervoor enkele voorbeelden gaf.

ROMAN

Misschien kunnen we nu dus liever van een briefwisselingsroman dan van een authentieke briefwisseling spreken. Als Van de Walle alleen stilistisch ingegrepen heeft, omdat hij rekening hield met het leespubliek, tast dat de inhoudelijke waarde van Engels' visie niet aan, natuurlijk wel de literairstilistische kant. We krijgen zo een foutief beeld van Engels' persoonlijke stijl, daar verandert de goedkeuring achteraf natuurlijk niets aan: we lezen Engels in een stijl zoals hij volgens Van de Walle had moeten schrijven.

Wat overblijft is desondanks boeiend als visie op de positie van twee geëngageerde personen, die hun tweede vaderland en hun 'ziekte' willen begrijpen, als weergave van een teruggrijpen op latere leeftijd naar persoonlijke herinneringen en individuele ervaringen, als een boeiend verschil tussen de Nederlandse 'passant' en de man die bleef, als een beeld van het schemerduister tussen kolonialisme en autonomie, de plaats van twee schrijvende mensen daarin en zowel hun rationele reacties en analyses als hun emotionele beleving van een voorgoed voorbij tijdperk van de Curaçaose geschiedenis.

Klein Venetië; Curaçao in vroeger dagen een briefwisseling tussen Chris J. Engels en J. van de Walle en een beeldverhaal. Aldus Uitgevers, 's-Hertogenbosch, 1990, 320 pp.

De cent en de stuiver

= door Nel de Jong =

IN een spaarpot woonden, temidden van een heleboel andere geldstukken, een cent en een stuiver, die samen dikke vriendjes waren. Ze waren het altijd samen eens en maakten nooit ruzie. Als de stuiver zei: 'Wat is het hier in de spaarpot toch gezellig, hè?' zei de cent: 'Oh ja, ik zou nooit ergens anders willen wonen'. En als de cent zei, dat de kwartjes veel aardiger dan de guldens waren, dan was de stuiver het helemaal met hem eens. Soms zei een dubbeltje of een kwartje tegen de stuiver: 'Wat zit je toch altijd met die ene cent te smoezen! Jij bent toch veel meer waard dan hij. Wel vijf maal zo veel'.

Maar de stuiver trok zich er niets van aan. 'Al ben ik honderd maal zoveel waard als hij', snoof hij dan verontwaardigd, 'Ik ben zijn vriendje en ik blijf altijd bij hem. He cent?' 'Altijd', zei de cent dan en [illegible] wat dichter naar de stuiver toe.

Maar wat gebeurde er op zekere dag? De spaarpot ging open! En een klein handje graaide er een heleboel guldens, vijftigcents en kwartjes uit. 'Ha!' riepen alle geldstukjes, 'Wij willen ook de wijde wereld in. We hebben lang genoeg in die donkere spaarpot gezeten. Vooruit!' En ze duwden elkaar weg en rolden over elkaar heen om ook maar door het handje mee genomen te worden.

'Vooruit!' schreeuwde de stuiver opgewonden tegen de cent. 'Laten we ook gaan. Dat is nog eens een avontuur!' 'Nee nee', antwoordde de cent angstig. 'Laten we hier blijven, anders raken we elkaar vast en zeker kwijt'. Hij schoof vlug tussen twee guldens in [illegible] verdween uit de spaarpot. En pas toen [illegible] een portemonnee gestopt werd, ontdekte hij, dat de cent er niet bij was. De portemonnee ging dicht en de stuiver zat erin gevangen.

Arme cent en arme stuiver. De cent huilde tranen met tuiten in een hoekje van de spaarpot. En de stuiver verhuisde van de portemonnees naar een kassa in een winkel en van de kassa naar weer andere portemonnees. Hij kwam terecht in zwarte en bruine portemonnees, in witte en rode, in grote kassa's en kleine kassa's. Maar hoe goed hij ook uitkeek, de cent kwam hij nooit tegen.

Totdat hij op zekere dag uit een grote, zwarte portemonnee op de grond viel. 'Nu kan ik hem op zoek gaan', dacht hij blij. 'Ik zoek net zo lang, tot ik onze spaarpot weer heb gevonden'. En dapper begon hij te rollen. Maar och, wat viel dat tegen. Zo'n kleine stuiver kon geen stoepjes of trappen op rollen. Die waren veel te hoog voor hem. En omdat alle huizen stoepjes of trappen hadden, kon hij nergens naar binnen om te kijken of zijn spaarpot er was. Droevig lag hij ergens in een tuin en huilde al net zo hard als de cent in de spaarpot.

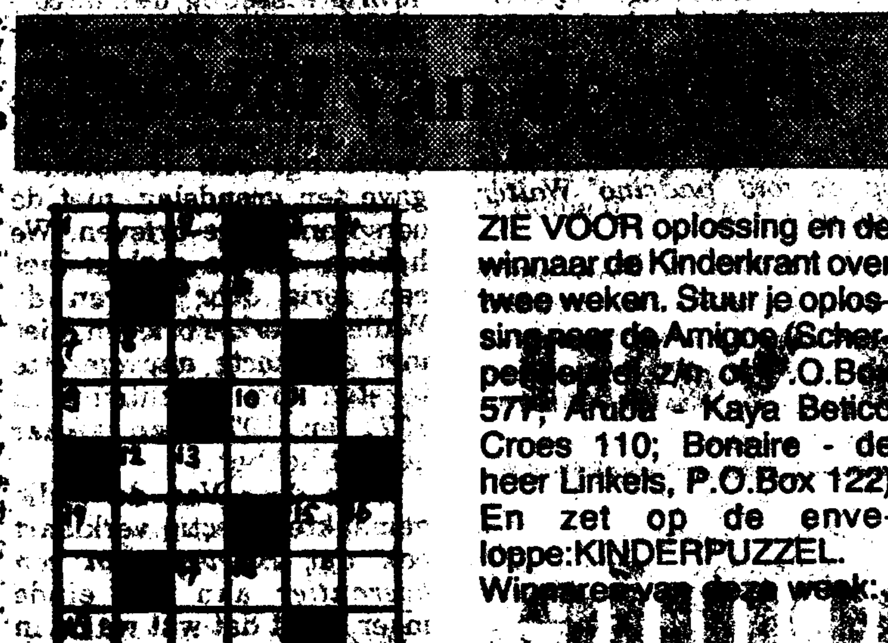
'Hé, een huilende stuiver!' klonk opeens een stem naast hem. 'Wat is er aan de hand? Heeft iemand je soms weggegooid?' Het was kabouter Brr, op zoek naar mensen en dieren, die hij kon helpen. Maar kleine verdrietige geldstukjes liet hij ook niet in de steek. Toen hij het hele verhaal van de stuiver gehoord had, [illegible] hij eens langs zijn [illegible] en zei: 'Hm, [illegible], dat zal niet meevallen. Er zijn zoveel spaarpotten. Maar ik zal mijn best doen. Hoe zag die spaarpot eruit en van wie was hij?' De stuiver glom van blijdschap, nu hij iemand gevonden had, die hem wilde helpen.

'Mijn spaarpot was van een jongetje, dat Norman heette. Norman heeft hem zelf gemaakt van een leeg Ovaltine-blikje', vertelde hij trots. 'Hij heeft een gleuf in de deksel gemaakt en allemaal gekleurde stukjes papier op het blikje geplakt'. 'Ai, maar dan weet ik wel, waar we heen moeten gaan', zei kabouter Brr verrast. 'Ik ben er heel vaak geweest om Norman in slaap te zingen, toen hij ziek was. Kom maar gauw mee'.

Even later duwde kabouter Brr de stuiver een stoepje op en ging met hem een huis in. Hij klom langs een tafelpoot omhoog met de stuiver op zijn rug en duwde hem in het ovaltine-spa[illegible] En toen hij de[illegible] gleufje naar binn[illegible] zag hij de cent [illegible] stuiver gezellig [illegible] een hoekje zitten[illegible] de stuiver al ho[illegible] over zijn avontu[illegible] telde. 'Het is ma[illegible] dat er nog kab[illegible] bestaan', lachte [illegible] Brr en ging tevred[illegible] naar huis.

[illegible]

HORIZONTAAL: [illegible] dier; 3. [illegible] orde; [illegible] bare plaats in de [illegible]; 7. Ingezogen en uitgeblazen lucht; 9. Muzieknoot; 10. Ieder; 12. Meisjesnaam; 14. 100 vierkante meter; 15. Muzieknoot; 17. Een ogenblik; [illegible] Vader.

VERTIKAAL: 1. Broodbeleg; 2. Dicht; 3. [illegible] [illegible] van een gebed; 8. Beest; 11. La; 13. Stuk chocolade; 14. Dier dat in een [illegible] leeft; 16. 100 gram; 18. Verenigde Staten.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n, of P.O.Box 577); Aruba - Kaya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) En zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnaressen van deze week:

Jason [illegible]
[illegible] 32
Curaçao

Zij ontvangt een waardebon van f 15,- van Augustinus Boekhandel.

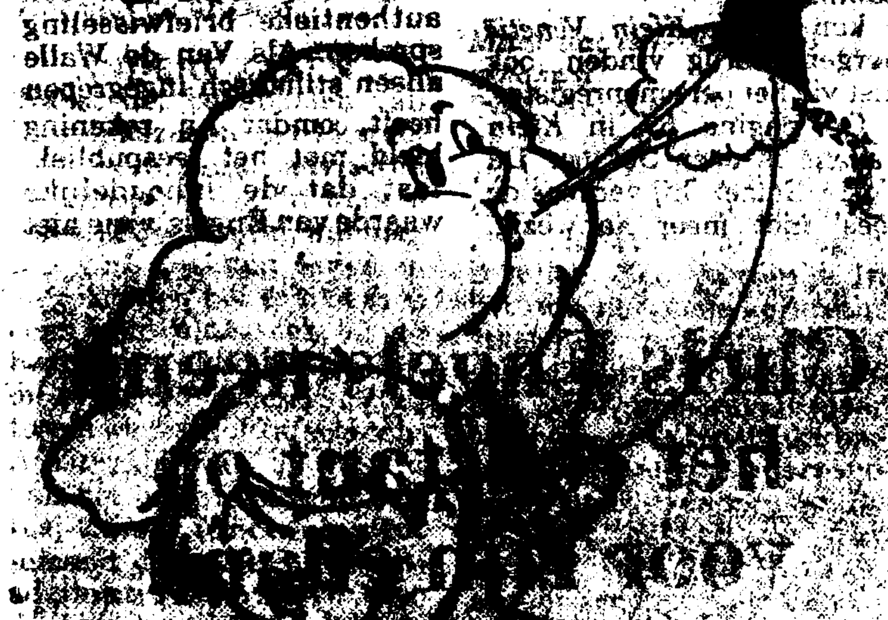
Olivia, wat kan jij je naam leuk schrijven. Ik vond, dat de andere kinderen dat ook maar eens moesten zien.

[illegible]

HORIZONTAAL: 1. Water; 4. ET; 5. M.n.; 7. Einde.

VERTIKAAL: 1. Weide; 2. Te; 3. Rende; 6. V.N.

Om te kleuren

Kunststukje

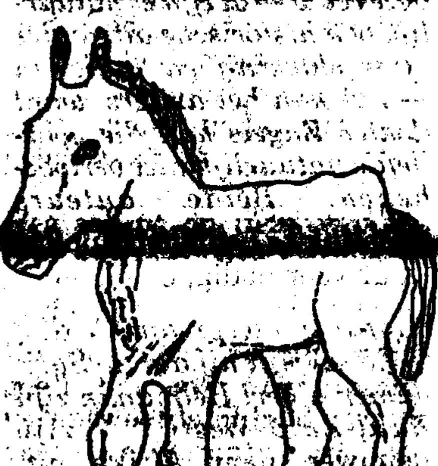
LEG [illegible]

Uit de schoolkrant

DIT verhaaltje heb ik gelezen in de schoolkrant van het Pire College. Ik denk, dat jullie het ook wel graag willen lezen:

Op een dag was ik aan het voetballen met mijn vriendjes [illegible] en de bal ging over [illegible] en viel in de mondi. Toen wij de bal zijn gaan halen zagen wij daar een paard, helemaal alleen, heel mager.

Van een buurman hoorden wij dat het paard daar door zijn baas was achter gelaten. Mijn vriendjes en ik gaan nu iedere dag naar het paard om hem te verzorgen. Het is een crème-bruine merrie.

Ze loopt niet weg als er kinderen komen en laat zich gerust strelen. We baden het paard, borstelen het paard en lopen door de hele buurt met het paard. We zijn [illegible] met het paard naar het huis van [illegible] vriendjes [illegible] en toen zijn moeder naar buiten kwam [illegible] ze [illegible] Zo maar een paard in mijn tuin, zei ze.

Het paard is heel mooi en ze eet graag gras. Ook eet ze wortels [illegible] uit onze hand. Ik houd veel van paarden en ik hoop dat niemand ons paard komt weghalen.

MENNO VINCK
Klas: 2b.

Carnaval

CARNAVAL is eigenlijk een feest, dat men eeuwen geleden vierde, omdat de koude winter weer voorbij was en de lente begon. De winter werd voorgesteld als een pop van stro, die men na afloop van het feest

'dood' maakte. Net zoals wij nu nog met Rei Momo doen. [illegible] trok men die pop aan een touw door de straten. Men trapte en sloeg hem, waar men maar kon. En aan het einde van de optocht verdronk men hem in een vijver.

In andere landen maakte men maskers, die de winter voorstelden. 'Hé, die gebruiken wij ook nog steeds, hè! Of men maakte een heks, die er net zo oud en afgeleefd uitzag als de winter. Nu nog steeds [illegible] men in Duitsland tijdens het Carnaval de heksendans.

Later maakte men van het heidense Carnavalsfeest een kerkelijk feest. Het werd het begin van de vasten. Wij vasten niet meer, maar in de tijd van Karel de Grote kon je de doodstraf krijgen, als je je niet aan dat vasten hield.

Weer later werden de straffen minder streng en in de zeventiende eeuw kregen de misdadigers een stuk vlees om hun nek. Daar moesten ze dan mee rond lopen, zodat iedereen kon zien, wat ze misdaan hadden. Omdat Carnaval het begin van de vasten betekende, werd het een soort eetfeest. Vóór de vasten begon, moesten de mensen nog even lekker hun buik vol kunnen eten. Daarom had men in Frank-

rijk bijvoorbeeld in alle optochten een grote dikke man, gemaakt met een buik als [illegible]

En had men liedjes zoals dit:

Carnaval is een beste kerel
Maar wel een beetje een lekkerbek
Hij stopt zijn buik te vol
En [illegible] van het eten.

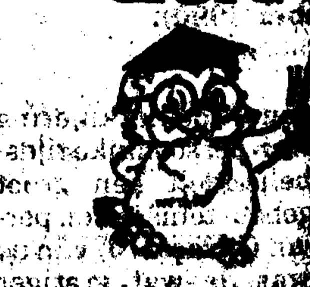
Deze pop werd eerst voor de rechter gebracht. Die hem er dan van beschuldigde, dat hij een dronkaard en een gulzigaard was en zijn gezin in het ongeluk stortte. Daarom werd hij dan ter dood veroordeeld. De manier waarop hij dan ter dood gebracht werd, was in elke provincie weer anders. Hier werd hij verbrand, daar verdronken, opgehangen of met kogels doorzeefd.

In de negentiende eeuw werd Carnaval steeds saaier. Dat kwam omdat ernstige heren het feest gingen organiseren. Die wisten niet, hoe je met z'n allen vrolijk en uitgelaten feest moest vieren. In plaats daarvan hielden ze saaie, plechtige optochten, waarbij niets meer te lachen viel. En zo is het nu nog een beetje. Je ziet een (leuke) optocht vol dansende en zingende mensen, maar het publiek staat aan de kant toe te kijken.

IK denk dat een Middeleeuwse Carnavalsvierder ons vierkant uit zou lachen. En misschien zou hij ons eens voordoen, hoe je werkelijk Carnaval moet vieren. Met z'n allen!

Wist je dat

VROEGER hadden de mensen nog niet zo veel [illegible] als wij nu: zaterdag en zondag vrij, drie of vier [illegible] vakantie [illegible] wat meer. Men werkte [illegible] de hele week tot 's avonds laat. Alleen de zon[illegible] een rustdag. De vakantie (als ze die al kregen[illegible] uit één dag per jaar. Maar in plaats daarvan vie[illegible] veel meer kerkelijke feesten. Een van die fe[illegible] Carnaval.

*****

In het Belgische dorpje Binche bestaat het gebr[illegible] men met Carnaval sinaasappels tegen de huize[illegible] Als daarbij ruiten en meubilair kapot gaan, be[illegible] bewoner van zo'n huis pech gehad. Daarom [illegible] inwoners van Binche de dag vóór Carnaval hun [illegible] hun ramen.

*****

[illegible] vorige ee[illegible] iets anders dan bij ons. De kinderen gingen [illegible] gemaskerd, met aan het hoofd een koning en [illegible] koningin, de huizen binnen om eten te vragen. [illegible] ze dan aan de rand van het dorp hun eigen carna[illegible] feest gingen vieren.

*****

Rekenen maar

[illegible] zit je hier? [illegible] krijg je, als je ze [illegible] bij elkaar optelt.

[illegible] voor de eerste klas

SCHRIJF DE GOEDE cijfers in de lege appels.

Een Eskimo sprookje

ELK land en elk volk kent zijn eigen sprookjes. In Nederland kent iedereen de sprookjes van Hans en Grietje of Roodkapje. Hier op de Antillen kunnen we de verhalen van Nanzi [illegible] Maar heb je wel eens een Eskimo-sprookje gehoord? Hier volgt een sprookje, dat je vertelt hoe de zwarte raaf aan zijn kleur gekomen is.

Een oude uil en een oude raaf, allebei [illegible] tjes, zaten eens gezellig te babbelen. De uil zei: 'Ik zou willen, dat jij eens [illegible] weer heel [illegible] kon maken'. En de raaf zei: 'Dat kan ik hiel. Maar [illegible] graag je veren [illegible] sieren. De uil [illegible]

[illegible] die we nog [illegible] zien.

[illegible]

'Gak gak!'.

Dit is erg moeilijk. Probeer eens of je kunt zien wat échte knopen zijn, dus, als je aan de touwtjes zou trekken, waar zou dan een knoop zitten?

[illegible]vertuigd dat DCC succes zal worden

Philips presenteert [illegible]ch met digitale tape

[illegible]EINDHOVEN/LAS [illegible]AS - Philips heeft de [illegible]al ingezet op het [illegible] audio tape-systeem [illegible]. Met de introductie [illegible] digital compact [illegible]te (DCC) op de con[illegible]ntenelektronica-[illegible] in Las Vegas wil het [illegible]landse concern een [illegible] wereldstandaard [illegible] voor cassetterecor[illegible]. Met DCC hoopt Phi[illegible] massamarkt beter [illegible]ken dan dat.

[illegible]stuitte bij het Eind[illegible] bedrijf, dat eige[illegible] van de platen[illegible]chappij Polygram, [illegible] bezwaren omdat [illegible]keren van de moge[illegible] tot kopieëren van [illegible] platen nooit opti[illegible] was geregeld.

[illegible] is ervan overtuigd [illegible] een groot succes [illegible] worden. "Het DCC-[illegible] kan gewone cas[illegible] gebruiken en is dus [illegible]lbaar met de oude [illegible]. Verder heeft het [illegible] van grote platen[illegible]chappijen", aldus een [illegible]voerder. Volgens hem [illegible] onder meer Poly[illegible] EMI Music de intro[illegible] van DCC. Terwijl de [illegible]markt over niet al te [illegible] voorbespeelde cassettes [illegible]t - hoewel dat snel kan veranderen omdat Sony de grote Amerikaanse platenonderneming CBS heeft overgenomen - zal DCC kunnen beschikken over voldoende voorbespeelde muziekdragers, zo verklaart Philips.

IN 1992

DCC-apparaten moeten in het voorjaar van 1992 op de markt komen. In welk wereld-deel de machines het eerst in de winkels verschijnen, wist de zegsman niet. In eerste instantie worden "een fabriek in Europa en een het Verre Oosten" uitgezocht voor fabricage.

Philips heeft DCC ontwikkeld in samenwerking met een Japanse partner. Wie deze partner is, wilde de woordvoerder niet bekendmaken. Opvallend was wel dat tijdens de persconferentie in Las Vegas verschillende topmanagers van Matsushita-divisie Technics rondliepen. Philips heeft onder meer een belang van 35 procent in de Japanse Matsushita Electronics Corporation.

Philips wil het apparaat zo snel mogelijk verspreiden onder de andere hardware-producenten door middel van licentie-overeenkomsten.

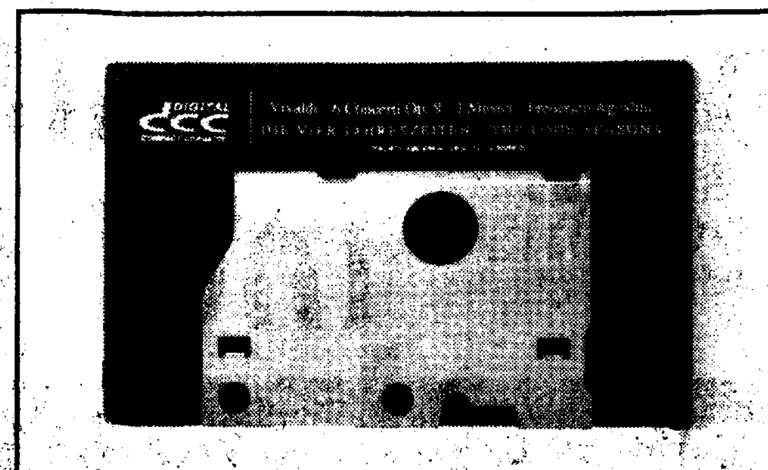
Daarbij valt het oog op de "belangrijke cassettemarkt" in de Verenigde Staten. In de VS worden dit jaar naar verwachting ongeveer 34 miljoen cassettespelers verkocht. De Amerikaanse audioproducent Tandy heeft zo'n overeenkomst getekend. Verder voert Philips nog gesprekken met andere bedrijven.

KOPIEëN

Toen de dat door de Japanse concerns werd geïntroduceerd, ontstond er in de toen nog voornamelijk door europeanen en amerikanen beheerste platenwereld oproer. Dat zou volgens de software-leveranciers perfecte digitale kopieën van cd's kunnen maken.

Door gebrek aan ondersteuning van de platenboeren en de onmogelijkheid normale cassettes te gebruiken, werd de Japanse creatie geen groot succes op de publieksmarkt. Wel greep de professionele sector naar het apparaat.

De DCC heeft net als de nieuwste dat-apparaten een zogenaamde kopieerblokkade. De recorder kan van een cd of lp maar één kopie maken, daarna schakelt het blokkeringssysteem zich in. Philips verwacht dat de machine ongeveer 600 dollar (ongeveer f 1.030) gaat kosten.

De nieuwe voorbespeelde DCC-casette. De digitale band wordt beveiligd door een beschermkapje.

MORSLEBEN (Duitsland) - De Duitse minister voor Milieuzaken, Klaus Toefler (links) heeft onlangs een bezoek gebracht aan een onderaardse opslagplaats voor nucleaire stoffen in de voormalige DDR. Dit in het kader van een grondige studie die de regering in Bonn maakt t.a.v. de ecologische situatie in het vroegere Oost Duitsland. Langzamerhand wordt duidelijk dat er gedurende de afgelopen decennia grote schade is berokkend aan het milieu en dat de schoonmaak honderden miljoenen dollars kan gaan kosten.

[illegible]oedsel bevat gifstoffen

[illegible]voedingsgewassen, [illegible] aardappel, bevatten [illegible] die de planten [illegible]en tegen schimmels [illegible]. Volgens [illegible]chtige schatting [illegible] bij consumptie [illegible] voedsel enkele [illegible] van deze 'natuur[illegible] [illegible]igingsmiddelen' [illegible] is minstens tien[illegible] meer dan de door chemici ontwikkelde, niet-natuurlijke bestrijdingsmiddelen die ons via het voedsel bereiken.

Ook ontstaan in de keuken tijdens het koken en bakken in ons eten veel nieuwe stoffen, met vaak onbekende giftige eigenschappen. Als bijvoorbeeld, een aardappel gekookt of gefrituurd wordt, ontstaan honderden nieuwe stoffen. Dit soort gegevens steekt schril af tegen de overdadige aandacht voor voedseltoevoegingen, die vaak van natuurlijke oorsprong zijn.

Dit stelde farmacoloog prof.dr.A.Bast in een rede, waarmee hij het ambt van bijzonder hoogleraar aan de faculteit scheikunde van de Vrije Universiteit van Amsterdam officieel aanvaardde. Hij ging o.m. in op de soms kleine verschillen tussen wat we als voedsel, vergif of geneesmiddel aanmerken. Afhankelijk van de hoeveelheden noemen we bijvoorbeeld selenium en zuurstof heilzaam, onmisbaar of uiterst giftig en kankerverwekkend. Paracelsus zei het al: de dosis bepaalt of iets al dan niet giftig is.

Tokyo: recordproductie van auto's

TOKYO - De Japanse productie van personenauto's, vrachtwagens en bussen is in 1990 met 3,5 procent toegenomen tot een recordniveau van bijna 13,5 miljoen stuks.

Zo heeft de Japanse associatie van autofabrikanten vrijdag bekendgemaakt. De belangrijkste oorzaak van de stijging was de grote binnenlandse vraag. Japan is nu al elf jaar de grootste fabrikant van auto's ter wereld.

Boekje met aanbevelingen na TU-onderzoek

Turen naar het beeldscherm geeft klachten

DOOR TACHTIG eenvoudige vragen met 'ja' of 'nee' te beantwoorden, kunnen mensen die thuis of op kantoor dagelijks op beeldschermen zitten turen, op het spoor komen van problemen die intensief schermwerk kan veroorzaken: jarenlange hoofdpijn, spierpijn, stress, oogklachten en wat al niet meer.

De vragenlijst met een uitgebreide toelichting is een nieuw zelfhulpwerktuig, dat onderzoekers van de Technische Universiteit van Delft hebben ontworpen voor werkers op de computervloer. Wie alle vragen exact beantwoordt, kan een profiel opstellen van zijn eigen werksituatie en kan zijn chef of de arbeidsinspectie aan verbeteringen werken. 'Test Beeldschermwerk' is de titel van het boekje dat sinds kort in de boekwinkel ligt.

'Er is kennis genoeg over het gezond werken met beeldschermen. Maar dan wel verspreid over vakliteratuur van ergonomen, arbeidsdeskundigen, bedrijfspsychologen en andere deskundigen. De mensen die dagelijks in de praktijk met beeldschermen moeten omgaan om hun brood te verdienen, zijn vaak niet, of niet goed, op de hoogte van wat belangrijk is.

Ze hebben de klok horen luiden, maar weten niet waar de klepel hangt. Voor die mensen hebben wij concrete kennis verzameld en in de vorm van eenvoudige testvragen op een rijtje gezet.'

Dat zegt TU-onderzoeker F.Zijlstra, arbeids- en organisatiepsycholoog van de faculteit Technische Maatschappijwetenschappen. Samen met L. ten Horn, R.den Buurman en F.Regensburg van de Delftse faculteit Industrieel Ontwerpen, maakte hij een vragenlijst.

WERKHOUDING

Wat zijn de belangrijkste zaken, waarop beeldschermwerkers moeten letten? Zijlstra: 'In de eerste plaats is dat een goede werkhouding. Mensen moeten mijden om gedurende langere tijd in dezelfde houding naar het scherm te turen, of uren achter elkaar eentonig intikwerk te doen. Het werk moet zo georganiseerd zijn dat ze met regelmatige tussenpozen kunnen opstaan en bewegen. Voor de goede werkhouding zijn de hoogte van het bureau, het comfort van de stoel en de lichtinval belangrijk. Maar ook de omgeving van een beeldschermwerker. Er moet voldoende rust zijn, omdat het werken met beeldschermen meer concentratie vraagt dan ander bureau- of schrijfwerk. Daarom is het af te raden om beeldschermwerk te doen in ruimten waar ook klanten geholpen moeten worden, of waar veel telefoons rinkelen.'

Wie die variatie en die rust niet in acht neemt, kan na kortere of langere tijd last krijgen van allerlei zeurend ongenoegen: hoofdpijnen, spierpijnen, vooral in de schouder en nek, oogklachten, algemene stress en onbehagen. Niet meegenomen in de vragenlijst hebben de Delftenaren gegevens over het verband tussen straling van het beeldscherm en eventuele zwangerschapsklachten. Zijlstra: 'Dat zijn heel moeilijk meetbare dingen. Er is dure en moeilijk te bedienen apparatuur voor nodig, en eigenlijk is van radioactieve straling nooit iets gebleken. Terwijl het verband tussen wel aangetoonde elektromagnetische straling en ziekte in de geruchtensfeer is blijven steken.'

Met de uitgave van het boekje mikken de onderzoekers ook op de invoering van een nieuwe fase in de Arbeidsomstandighedenwet. In de nieuwe regeling krijgen werkgevers en werknemers de plicht regelmatig de werkplek door te lichten. De werknemer heeft daarbij de taak om zelf situaties te melden die onveilig en ongezond zijn. Maar ook verwoede PC-gebruikers die nogal wat uren op hun kamer thuis doorbrengen achter een beeldscherm, kunnen met de test voor zichzelf nagaan of ze gezond bezig zijn.

Interessante [illegible]

TNO maakt scheiding van gas commercieel

ALS EERSTE is TNO in Delft erin geslaagd gasscheiding commercieel aantrekkelijk te maken. TNO voorziet een grote markt voor een door haar ontwikkeld membraan, waarmee zuurstof en stikstof van elkaar kunnen worden gescheiden. Akzo bijvoorbeeld zoekt al vele jaren naar een methode om gas met behulp van membranen te scheiden.

Membranen zijn poreuze materialen die als zeef fungeren. Het nieuwe membraan van TNO heeft een huiddikte van slechts tweetiende micron. Een micron is het miljoenste deel van een meter.

Met behulp van het membraan kan men zuurstof uit stikstofarme lucht verwijderen, zodat een stikstofrijke lucht overblijft. Andersom is het ook mogelijk stikstof uit lucht te halen, waardoor men een zuurstofrijke lucht overhoudt.

De nieuwe techniek om dit soort membranen te produceren, biedt volgens TNO interessante economische perspectieven. De commerciële mogelijkheden zijn aanzienlijk. TNO denkt onder meer aan toepassing in de petrochemische industrie om explosies te voorkomen. Zuurstofarme lucht kan het risico aanzienlijk verkleinen.

In de fruitteelt is het terwille van een optimale oogst eveneens gewenst te beschikken over stikstofrijke lucht. In de biotechnologie heeft men juist zuurstofrijke lucht nodig om bacteriën beter te laten groeien. Hetzelfde geldt voor de waterzuiveringsinstallaties. Ook viskwekerijen kunnen profiteren van de nieuwe TNO-vinding. Het water van de visvijvers kan nu gemakkelijk van voldoende zuurstof worden voorzien.

Ook bij Noordpool is er een ozongat

OOK BOVEN de Noordpool is zich geleidelijk een ozongat aan het vormen. Metingen vanuit vliegtuigen van de NASA hebben dit vermoeden bevestigd.

In de winter van 1988-'89 is een verlies opgetreden van gemiddeld vijf tot zeven procent, met op sommige hoogten uitschieters tot zeventien procent. Boven de Zuidpool bedraagt het hoogste verlies vijftig procent. Het ozongat doet zich aan beide polen alleen voor aan het eind van het winterseizoen. Aan de Noordpool in februari en maart en aan de Zuidpool in oktober en november.

Onderzoekers verwachten niet dat het ozongat aan de Noordpool even 'diep' zal worden als aan de Zuidpool. De weerpatronen zijn er volkomen anders.

Vooral nuttig voor weervoorspellingen en landbouw

Europese satelliet gaat aarde 'bespieden'

= van ANP-verslaggever Carel Wiemers =

DEN HAAG - Na afloop van een uitgebreid testprogramma verlaat de eerste Europese aardobservatiesatelliet ERS begin deze maand het technologisch centrum Estec van de europese ruimtevaartorganisatie ESA in Noordwijk. Met hoge verwachtingen kijken de toekomstige gebruikers uit naar de verrichtingen van de satelliet, die begin mei vanaf de Europese lanceerbasis in Kourou (Frans Guyana) in de ruimte wordt gebracht.

Naast de andere bij de ESA aangesloten landen zal vooral Nederland, dat 50 miljoen gulden in het project heeft gestoken, profijt kunnen hebben van de schat aan gegevens die de satelliet over het aardoppervlak constant zal doorgeven. Met name het ministerie van Milieubeheer, het KNMI, de zeevaart, waterbouw, duikbedrijven, landbouw, visserij en de buitengaatse industrie zullen dankbaar gebruik maken van de vele nieuwe mogelijkheden die de ERS (European remote sensing satellite) hun te bieden heeft.

WEER

Voor het KNMI in De Bilt kan de satelliet, die vooral gericht is op de meting van windsnelheden en windrichting alsook de golfbewegingen van de oceanen nauwkeurig in kaart gaat brengen, van groot nut zijn. Het instituut hoopt op die manier de weersverwachtingen veel betrouwbaarder te maken. Dag en nacht tast de "aardbespieder" de gehele aarde voortdurend af. Van slechte weersomstandigheden zal de ERS geen last hebben. Uitgerust met een actieve radar "kijkt" de satelliet eenvoudig door de wolken heen. De bescherming van de natuur en het milieu is een tweede, niet minder belangrijke doelstelling van het Europese project, waarmee een bedrag van meer dan een miljard gulden is gemoeid. Over klimaatsveranderingen, de opwarming van de aarde als gevolg van de luchtverontreiniging en de eventuele catastrofale gevolgen daarvan voor het leven op aarde, is nog weinig bekend.

Met behulp van de aardobservatiesatelliet hopen het ministerie van Milieubeheer en de wetenschap meer te weten te komen over de wisselwerking tussen de atmosfeer en het water, dat meer dan driekwart van het aardoppervlak beslaat.

BROEIKASEFFECT

Tegelijkertijd wil de regering nagaan of en in hoeverre de temperatuur over de wereld als gevolg van het zogenoemde broeikaseffect aan het toenemen is, ijskappen afsmelten en de zeespiegel stijgt. Vooral voor een land als Nederland, dat vanwege zijn lage ligging goed beschermd moet worden door een afdoende zeewering, is dit van groot belang.

Een ander [illegible] aspect van de ERS voor [illegible]landse overheid is dat de radar overal olievlekken op zee kan waarnemen. De reflecties van [illegible] radarsignalen veranderen doordat het water vlak en vettig wordt, als er olie op komt. Er kan op die manier sneller en doelmatiger tegen olievervuilers opgetreden worden.

[illegible] satelliet biedt nog meer [illegible]: het constant registreren van de toestand van de [illegible] over de gehele wereld. [illegible] vooral van belang [illegible] van het natuurlijk evenwicht op aarde. Met name de verdwijning van de tropische regenwouden heeft grote invloed op de atmosfeer [illegible] het wereldklimaat.

VOEDING: EEN BELANGRIJKE ROL

Afslanken hoe en met blijvend succes ?

VANDAAG in Ñapa een nieuwe rubriek geschreven door Olivia Wong Loi Sing, diëtiste/voedingsdeskundige die in Nederland de studie voor voeding en diëtiste heeft gevolgd. Om de veertien dagen verschijnt de rubriek: VOEDING: EEN BELANGRIJKE ROL.

= door Olivia Wong Loi Sing =

VOEDSEL DIENT om het lichaam in stand te houden. Het stelt de mens in staat normaal te functioneren. Het is dan ook niet vreemd dat bij lichamelijke gebreken of klachten de aandacht op het voedingspatroon wordt gericht. Voeding heeft zo'n grote invloed dat bij vrijwel elke inwendige ziekte of lichamelijke klacht het dieet een onderdeel vormt van de behandeling. Vooral bij vermageren speelt voeding een belangrijke rol.

Overgewicht wordt steeds minder geaccepteerd in de samenleving. Ook om de steeds toenemende welvaartziekten gaat men steeds meer letten op het ideale gewicht en op wat men eet. Andere namen voor overgewicht zijn vetzucht en adipositas.

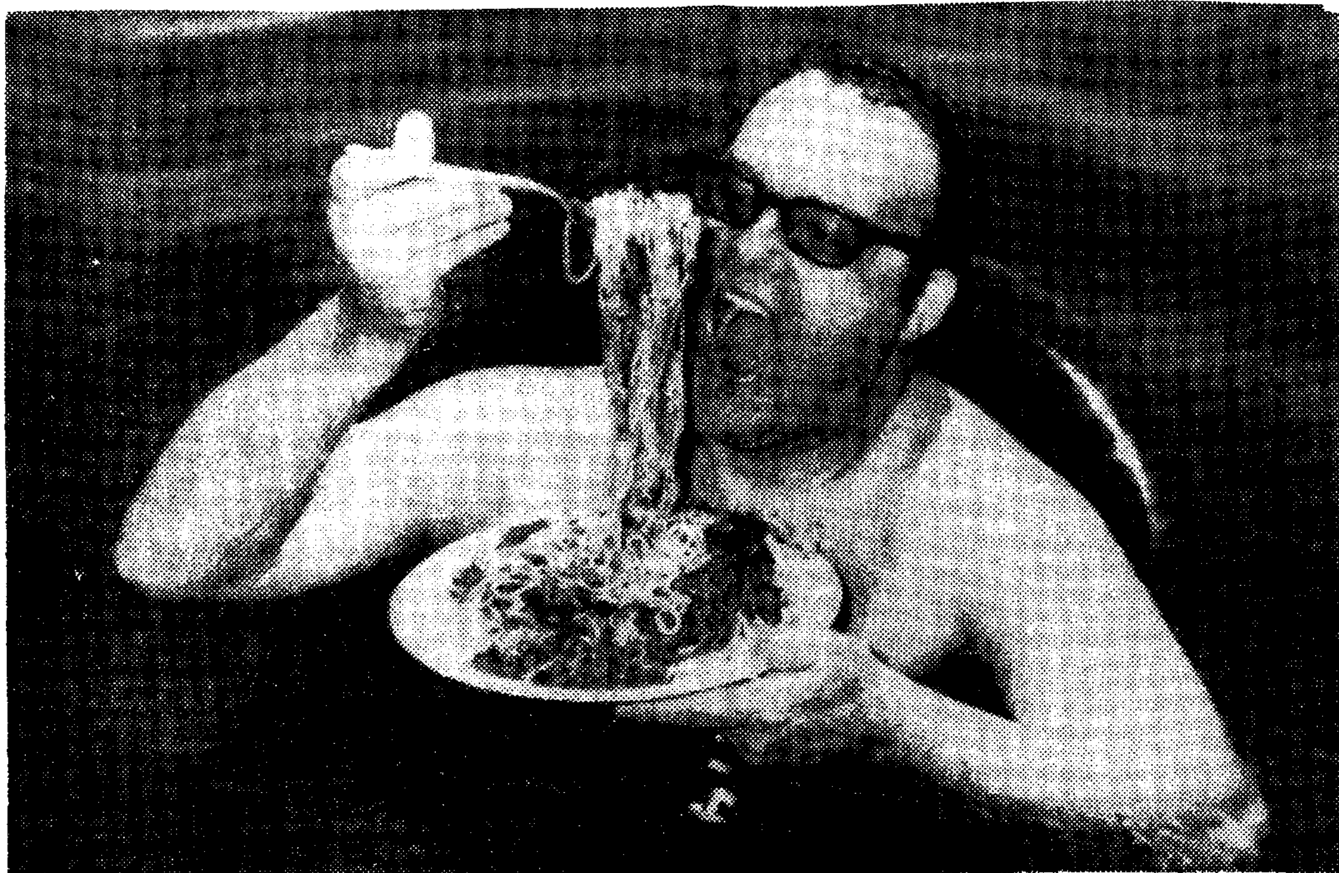
Adipositas ontstaat doordat de opname van energie (calorieën) groter is dan het verbruik. Het is duidelijk dat er nooit sprake is van één enkele oorzaak, maar een reeks van oorzaken waardoor dit plaats vindt. Verschillende factoren spelen hierbij een rol.

Psychologische factoren:
Voeding kan een compensatie zijn voor een tekort aan aandacht en liefde. Gestoorde relaties van moeder en kind worden in dit verband genoemd. Voeding kan bijdragen aan een behoeftebevrediging zoals veiligheid, geaccepteerd worden, eenzaamheid.

Fysiologische factoren:
Vetzucht komt ook bij kinderen steeds meer voor. Naar de werkelijke oorzaken wordt nog steeds gezocht. Veel waarde wordt gehecht aan de genetische predispositie. Dikke ouders hebben vaak dikke kinderen. Hoe deze relatie precies is, is nog niet bekend. Verder wordt ook tot de fysiologische factoren gerekend, een verkeerde regulatie van bepaalde hormonen en een dysregulatie van het verzadigings- en hongermechanisme.

Medische factoren:
Er is een onderscheid tussen endogene en exogene factoren. Onder de endogene factoren vallen o.a. een te trage schildklierwerking daardoor heb je een te lage verbranding, het gebruik van corticosteroiden b.v. prednison, het syndroom van Cushing. Hier vindt vetafzetting plaats n.m. op de romp, het gezicht en tussen de schouderbladen.

Onder de exogene factoren: Een wanverhouding tussen de opname en verbruik van energieleverende voedingsmiddelen dat o.a. wordt veroorzaakt door: een grotere welvaart, het eten van veel 'luxe' voedingsmiddelen wordt als een statussymbool gezien. Dit zijn vaak voedingsmiddelen die veel verborgen vet en/of suiker bevatten (b.v. vlees, croissants, toastjes, roomsausjes, gebak).

Zwemmen is een gezonde vorm van lichaamsbeweging en prima voor de lijn. En 'pasta' bevat koolhydraten die snel verbranden, dus goed voor een gezond dieet. Maar of een combinatie van lekker lui hangen in een zwemgordel en daarbij een groot bord spaghetti verzwelgen ook het gewenste effect heeft menen we te moeten betwijfelen...

KLACHTEN

Overgewicht geeft vaak lichamelijke klachten, die heel vervelend kunnen zijn. Adipeuze mensen hebben vaak meer kans op artherosclorose, diabetes mellitus, galblaas en leveraftwijkingen. De mortaliteit aan hart- en vaatziekten is hoger. Door het te zware gewicht krijgt men vaak last van hele pijnlijke gewrichten. Dit geeft een hoger risico bij operaties en kan een aanleiding zijn voor het ontstaan van hiatus hernia en ook spataderen. Vooral de gewrichten van de knieën en benen hebben heel veel te verduren omdat deze het gewicht moeten verplaatsen. Adipeuze mensen zijn meestal benauwd en hebben moeilijkheden met de ademhaling. Als men even een handeling doet zoals b.v. een trap beklimmen, dan is men al gauw benauwd en moe.

BEHANDELING

Bij kinderen zal de behandeling altijd uit een dieettherapie bestaan, eventueel uit een gedragstherapie. Medicijnen en chirurgische methoden om de vetmassa te verminderen worden niet toegepast bij kinderen. Ook bijzondere dieetkuren (b.v. sherrykuur, brooddieet, starvation dieet etc.) komen niet in aanmerking. De lichaamsbeweging moet gestimuleerd worden zodat het kind meer calorieën zal verbranden.

Heel belangrijk is een regelmatige controle door de dietiste op het gewicht en de lengte zodat het dieet bijgesteld kan worden. Wanneer een kind thuis is en gewoon naar school gaat zal het dieet w.b. de voedingswaarde aan de volgende eisen moeten voldoen:
Energie: ±40 calorieën per kilogram ideaal lichaamsgewicht.
Eiwit: aangepast aan de leeftijd en lengte.
Vetten: 20-25 energie %.
Koolhydraten: beperken van de snel resorbeerbare koolhydraten (b.v. suiker en produkten die suiker bevatten).
Vitaminen/mineralen: normale hoeveelheid.
Voedingsvezel: ruime hoeveelheid i.v.m. de ruime verzadigingswaarde en het kunnen optreden van obstipatie.

Bij volwassenen zijn er verschillende manieren om de vetzucht te behandelen: medische-, dieet- en gedragstherapie. Van de medische therapie zijn de eetlustremmende middelen de eenvoudigste. De gedragstherapie is zich in de laatste decennia aan het ontwikkelen. Bij de dieet therapie zijn er verschillende mode diëten ontwikkeld (b.v. sherrykuur, brooddieet, atkinsdieet, eiwitdieet, fruitdieet, nuldieet of starvation dieet).

Het gemeenschappelijke kenmerk van deze diëten is dat de calorie opname verminderd wordt zodat je een negatieve energie-balans krijgt en op deze manier je eigen lichaamsvet gaat verbranden. Het gewicht wordt op den duur minder. De kunst van het afvallen is, om het ideaal gewicht te blijven behouden en geen jo-jo effect krijgt (=afvallen, bijkomen, afvallen, bijkomen).

NULDIEET

Totale voedselonthouding (=het nuldieet), is de radicaalste manier om een negatieve energie balans te krijgen. Het lichaam moet dan de reserves aanspreken die in de weefsels liggen. Vooral het vetweefsel wordt afgebroken maar ook de eiwitweefsels. Het vreemde bij deze dieettherapie is dat de patiënten weinig honger hebben wat wordt toegeschreven aan de erbij ontstane ketoacidose. Als 2000 tot 3000 calorieën per dag verbruikt worden, zal de vermagering 2 tot 3 kilo per week zijn bij de totale voedselonthouding. 1 Kilo vet weefsel weegt circa 7000 calorieën.

Totale voedselonthouding brengt grote risico's met zich mee: gevoelens van zwakte, duizeligheid, depressiviteit wat vaak leidt tot het snel staken van de kuur. Ernstig zijn vooral de gevaren van de dodelijke melkzuur acidose, dodelijk volvulus en acute hartdood.

Vermageren op deze manier betekent ook dat het afvallen ten koste van de lean body mass (=het vetvrije lichaamsweefsel) gaat. Door deze ernstige risico's wordt deze manier van afvallen alleen klinisch toegepast en alleen in gevallen van ernstig overgewicht.

Maaltijdvervangende produkten:
Dit zijn fabrieksmatige produkten die in principe voldoende voedingsstoffen bevatten maar energetisch deficiënt zijn (b.v. modifast). Het gemiddelde gewichtsverlies per week is meer als 2 kilo bij patiënten die opgenomen zijn en minder dan 2 kilo bij patiënten die de kuur thuis volgen. Deze produkten worden i.p.v. een gewone maaltijd gebruikt. Er treden geen honger gevoelens op omdat deze diëten precies zijn afgesteld w.b. de koolhydraten.

Mochten er toch hongergevoelens optreden dan komt dat door het extra eten van andere voedingsmiddelen. Het gebruik van dit soort produkten is af te raden omdat ze duur zijn en omdat men het niet lang kan volhouden om op een totaal afwijkende manier te kunnen eten. Je verandert immers je oude eetgewoonten niet.

NIET BLIJVEND

Van de opgesomde manieren kan niet gezegd worden dat zij tot blijvend succes hebben geleid (slechts in incidentele gevallen).

Dit in tegenstelling tot het Conventionele vermageringsdieet.

Het dieet moet in alle opzichten aangepast worden de persoon en zijn situ... Denk aan financiën, wer... tijden, soort werk, situat... thuis, de eetgewoontes, e... tijden. Adviezen voor het we... kend, feestjes. Hoe beter h... dieet bij de patiënt past h... gemakkelijker het is vol... houden. Het moet tevens... volwaardige voeding zijn.

Dit vermagerings-dieet doet aan bepaalde eisen:
Energie: de hoeveelheid c... rieën moet minder zijn ... het huidige voedingspatro...
Eiwit: 1 gram per kilogr... ideaal lichaamsgewicht.
Vetten: 25-30 energie %
Koolhydraten: beperken v... de snel resorbeerbare ko... hydraten b.v. suiker.
vit./min.: normale hoeve... heid. Een aanvulling van pr... paraten kan soms nodig z... bij zeer strenge diëten.
Voedingsvezels: ruime ho... veelheid i.v.m. de ruime v... zadigingswaarde en h... kunnen optreden van ob... patie. Met het convention... vermageringsdieet heb ... hele goede ervaringen.

Het is een uitgebalanceer... dieet en om het helema... aan te passen aan ... behoeften van de patië... moet er een zeer uitgebrei... voedingsanamnese plaat... vinden door de diëtiste, zod... de patiënt het vol k... houden en het dieet een ka... van slagen heeft. Het gemid... delde gewichtsverlies is ong... veer 1 kilo per week. ... eerste week zal het meer d... 1 kilo zijn, dit is vnl. toe ... schrijven aan verlies v... water en zout.

De behoeften van iede... patiënt is verschillend afha... kelijk van de leeftij... geslacht, lengte, beroep e... activiteiten-patroon. Doelste... ling is dat je het voedingsp... troon wijzigt en niet ter... valt op de oude slechte eetg... woonten. Naast het dieet ad... seer ik ook heel vaak om w... meer lichaamsbeweging ... doen.

■ *TOKYO - Professor Sadako Ogata van Japan is aangewezen tot Hoge commissaris voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties. Haar benoeming gebeurde met algemene stemmen door de Algemene vergadering van de VN.*

Kook mee met May

Wit brood met zure room...

VANDAAG EEN recept voor witbrood met zure room. U heeft voor dit recept het volgende nodig:

- 5 1/2 à 6 cups meel
- 1 pakje of eetlepel droge gist
- 1 eetlepel suiker
- 1 eetlepel zout
- 2 eetlepels gesmolten boter of margarine
- 1 cup warm water
- 1 cup zure room en
- 1/4 theelepel baking soda.

Wat gaat U hiermee doen? In een grote kom mengt U de helft van het meel met de droge gist. In de cup warm water doet U de suiker, het zout en de gesmolten boter. Voeg dit toe aan het meelmengsel en goed mengen. Roer de baking soda door de zure room. Voeg dit ook toe aan het meel. Maak vervolgens met de rest van het meel een soepel doch stevig deeg.Op een met meel bestoven plank kneedt U het deeg ongeveer vijf minuten tot het mooi glad is. Doe het nu in een schone, ingevette kom. Een keer omdraaien zodat de bovenkant van het deeg ingevet is. Afdekken en op een warm plaatje (85 gr.F) laten rijzen tot het deeg zich verdubbeld heeft. Daarna het deeg in tweeën verdelen, ballen vormen en tien minuten afgedekt laten rusten. Intussen vet U twee broodvormen in (afmeting plusminus 23-8-7,5 cm) Rol het deeg uit tot een rechthoek van 23-24 cm. Twee keer omvouwen aan de kant van de 23 cm en in de vorm doen. Laten rijzen bij 85 graden tot bijna aan de rand van de vorm. Bakken bij 375 gr.F gedurende 40 tot 45 minuten.
De broden zijn klaar als ze mooi bruin zijn en hol klinken als U er van onderen tegen klopt. Succes en geniet ervan.

MAY

Wat woorden ons zeggen

Coleslaw en Cookies

= door Cor Swanenberg =

TOEN WIJ ZO'N twintig jaar geleden voor het eerst de grote plas overstaken en op O'Hare Airfield te Chicago landden, waren wij zojuist in het trotse bezit gekomen van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de Engelse taal. Wij hadden als jonge leerkracht nog nauwelijks notie van het feit dat 'Groot-Brittannië en Amerika door een gemeenschappelijke taal gescheiden worden'. Wij gingen op bezoek bij een oom die vlak na de oorlog vertrokken was naar Wisconsin en hadden het vage plan wellicht nog een geëmigreerde tante in Ontario op te zoeken.

Gedreven door een konstant geldgebrek frekwenteerden wij in die dagen de eettentjes met een naam die wij hier om commerciële redenen moeten mijden omdat het Wendy's was.

Daar kon je bij je hamburgers zoveel *free coleslaw* nuttigen als je wilde. Dat sprak onze portemonee en eetlust wel aan, evenals het voor ons nieuwe Engelse woord. *Cole* kenden wij toen nog enkel uit de samenstellingnen *coleseed (koolzaad)* en *colewort* en *cauliflower* dat in vroeger tijde ooit als *cole flory* en *colliflory* geschreven werd. Coleslaw bleek rauwkost te zijn die hoofdzakelijk bestond uit fijngesneden kool en slasoorten waaraan men naar eigen meug *dressing* kon toevoegen. In onze onschuld begingen wij destijds meteen het gevaarlijke pad der etymologie en verklaarden het tweede deel als een verbastering van sla, daarbij vooral denkend aan de uitspraakvariant van ons eigen zuidnederlandse dialekt die nog altijd *slaoj* luidt. We dachten daarbij aan de vele emigranten die het arme zuiden verlaten hadden op zoek naar een beter bestaan in de nieuwe wereld.

Wellicht hebben wij daarmee onze voorvaderen teveel eer gegeven, maar het streelde ons wel dat wij later in the Concise Oxford Dictionary (1970) lazen: cole-slaw, n. Salad of sliced cabbage (cf. Du. koolsla=kool-salade).

Vanaf onze ontmoeting met coleslaw waren we alert op andere Amerikaans Engelse woorden die wellicht van Nederlandse afkomst zouden kunnen zijn. In Appleton kregen wij *cookies* bij de thee waar wij (Britse) biscuits verwachtten. Natuurlijk moesten wij het later naslaan: *cookie* (U.S.) small cake. Du. koekje, dim. of koek, cake (Onions). Het papiamento *kuki* komt natuurlijk van dezelfde bakker.

PINKIE

Later ontmoetten wij het woordje *pinkie* waar we little finger verwacht hadden en *spool* zeiden onze gastgevers waar wij *reel* geleerd hadden. Een *vest* bleek niet zoals bij de Engelsen een hemd, maar een echt Nederlandse *'waistcoat'* en voor het huis van onze Amerikaanse oom lag een Hollandse *stoop*.

De gastvrijheid van onze Amerikaanse familie verwees ons veelvuldig naar de icebox waarvoor wij destijds nog *ijskast* plachten te zeggen (later koelkast).

Amerika had ook een *Harlem* en zelfs *Brooklyn* was eigenlijk verwant aan ons kleine Breukelen, zo hadden we ooit geleerd. Bij het woord *dollar* hadden we aan onze oude *daalder* kunnen denken en bij *boss* natuurlijk aan *baas*. (Vergelijk papiamento *bòs*.). Het Engels van onze emigranten was niet van het mooiste en ook hun oorspronkelijke moedertaal had wat van zijn zuiverheid verloren, waarbij ons opviel dat de oude klankkleur van decennia her wel prachtig bewaard was gebleven. Nooit zulen we vergeten hoe onze oom op een dag zei: 'tenaacht gaan we drijve... met de kaar' (Hierbij dien... gemeld dat *naacht* (nacht) e... *kaar* (kar) typisch Brabantse... rekkingen zijn). Onze gast... heer was ervan overtuigd... zich perfect te hebben uitge... drukt in de oude taal en was... er zich niet van bewust dat... hij de Engelse zin 'tonight... we're going to drive the car'... min of meer letterlijk had... overgezet in het dialekt van... zijn jeugd. Hij bedoelde: 'van... avond gaan we autorijden'.

VERWARREND

Voor ons was deze vorm van taalkundige kruisbestuiving nog duidelijk genoeg, maar we kunnen ons voorstellen dat het verwarrend werkt. Dat gelijkvormigheid een emigrant behoorlijk parten kan spelen moge blijken uit het volgende incident. Een onzer collega's onderwees een jonge boer in de Engelse taal voor hij naar Canada ging emigreren. Het besluit van landverhuizing was erg plotseling genomen en de talenstudie was een haastklusje. Na enkele jaren kwam hij 'over' en bezocht ook zijn oude leermeester. De zaken in Ontario gingen wonderwel en hij had zich met zijn Engels al aardig kunnen redden. Hij moest echter bekennen dat hij in zijn beginnersenthousiasme een keer een enorme blunder had gemaakt. Toen hem op een coöperatie-bijeenkomst gevraagd werd wat hij in Holland voor de kost gedaan had, had hij eruit geflapt: 'I fucked ... in de veronderstelling dat het Nederlandse woord *fokken* ongeveer gelijk zou klinken en betekenen als het Engels.

NEDERLANDSE ARTS BEKIJKT ZIJN WERK NUCHTER

Ziekte in derde wereld nog beladen met emoties

eprajacht in de jungle van Indonesië

= door anp-verslaggever Wim Coenraadts =

AAG - Tuffend en "punterend" volgt een bootje van de Maraja-rivier in het noorden van si (het voormalige Celebes). Vier mannen uit over het water. Hun blik stuit echter op een groene muur die meters hoog langs evers omhoog rijst. Toch moeten de vijf die is nemen in hun jacht op de slopende ziekte harde leven in de jungle nog zwaarder maakt,

derlandse arts Jan Voskens (38) maakt deel de vijf man tellende artsendelegatie. Hij is kele maanden door de Nederlandse stichting rabestrijding (NSL) uitgezonden naar het sche eiland om de slopende ziekte, zoals hij zegt, de nek om te draaien.

ns voldoet eigenlijk het "wollige" beeld wikkelingsartsen roepen. Hij kijkt een enkele keer tegen zijn opdracht idealisme krijgt met gegarandeerd een Je staat hier weer beide benen op de ls je eenmaal hebt onder welke moei- standigheden je dient n en je de beroerde andigheden van som- tienten hebt gezien. ik dit werk dan ind het leuk, je ziet maakt ontzettend . Bovendien kun je weinig werk al heel eiken. En natuurlijk dealisme een rol. De die geen kant meer van een slopende fhelpen geeft nu een- n voldaan gevoel".

HEIMWEE

e naar Nederland oskens niet. Met zijn Els en de kinderen n Rosa heeft hij in mde zijn draai wel en. "Dit werk is dan het houden van artsenpraktijk waar ieder spreekuur een an hoofdpijntjes en nten aan je voorbij-

ns heeft in het van Sulawesi een der zijn hoede waar ux qua omvang drie past. Een groot pro- echter dat het geb- welijks begaanbaar zijn slechts mond- aanwezig en in het de jungle binnen- is beslist geen aan- Rivieren en kreken lve de belangrijkste transportwegen.

Voskens geeft aan dat hij dan ook hooguit twee keer per jaar de dorpen in het gebied kan bezoeken. Controle van al geregistreerde patienten en het opsporen van nieuwe ziektegevallen zijn de belangrijkste taken waarvoor Voskens en zijn vier Indonesische medewerkers zich zien gesteld. "Op heel Sulawesi (8 miljoen inwoners) zijn in totaal 60.000 leprapatienten gerigistreerd. Wij hebben echter het vermoeden dat nog zeker 15.000 patienten verborgen zitten in de jungle". Na ruim een uur varen doemt aan de oever van de rivier de nederzetting Buga op, een dessa met een kleine 600 inwoners. De dorpsbewoners zijn van te voren op de hoogte gesteld van de komst van de artsen. Desondanks hebben zich maar drie van de in totaal twintig geregistreerde patienten verzameld op de open plek waar Voskens "spreekuur" zal houden.

EMOTIONEEL

"Het bekende probleem", aldus Voskens. "De mensen kijken hier op hun eigen wijze tegen lepra aan. Voor de rationeel ingestelde westerling is lepra een van de vele infectieziekten die gewoon met medicijnen valt te genezen. In deze gebieden is lepra echter een emotioneel beladen begrip. Leprapatienten worden soms op een verschrikkelijke wijze gestigmatiseerd. Miskramen of een vervuilde waterput worden vaak aan hen toegeschreven. En omdat lepra een patient op een afschuwelijke manier kan verminken (klauwhandjes, misvormde voeten en zweren) zien de dorpsbewoners een zieke dan ook het liefst vertrekken".

Leprapatienten vinden zelf ook dat zij het slachtoffer zijn van een ondefinieerbaar kwaad. Uit schaamte trekken velen zich terug in de jungle waar zij in eenzaamheid op hun einde wachten. Je ziet ze dan ook gewoon niet meer op het spreekuur. Lepra betekent vaak dat je sociaal dood wordt verklaard".

Voskens probeert tijdens zijn bezoeken dit taboe te doorbreken. Hij praat met de patienten, lacht met ze en raakt ze aan. Op deze wijze wil hij duidelijk maken dat leprozen net zo goed mens zijn als de overige dorpsbewoners. Ook het besef dat lepra in alle gevallen kan worden genezen heeft ertoe geleid dat de patienten wat meer worden geaccepteerd.

ONDERZOEK

Voskens onderwerpt de twee vrouwen en de man die zich hebben gemeld aan een onderzoek. Ontspannen praat hij op de patienten in terwijl hij de lichamen onderzoekt.

De 23-jarige Kama lijkt blij te zijn met de aandacht van de doktoren. Behulpzaam draagt hij stoelen aan en vertelt hij dat hij zich redelijk redt. In het dorp woont hij niet meer sinds de lepra hem met klauwhandjes, een verdwenen neusbotje en een aantal zweren heeft opgezadeld. "Ik vis een beetje en voor de rest rommel ik wat bij mijn hut. Af en toe verkoop ik het een of ander in het dorp waarna ik met het geld wat dingen voor mijzelf kan kopen", zo vertelt hij.

Kama krijgt een pakketje medicijnen waarna Voskens hem op het hart drukt iedere dag het voorgeschreven aantal pillen te slikken. "In zijn geval kom je eigenlijk tien jaar te laat. Zonde, want binnen 2,5 jaar is hij te genezen. Weg zijn dan de zweren en de kans dat hij opnieuw lepra krijgt bedraagt minder dan twee procent. Zijn vingers is hij echter voor altijd kwijt". Tegenover zware gevallen zoals kama staan echter voldoende positieve ervaringen die Voskens en zijn team ervan overtuigen dat de strijd tegen lepra winnend kan worden afgesloten. Het NSL heeft in samenwerking met het Indonesische ministerie van Volksgezondheid een nieuwe strategie ontwikkeld waarin het vroegtijdig ontdekken van lepra centraal staat.

PREVENTIE

"Hoe eerder je de ziekte ontdekt des te sneller valt ze te genezen. Preventie, daar gaat het om", zo legt Voskens uit. "Wij hebben een project opgezet waarbij we als het ware hele dorpen uitkammen om maar geen leprageval te missen".

Het leprabestrijdingsteam voegt 's middags de daad bij het woord en gaat in Buga ieder huis af waarbij eenieder aan een grondig onderzoek wordt onderworpen. Bij de eerste paalwoning is het al raak. Het hele gezin - vader, moeder en drie kinderen - wordt van top tot teen bekeken. Zo op het eerste gezicht zijn allen gezond maar bij de 12-jarige Sarina wordt toch iets aparts ondekt. Een miniscuul wit vlekje op de bovenarm doet de artsen vrezen dat ze met een nieuw geval van lepra te maken hebben.

Voskens controleert met een plukje watten of sarina daadwerkelijk lepra heeft. Met het watje stipt hij een aantal keren haar arm aan. Het meisje moet met de ogen dicht aanwijzen waar zij de kriebel van het watje voelt. Geen probleem totdat Voskens het witte plekje op haar arm streelt. Geen reactie...... "Lepra", constateert Voskens droog. "Zo begint het. De leprabacterie zorgt ervoor dat je ergens op het lichaam pigment verliest. Dat plekje wordt gevoelloos. Voor ons het bewijs dat lepra de kop heeft opgestoken".

Sarina hoeft echter niet te wanhopen. Een serie pillen helpt haar er binnen zes maanden weer bovenop. Verdwaasd kijkt ze de artsen aan, niet goed beseffend wat er precies aan de hand is.

In de loop van de middag stuit het team tijdens hun speurtocht op nog zes van dergelijke gevallen. Telkens hetzelfde ritueel: wattentest, medicijnen geven en de patient inpeperen dat hij of zij de pillen moet blijven slikken.

Het is trouwens niet alleen maar lepra wat de klok slaat. Mannen en vrouwen grijpen de komst van voskens en zijn medewerkers aan voor een gratis consult. Ieder lichamelijk ongemak wordt uitvoerig uit de doeken gedaan, gevolgd door de vraag of de dokter kan helpen. Griepjes, rugpijnen, eksterogen en looporen passeren ondermeer de revue. - Voskens gaat op deze wijze gemiddeld twee keer per jaar de desa's af met als resultaat dat steeds meer patienten in een vroeg stadium worden ontdekt. De nieuwe bestrijdingsmethode vergt echter aanzienlijk meer tijd, vereist een grotere inzet van de artsen en kost meer geld.

"Gezondheidszorg is ook op Sulawesi een kwestie van geld en het probleem is dat we daarvan in feite te weinig hebben", zo vertelt Voskens. "De indonesische overheid heeft maar een beperkt budget voor gezondheidszorg en vindt andere ziekten zoals tbc en Aids belangrijker. Voor leprabestrijding blijft zodoende maar weinig geld over. Jakarta is blij dat wij willen bijspringen maar de NSL kan op haar beurt ook best een financiële injectie gebruiken. De stichting ondersteunt namelijk niet alleen projecten in Indonesië maar ook in Latijns-Amerika, Afrika en andere Aziatische landen".

"Het doet soms pijn als je ernstige lepragevallen nee moet verkopen, alleen maar omdat de financiële middelen ontoereikend zijn. Voor het bedrag dat de genezing van een ernstig aangetaste leprapatient kost kun je namelijk vier "vroege" lepragevallen genezen. En leprabestrijding is niet eens zo duur. Voor vijftig gulden per jaar kun je een patient van de ziekte afhelpen. Met dat bedrag sporen wij hem op, halen we hem uit de vergetelheid en bieden we hem een kans op een nieuw leven".

Voskens stapt na deze hartekreet weer in het bootje dat hem over de rivier naar het volgende dorp moet brengen. De "jacht op lepra" is nog lang niet ten einde.

Sulawesi honderden jaren een lepranaard

HAAG - Dat de ndse stichting abestrijding een haar activiteiten concentreerd op nesische eiland (Celebes) is niet eden. Het eiland algemeen d als de lepra- n de Indonesi- ipel.

gaat al hon- jaren gebukt lepra. Ook toen nog Nederlands- tte probeerden rlandse autori- ziekte in te . In de jaren '30 rden in dorpen ig zoekacties naar leprapa- Deze patienten ervolgens onder- speciale lepro- aar ze in gezel- lotgenoten de ten. De reden waarom lepra juist op Sulawesi een goede voedingsbodem kent is onbekend. Medici zijn namelijk nog niet uit de vraag onder welke omstandigheden de leprabacterie zich het best ontwikkelt.

De bevolking van de verschillende eilanden van de archipel dacht daarentegen wel de oorzaak van al het kwaad te kennen. "De Buginezen, dat waren de schuldigen."

De Buginezen hebben hun kerngebied in het zuidwesten van Sulawesi en stonden in de vorige eeuwen vooral bekend om hun handelsgeest en zeemanschap. In bootjes trokken zij langs de omliggende eilanden. Velen van hen waren echter besmet met de leprabacterie wat op zich niet vreemd is als je afkomstig bent uit een gebied waar de ziekte veelvuldig voorkomt.

Op een gegeven moment viel het de bewoners van de omliggende eilanden (Borneo, Nieuw-Guinea) op dat het aantal lepragevallen toenam sinds zij contact onderhielden met de Buginezen.

De bevolking meende de schuldigen gevonden te hebben en tot op de dag van vandaag doet in Indonesië de zegswijs de ronde: "waar Buginezen zijn, is lepra". Steun vanuit het buitenland is voor de landen in de derde wereld een voorwaarde om ziektes als lepra en tbc en het snel oprukkende Aidsvirus te bedwingen. Instellingen als de Nederlandse stichting voor leprabestrijding (NSL) geven die steun in de vorm van geld en deskundige artsen. Duidelijke afspraken met de nationale overheden zijn vervolgens een voorwaarde om ervoor te zorgen dat de hulp op de juiste plaats terechtkomt.

Bert Zielhuis (hoofd afdeling projecten) en Daan Ponsteen (project-manager Azië) onderhouden namens de nsl in de landen waar de Nederlandse leprabestrijding projecten heeft opgezet het contact met de overheid. De aanpak in de verschillende landen verschilt in enkele gevallen duidelijk van elkaar. In het ene land eist de overheid nadrukkelijk een rol op in het NSL-project terwijl in andere landen de Nederlandse stichting meer vrijheid van handelen heeft.

AFSPRAKEN

"De NSL en de Indonesische overheid hebben bijvoorbeeld duidelijke afspraken gemaakt omtrent de leprabestrijding en de wijze waarop dat zou moeten gebeuren. Dat is allemaal nauwgezet omschreven in een contract dat door beide partijen is ondertekend", zo legt Zielhuis uit.

"Jakarta waakt er ondermeer voor dat buitenlandse artsen deel gaan uitmaken van het ambtenarenapparaat dat zich bezighoudt met de ontwikkeling en de uitvoering van het gezondheidsbeleid", zo voegt Ponsteen eraan toe. "Onze artsen zijn officieel slechts toegevoegd aan de verschillende Indonesische artsenteams die in het veld de lepra te lijf gaan. In de contracten met de indonesische overheid is ook precies vastgelegd welke handelingen onze artsen wel mogen verrichten en welke niet. Een chirurgische ingreep ligt bijvoorbeeld al moeilijk".

Zielhuis en Ponsteen geven vervolgens aan dat de Afrikaanse landen de NSL wat meer speelruimte bieden. De overheden in die landen vinden het geen probleem dat Nederlandse artsen als ambtenaar werkzaam zijn bij het ministerie van Volksgezondheid. "Voor onze artsen biedt dat het voordeel dat zij alle handelingen mogen verrichten. Bovendien kunnen zij door het directe contact met het ministerie hun stem laten horen als zij vinden dat een bepaald project moet worden bijgesteld of aangepast".

Zielhuis en Ponsteen beklagen zich zeker niet over de samenwerking met de Indonesische overheid. "Jakarta toont zich zeer betrokken bij de leprabestrijding. In vergelijking met een aantal landen in Afrika springt Indonesie er in positieve zin uit. Voor de NSL is dat zeer belangrijk want vijftig procent van ons Azië-budget komt terecht bij de twaalf projecten die wij in Indonesië hebben opgezet".

VOORDELEN

De houding van de Indonesische overheid biedt volgens de twee NSL-medewerkers vooral op de lange termijn enkele voordelen. Een daarvan is dat de NSL-artsen worden gedwongen samen te werken met lokale artsen die op die manier op de hoogte worden gebracht van de laatste ontwikkelingen op het gebied van leprabestrijding. "Niet alleen in Indonesië maar in heel Azië zijn lokale artsen een belangrijke schakel in de leprabestrijding. Op een gegeven moment hebben zij van de NSL-projectleider zoveel opgestoken dat zij na zijn vertrek in staat zijn het project zelfstandig voort te zetten. In China, Vietnam en Laos verloopt de directe hulpverlening hoofdzakelijk via lokale artsen. De hulp van de NSL spitst zich in die landen toe op het verstrekken van medicijnen, apparatuur en adviezen als er nieuwe projecten worden opgezet".

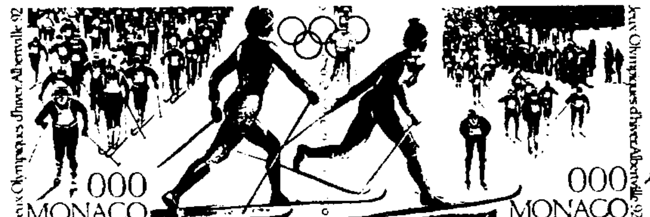
De grotere belangstelling van lokale medewerkers bij de leprabestrijding komt de NSL niet ongelegen. Al enkele jaren laat de stichting weten dat zij moeite heeft voldoende gekwalificeerde artsen aan te trekken. "Lepra is een complexe ziekte", zo geeft Zielhuis aan. "Niet iedere afgestudeerde arts kan zomaar worden uitgezonden. Ervaring met de bestrijding van lepra en het werken in de tropen is een voorwaarde. En het tekort wordt steeds nijpender omdat het aantal projecten van de NSL stijgend is. Een gevolg van het feit dat steeds meer ontwikkelingslanden het belang inzien van leprabestrijding en om deskundige ondersteuning vragen. En de NSL wil die ondersteuning maar wat graag bieden....".

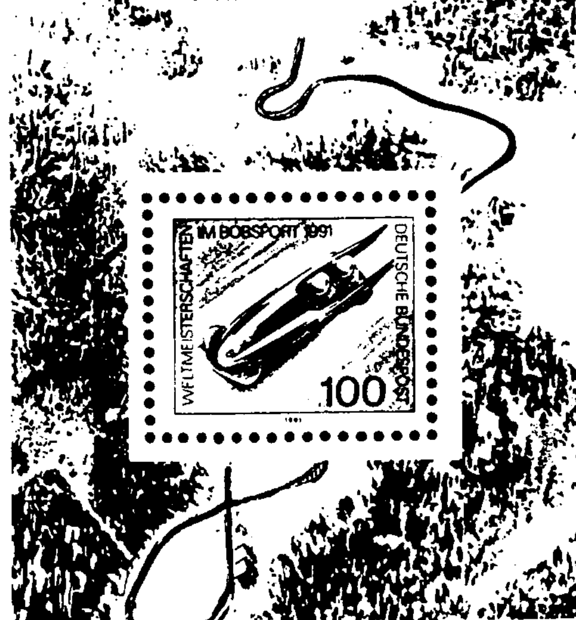
ONDER DE LOUPE Wintersporten op zegels

= door Viktor Hafkamp =

WIE AAN SKIBEROEMDHDEN denkt heeft onmiddellijk de namen in gedachten van de grootheden die de laatste jaren de strijd om de medailles bij wereldkampioenschappen en Olympische Spelen beheersen. Aan Mathias Zdarsky zal niemand denken. Velen zullen zelfs nooit van hem hebben gehoord. Zdarsky, een grote Oostenrijker, overleed op 20 juni 1940, 85 jaar oud, in Sankt Pölten. Hij was een veelzijdig man, schilderde en beeldhouwde, maakte studiereizen naar o.a. Noord-Afrika, waarover hij fraaie verhalen publiceerde, maar bovendien was hij de pionier van het Alpine-skieën. Hij trok zich in 1889 in een berghuisje bij Lilienfeld terug om zich aan de kunst te wijden, raakte daar gefascineerd door een publicatie van de Noor dr Fridtjof Nansen. 'Op sneeuwschoenen door Groenland' geheten en ging zelf op uit Noorwegen geïmporteerde sneeuwschoenen ook tochten maken door het Alpenland. Later richtte hij de 'Alpenskivereniging' op, waar hij de basis legde voor het huidige Alpine-skieën. Hij organiseerde de eerste slalom-skiwedstrijden.

Vorig jaar gaf Oostenrijk een zegel van vijf schilling uit ter ere van Zdarsky. Daarop zien we de Oostenrijker, afgebeeld tijdens een afdaling op skis. Oostenrijk liet in de loop der jaren natuurlijk verscheidene zegels verschijnen, waarop het zijn rol als belangrijk wintersportland heeft benadrukt. 21 Januari kwam de Oostenrijkse post met een zegel van vijf schilling met het wereldkampioenschap Alpine-skieën in Saalbach-Hinterglemm als onderwerp. Op de afbeelding staat een skieër, bezig aan de afdaling. Duidelijk is dat zijn techniek heel wat beter is dan die van Zdarsky eind vorige eeuw.

Oostenrijk gaf ook nog een zegel uit van zeven schilling voor het derde wereldkampioenschap curling, in het Duits 'Eisstock' genaamd. Bij het curling schuiven de spelers een plat rond metalen voorwerp met een houten handvat over een ijsbaan. Het is een van de oudste wintersporten.

WINTERSPELEN

Verzamelaars van postzegels zullen de komende tijd heel wat wintersport-onderdelen afgebeeld zien op de kleine waardepapiertjes die hen fascineren. Begin 1992 zijn er weer Olympische Winterspelen, waarvoor Albertville in Frankrijk de voorbereidingen treft. De Franse posterijen zijn al begonnen aan een reeks uitgiften die met de Winterspelen te maken hebben. Vorig jaar februari verscheen al een zegel van 2.50 francs met het logo van Albertville '92. Een rode Olympische vlam, doorsneden door een wit kruis. Inmiddels zijn daar een aantal zegels met toeslagen op gevolgd. De zegels zijn ook bedrukt met het Olympische logo en hebben alle een frankeerwaarde van 2.30 francs met 20 centimes toeslag.

Alleen de afgebeelde Olympische onderdelen verschillen. Zo kwamen in december zegels uit met een skispringer en een skieër tijdens de afdaling, 21 januari volgde een zegel met een skieër, bezig aan de slalom, het laveren langs poortjes, waarvoor Zdarsky de basis legde. 4 Februari komt nog een zegel met een skiloper en 11 februari één met een ijshockeyspeler.

IJSHOCKEY

IJshockey is een sport die de afgelopen jaren het thema van uitgiften in verscheidene landen is geweest. Finland organiseert in maart in de steden Helsinki, Turku en Tampere het wereldkampioenschap in deze snelle sport, waarin de Finnen naast Zeden, Russen, Tsjechen en Canadezen excelleren. De Finse post komt 1 maart met een zegel van 2.10 mark voor de wereldtitelstrijd. Op het ontwerp natuurlijk een ijshockeyer.

Frankrijk is niet het enige land dat de Winterspelen van Albertville propageert. Ook het prinsdom Monaco in het zuiden van Frankrijk doet mee. Het geeft 26 april twee dubbele zegels uit, die de Spelen van Albertville en Barcelona 1992 tot onderwerp hebben. De eerste zegel van 3 en 5 francs (de zegels zijn gescheiden door een verticale perforatie) heeft de Winterspelen als thema en laat een grote groep skilopers zien.

In Duitsland kwam half januari een blokje uit dat een andere bekende wintersport onder de aandacht brengt: bobsleeën. De wereldkampioenschappen in deze tak van sport worden in Altenberg in het oosten van Duitsland gehouden. Oorspronkelijk stond het blokje op het programma van de posterijen van de inmiddels opgeheven Duitse Democratische Republiek. De post van het nieuwe Duitsland heeft een aantal emissies van Berlijn en de DDR overgenomen en aan het oorspronkelijke programma van West-Duitsland toegevoegd. Op het blokje met een zegel van 100 pfenning zien we een tweemansbobslee tijdens een wedstrijd. Daaromheen is het parcours van Altenberg uitgebeeld.

MILIEU

De bescherming van het milieu is een dagelijks terugkerend thema en het is dan ook niet verwonderlijk dat de laatste jaren veel postzegels dit thema onder de aandacht brengen.

PTT Post opent haar uitgifteprogramma van dit jaar met milieuzegels. Op 30 januari komen er drie uit (55, 65 en 75 cent). Ontwerper van de serie is Jaap Drupsteen uit Amsterdam. Elke zegel heeft van hem een eigen vorm van milieubedreiging meegekregen: respectievelijk lucht-, water- en bodemvervuiling.

De uitstoot van afvalstoffen vervuilt ook op de zegelontwerpen letterlijk de omgeving. De drukvormen zijn zo samengesteld dat de drukinkt plaatselijk de kleur van de onderliggende laag vervuilt. Pijlen begrenzen die vervuiling. De zegel van 55 c. toont een fraaie wolkenlucht met daaroverheen onder andere een uitlaat, fabriekspijpen en een spuitbus.

Op het exemplaar van 65 c. lozen pijpen afvalwater op een schoon wateroppervlak. De derde zegel beeldt een schoon landschap uit, waarover verscheidene milieugevaarlijke stoffen worden uitgestort. De zegels zijn uitgevoerd in de kleuren magenta, cyaan, geel en zwart. Oplage: 55c.: 10.250.000, 65c.: 11.6 miljoen en 75c.: 16 miljoen stuks.

Nederland gaf al eerder zegels uit met 'natuur en milieu' als onderwerp. Bekend is het stripje uit 1974. De drie zegels van een kwartje hadden onder meer de vogelbescherming en het Staatsbosbeheer als thema.

Ook de postdiensten van de Verenigde Naties schenken op zegels aandacht aan het milieu. In New York, Wenen en Genève komen op 15 maart mooie blokjes van vier zegels uit, waarop een grote selectie beschermde diersoorten staat. De zegels hebben een frankeerwaarde van respectievelijk 4x30 cents, 4x90 rappen en 4x4.50 schilling.

Maar eerst komen de V... postdiensten op 1 febr... nog met zegels die de n... zaak van het verbod op... produktie en het gebruik... chemische wapens be... drukken. De zegels met s... bolische ontwerpen heb... een frankeerwaarde van r... pectievelijk 30 en 90 ce... (New York), 80 rappen... 1.40 franc (Genève) en 5... 10 schilling (Wenen).

Penicilline al halve eeuw tot groot nut

Het is dit jaar een halve eeuw geleden dat de eerste patiënt behandeld werd met **penicilline**. Sindsdien hebben miljoenen mensen hun genezing en in vele gevallen zelfs hun leven te danken aan dit door de Britse arts Sir **Alexander Fleming** ontdekte geneesmiddel.

Toen de bacterioloog Fleming in 1928 de schimmel bij toeval ontdekte, kon hij niet vermoeden welke enorme betekenis penicilline later zou krijgen. In zijn artikel in een Brits medisch tijdschrift van 1929 stelde hij bescheiden vast dat penicilline mogelijk als anticeptisch middel gebruikt kan worden tegen infecties door microorganismen die daarvoor gevoelig zijn.

De Britse arts, die leefde van 1881 tot 1955, was destijds in het St. Mary's Hospital in Londen bezig met het kweken van etterverwekkende bacteriën. Eén van zijn cultures werd besmet met een schimmel van het geslacht penicilline. De bekende blauwgroene schimmels, die optreden op bedorven etenswaren, behoren tot dit geslacht. Het viel Fleming op dat de bacteriën in de omgeving van de schimmelkolonie werden opgelost.

De Britse onderzoeker wist de schimmel verder te kweken en deze stof, die hij penicilline noemde, in kleine hoeveelheden af te zonderen. Daar bleef het echter bij, want Fleming slaagde er niet in de stof zodanig te zuiveren en af te scheiden dat het in de praktijk bij mensen met bacteriële infecties toegepast kon worden.

Tien jaar later pakten collega's uit Oxord de draad opnieuw op. Een groepje onderzoekers slaagde er in penicilline op zo'n grote schaal te isoleren dat met een geneeskundige toepassing begonnen kon worden. In 1941 had men genoeg van deze stof om meerdere patienten, die zo ziek waren dat andere middelen niet meer hielpen, daarmee te behandelen.

Pas in de zomer van 1943, tijdens de veldtocht van het Amerikaanse leger in Noord-Afrika, werd penicilline voor het eerst op grote schaal toegepast. Vele slachtoffers van deze oorlogshandeling werden met succes behandeld. Daarna begon het antibacteriele middel zijn revolutionaire opmars. Het medicament is zeer actief tegen een groot aantal ziekteverwekkende bacteriën en heeft nauwelijks bijwerkingen.

Toch mag men penicilline niet zien als een universeel wondermiddel. Virussen kan men er niet mee bestrijden en sommige bacterien zijn er ongevoelig voor. Dit neemt echter niet weg dat vele mensen hun redding vinden bij penicilline. Ernstige ziekten, die zonder het antibioticum tot de dood zouden leiden, kunnen nu doelmatig bestreden worden. Daaronder vallen ontstekingen aan de longen, keel, het hersenvlies en de binnenbekleding van het hart. Antibioticum is afgeleid van de twee griekse woorden "anti" en "bios", die "tegen" het "leven" betekenen.

Tegenover penicilline hebben vele andere antibiotica het nadeel dat zij verschillende bijwerkingen, zoals bloedafwijkingen en gehoorbeschadigingen, hebben. Het enige van penicilline is dat sommige mensen deze stof niet kunnen verdragen. Ze zijn er allergisch voor.

ZIEK EN GEZOND
Milieu en kanker

= door Ronald E. Veen =

VAN LAND TOT LAND, van streek tot streek zijn er verschillen in het voorkomen van kanker. Zelfs binnen een land kunnen hierin grote verschillen bestaan. Deze verschillen in preventie van kanker tussen landen en streken hebben er toe geleid dat steeds meer betekenis wordt toegekend aan leefgewoontes en in het bijzonder aan het milieu bij het ontstaan van kanker. In het algemeen wordt gesteld dat 60 tot 70% van alle gevallen van kanker kan worden toegeschreven aan deze omgevingsfactoren. Omdat een deel van de factoren mogelijk veroorzaakt wordt door verschillen in (familiaire) aanleg en omdat ook de registratie niet overal even betrouwbaar is, moet rekening worden gehouden met een overschatting van de bijdrage van deze omgevingsfactoren. Het voorkomen van maagkanker is hier een voorbeeld van.

Maagkanker komt in Japan veel meer voor dan in de U.S.A. Dit verschil behoeft niet alleen te worden toegeschreven aan bepaalde voedingsgewoontes onder de bevolking van Japan. Japanners zouden in bepaalde opzichten ook een ander erfelijke aanleg kunnen hebben.

De oorzaken van verschillen in de frequentie van kanker zijn in het ene geval duidelijker dan in het andere. Bij mensen met een blanke huid verhoogt zonlicht (ultraviolette straling) de kans op het ontstaan van huidkanker. Vooral bij blanke Zuid-Afrikanen en Australiërs komt huidkanker veel voor. Waarschijnlijk zal dit in het Caribisch gebied niet veel anders zijn.

Vooral rookgewoontes worden gerelateerd aan verschillende vormen van kanker. Het hoogtepunt lijkt echter te zijn bereikt hoewel de getallen voor wat longkanker betreft nog schrikbarend hoog liggen. Ook zijn er aanwijzingen dat alcohol een rol speelt bij het ontstaan van kanker. Als voorbeeld wordt het Franse Bretagne genoemd waar slokdarmkanker veel voorkomt en het alcoholgebruik, in de vorm van zelf gestookte Calvados, hoog is. Slokdarmkanker komt aan de Zuid-oost kant van de Kaspische Zee ook meer voor dan elders, waarvoor echter het alcoholgebruik niet verantwoordelijk kan worden gesteld.

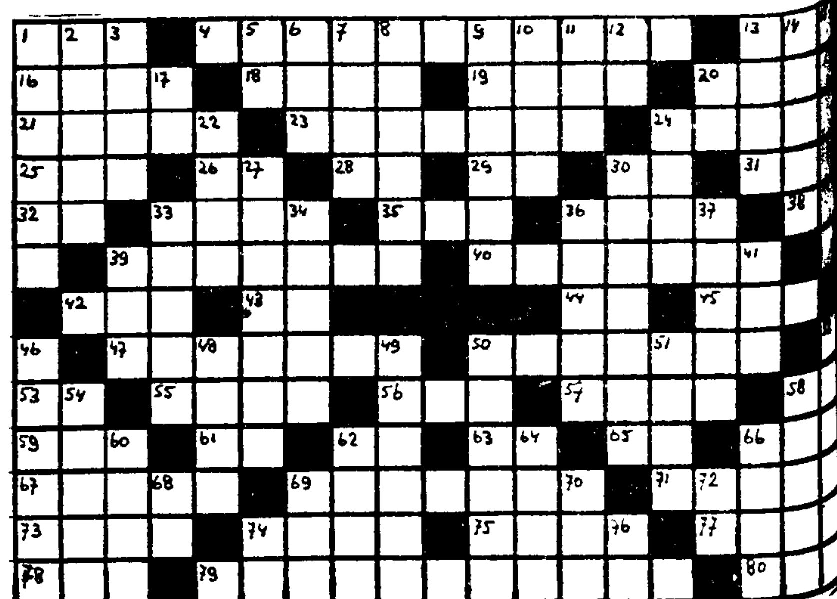
Andere factoren zullen hierbij een rol spelen, maar welke is (nog) niet bekend. De hoge incidentie van slokdarmkanker in het Caribisch gebied is binnen medische kringen nog een bron van speculaties, maar tot een duidelijke uitspraak is men (nog) niet gekomen.

REGISTRATIE

Een goede kankerregistratie en een uitgebreid onderzoek hierover is zeker nodig. Als meer dan 60% van alle kanker veroorzaakt wordt door de omgeving mag hieruit niet de conclusie worden getrokken dat 'dus' meer dan 60% van alle kanker is te voorkomen. Iedereen weet bijvoorbeeld dat roken longkanker kan veroorzaken, maar tot echte veranderingen van de rookgewoontes heeft dit tot op heden niet geleid. Hoe moet er voor worden gezorgd dat bepaalde voedingsgewoontes veranderen, al zouden wij de 'echte' oorzaken weten?

Als deze oorzaken bekend zijn behoeft dit niet te betekenen dat een ieder zijn risico op het krijgen van kanker gaat elimineren. Preventie van kanker zal pas mogelijk zijn indien het samenspel van alle oorzakelijke factoren bekend is. Vanaf de blootstelling tot het zich aankondigen van de verschijnselen. In de meeste gevallen heeft dit te maken met het gedrag van de mensen, zowel in individueel als in collectief opzicht. Sociale voorkeuren, ingeburgerde gewoontes, door reklames gestuurde ontwikkelingen spelen hierbij een rol. Het gaat er om wat de mens met zijn omgeving doet. Preventie van kanker betekent dan, in de eerste plaats, zorgen voor veranderingen in dit gedrag.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. Drinkgerei; 4. Water uit kokosnoot; 13. Speelgoed; 16. Toegankelijk; 18. Pampahaas; 19. Schor; 20. Rekening; 21. Fuif; 23. Getand muurwerk; 24. Grap; 25. Heftig; 26. Voormiddag; 28. Voorzetsel; 29. Nummer; 30. Muzieknoot; 31. Landtong; 32. Voorzetsel; 33. Boom; 35. Een zekere; 36. Opgooi; 38. Muzieknoot; 39. Slot; 40. Geen mens; 42. Ondergang; 43. Landbouwwerktuig; 44. Persoonlijk voornaamwoord; 45. Familielid; 47. Nederlandse dichter; 50. Plaats in Noord Holland; 53. Oude lengtemaat; 55. Edelgas; 56. Brandweg; 57. Oningewijde; 58. Persoonlijk voornaamwoord; 59. Plaaggeest; 61. Televisiefiguurtje; 62. Titel; 63. Deel van de bijbel; 65. Onbekende; 66. Onderricht; 67. Robuust; 69. Banier; 71. Plaats in Utrecht; 73. Een weinig; 74. Voornemen; 75. Loven; 77. Houding; 78. Muurholte; 79. Orgeade; 80. Lichaamsdeel.

VERTIKAAL: 1. Drank; 2. Op elkaar; 3. Bloem; 5. Lumen; 6. Vaartuig; 7. Fier; 8. Schilderstuk; 9. Plaats in Gelderland; 10. Water; 11. Drank; 12. De lezer heil; 13. Geld; 14. Viseter; 15. Tekengerei; 17. Nederlandse Spoorwegen; 20. Windrichting; 22. Schuin toelopend; 24. Plaats in Italië; 27. Hoofddeksel; 30. Plaats in Noord Brabant; 33. Deel van een huis; 34. Neerslag; 36. Plaats op Java; 37. Vis; 39. Huisdier; 41. Kerk; 46. Ingeweven patroon; 48. Steldsel; 49. Kunststrook; 50. Nering; 51. Hulpmiddel voor het gezichtsvermogen; 52. Eetgerei; 54. Draagbalk; 58. Duitse jaarbeurs; 60. Steenmassa; 62. Hemellichaam; 64. Uitdrukking; 66. Deel van Spanje; 68. Boom; 69. Dessert; 70. Watering; 72. Voorzetsel; 74. Namiddag; 76. Namelijk.

WINNAAR VORIGE WEEK

Uit het grote aantal inzendingen van dez Amigoe-kruiswoordpuzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

G. Kelkboom
Schubert str. 10
Oranjestad
Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe. (tot drie uur)
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur en duidelijk en op envelope vermelden:
KRUISWOORDPUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Governador Debrot 154 t.n.v. Hubert Linkels.

OPLOSSING VORIGE WEEK

HORIZONTAAL: 1. Duif; 4. Gezet; 8. Hobo; 11. Cameo; 13. Lunet; 15. Uk; 17. Tennisbal; 19. Pij; 20. Mat; 22. Lt.; 23. Au; 24. Bof; 25. Piek; 27. Dof; 29. Weer; 31. Keer; 32. Noors; 34. Sein; 36. Urn; 37. Verraad; 39. Rec; 40. Rots; 41. Slof; 42. Fel; 45. De; 47. Af; 48. Ras; 50. Aval; 51. Latijn; 52. Toch; 53. Ram; 54. D.d.; 55. G.B.; 57. Beo; 58. Boog; 60. Vaal; 61. Nok; 64. Mentaal; 66. Per; 68. Drom; 70. Koran; 71. Puin; 72. Geel; 74. Eik; 75. Long; 76. Bel; 77. As; 79. Pi; 80. Tel; 82. L.l.; 83. Waterpolo; 87. Nu; 88. Nogal; 89. Eland; 91. Kaal; 92. Fiets; 93. Slot.

VERTIKAAL: 1. Drum; 2. I.c.; 3. Fat; 4. Gent; 5. Een; 6. Els; 7. Tuba; 8. Hel; 9. O.T.; 10. Olijf; 12. Melk; 14. Nauw; 16. Kaper; 18. Ivoor; 19. Porie; 21. Tien; 24. Beer; 26. Er; 27. Dors; 28. Tras; 30. Es; 31. Kuifarend; 32. Neteldoek; 33. Salangaan; 35. Neushoorn; 37. Vod; 38. Dof; 43. Eva; 44. Lam; 46. Ets; 48. Rob; 49. Ace; 54. Dom; 56. Bal; 59. Gnoe; 60. Vaak; 62. Crgel; 63. Koel; 65. Trier; 66. Punt; 67. Eigen; 69. Me; 71. Po; 73. Laag; 75. Lila; 76. Blok; 78. Staf; 79. Pols; 81. Lust; 83. Wol; 84. Eli; 85. Pet; 86. Ons; 88. Na; 90. Dl.